

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

ÇOCUKLARA SESLENEN POLİSİYE TÜRÜNDEKİ
YAPITLARIN ANA KARAKTER VE PEDAGOJİK İŞLEV
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Alev TÖRÜN ÇAM

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2024

ÇOCUKLARA SESLENEN POLİSİYE TÜRÜNDEKİ YAPITLARIN ANA KARAKTER VE
PEDAGOJİK İŞLEV AÇISINDAN İNCELENMESİ

Alev TÖRÜN ÇAM

2024

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

ÇOCUKLARA SESLENEN POLİSİYE TÜRÜNDEKİ YAPITLARIN ANA
KARAKTER VE PEDAGOJİK İŞLEV AÇISINDAN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF DETECTIVE FICTION WORKS ADDRESSED TO
CHILDREN IN TERMS OF MAIN CHARACTERS AND PEDAGOGİCAL
FUNCTION

Alev TÖRÜN ÇAM

Danışman

Doç. Dr. Erhan ŞEN

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2024

ONAY SAYFASI

Alev TÖRÜN ÇAM tarafından, Doç. Dr. Erhan ŞEN danışmanlığında hazırlanan “Çocuklara Seslenen Polisiye Türündeki Yapıtların Ana Karakter ve Pedagojik İşlev Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 04/04/2024 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 29/03/2024 tarihli ve 2024/17-3 sayılı kararı ile Doç. Dr. Sedat KARAGÜL Başkanlığında, Doç. Dr. Hatice COŞKUN SÖNMEZ, Doç. Dr. Erhan ŞEN Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

UYGUNDUR

...../...../2024

Prof. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Çocukların yaş düzeyi, ilgi ve ihtiyaçları, istekleri, algı ve anlama düzeyi bir yetişkinden farklılık göstermektedir. Çocuklar merak, keşfetme, yeni bilgiler edinme konularında daha araştırmacı bir yapıdadır. Polisiye türünde yazılan kurmaca yapıtların çocuk okurun araştırmacı yapısına da hitap etmesi sayesinde çocuk okurda okuma alışkanlığının gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Maceraya olan düşkünlükleri sayesinde çocuk okurlar bu türe oldukça ilgi duymaktadır. Bu tür yapıtlar vasıtasıyla çocuk okur bir sonuca ulaşmakta, bir durumun çözülmesine destek olmaktadır. Bu durum onların sorunlar karşısında dolaylı olarak deneyimlenmesine yardımcı olmakta ve analitik düşünme becerilerini geliştirmektedir. Fakat kimi zaman polisiye haksız eleştirilerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu araştırmanın amacı, çocuklara seslenen polisiye türündeki yapıtları ana karakter ve pedagojik işlev açısından incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplanması için doküman inceleme tekniğinden, verilerin çözümlenmesi için betimsel analiz yaklaşımından yararlanılmıştır. Çalışmada polisiye türünü örnekleyen dokuz farklı çocuk edebiyatı yapıtı çözümlenmiştir. İnceleme sonucunda söz konusu yapıtlar, ana karakter ve pedagojik boyut açılarından incelenmiştir.

Sonuç olarak polisiye yapıtlar okumanın, çocuk okurun bireysel, toplumsal, psikolojik açılardan gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yapıtlarda çocuk okur araştıran, sorgulayan, merak ve heyecan duygusunu en doruklarda yaşayan ana karakterlerle özdeşim kurarak dolaylı deneyimlenme ve sorunlarla baş edebilme becerisi kazanmaktadır.

Anahtar sözcükler: çocuk, çocuk edebiyatı, polisiye, polisiye roman.

Abstract

Children's age level, interests and their needs, desires, perception and understanding level differ from those of an adult. Children are more investigative in terms of curiosity, discovery and acquiring new information. It is thought that fictional works written in the detective genre will contribute to the development of reading habits in child readers by appealing to the investigative nature of the child reader. owing to their fondness for adventure, child readers are very interested in this genre. Through such works, the child reader reaches a conclusion and helps solve a situation. This helps them experience problems indirectly and improves their analytical thinking skills. But sometimes the detective works faces unfair criticism. The aim of this research is to examine detective fiction works addressed to children in terms of main character and pedagogical function. To achieve this aim, qualitative research method was used. Document review technique was used to collect data, and descriptive analysis approach was used to analyze the data. In the study, nine different works of children's literature exemplifying the detective genre were analyzed. As a result of the review, the works in question were examined in terms of main character and pedagogical dimensions.

As a result, it is thought that reading detective works will contribute to the development of child readers in individual, social and psychological aspects. In these works, the child reader acquires indirect experience and the ability to deal with problems by identifying with the main characters who investigate, question, and experience curiosity and excitement at the highest levels.

Keywords: children, children literature, detective, detective story.

Teşekkür

Tez çalışma sürecimin her aşamasında benden desteğini, anlayışını ve rehberliğini esirgemeyen, akademik bilgi birikimi sayesinde bilgilendirmeleri ve yönlendirmeleriyle her zaman yolumu aydınlatan değerli danışmanım Doç. Dr. Erhan ŞEN'e en içten dileklerimle teşekkürlerimi sunuyorum. Anlayışını, insani değerlere verdiği önemi, insanın kendini sürekli okuyarak ve araştırarak geliştirmesinin gerekliliğini hissettirdiği şanslı danışanlarından biri olmanın haklı gururunu her zaman yaşayacağım.

Yüksek lisans öğrenimine başladığım dönemde yolumu aydınlatan rahmetli hocam Doç. Dr. Ömer ÇİFTÇİ'yi rahmet ve minnetle anıyorum.

Tez jürimde bulunarak beni onurlandıran ve yolumu aydınlatan değerli hocalarım Doç. Dr. Sedat KARAGÜL ve Doç. Dr. Hatice COŞKUN SÖNMEZ'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca tez yazma sürecim boyunca benden desteğini, sabrını ve yardımını esirgemeyen hayatımdaki en büyük şansım ve desteğim olan değerli eşim Yıldıray ÇAM'a çok teşekkür ederim. Son olarak sahip olmakla her zaman kendimi şanslı hissedeceğim, varlıklarıyla hayatımın anlam bulduğu iki değerli yavrum Yiğit Ata ve Yağmur Ada'ya hayatıma kattıkları tüm güzellikler için sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

***“Hayattaki en büyük desteğim olan değerli eşime,
hayatımı güzelleştiren canım yavrularım Yiğit Ata ve Yağmur Ada'ya
sonsuz sevgilerimle.”***

İçindekiler

Öz.....	v
Abstract.....	vi
Teşekkür.....	vii
İçindekiler.....	ix
Şekiller Dizini.....	x
Çizelgeler Dizini.....	xiii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xiv
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Önemi.....	3
Araştırmanın Amacı.....	4
Tanımlar.....	4
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	6
Çocuk ve Çocuk Edebiyatı.....	6
Yazınsal Bir Tür Olarak Polisiye.....	8
Polisiye Türünün Temel Özellikleri.....	12
Polisiye Türünün Pedagojik Değeri.....	17
Bölüm 3 Yöntem.....	23
İnceleme Nesneleri.....	23
Veri Toplama Süreci.....	25
Bölüm 4 Bulgular.....	27
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	91
Kaynakça.....	107
EK-A: Etik Beyanı.....	112
EK-B: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	113

Şekiller Dizini

Şekil 1. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar	29
Şekil 2. Ana karakterlerin karşılaştığı sorunları çözme yolları	30
Şekil 3. Kral'ın Adaleti adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	31
Şekil 4. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar	33
Şekil 5. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar	36
Şekil 6. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	38
Şekil 7. "Uyuyan Topaç" adlı çocuk romanında karşılaşılan korku ve şiddet öğeleri.....	40
Şekil 8. "Uyuyan Topaç" adlı yapıtta örselenmeye neden olacak olgu ve durumlar	41
Şekil 9. "İstanbul'u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.....	45
Şekil 10. "İstanbul'u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	47
Şekil 11. "İstanbul'u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)" adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri.....	48
Şekil 12. "İstanbul'u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)" adlı yapıtta çocuğun duygularını örseleyebilecek olgu ve durumlar	50
Şekil 13. "Ayşegül'e Ne Oldu?" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	52
Şekil 14. "Ayşegül'e Ne Oldu?" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	53
Şekil 15. "Ayşegül'e Ne Oldu?" adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	54
Şekil 16. "Ayşegül'e Ne Oldu?" adlı yapıtta örselenmeye neden olabilecek olgu ve durumlar	56
Şekil 17. "Mavi Zamanlar" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	59
Şekil 18. "Mavi Zamanlar" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	60

Şekil 19. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	61
Şekil 20. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta çocuk okuru psikolojik ve gelişimsel olarak örseleyebilecek olgu ve durumlar	63
Şekil 21. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	65
Şekil 22. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	66
Şekil 23. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	68
Şekil 24. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta çocuk okurda psikolojik örselenmelere neden olabilecek olgu ve durumlar	69
Şekil 25. “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	71
Şekil 26. “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	73
Şekil 27. “Göl Çocukları” adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri	74
Şekil 28. “Göl Çocukları” adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar	76
Şekil 29. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	79
Şekil 30. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	80
Şekil 31. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	81
Şekil 32. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar	82
Şekil 33. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar	84
Şekil 34. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları	86
Şekil 35. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri	87

Şekil 36. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik
örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar 88

Çizelgeler Dizini

Çizelge 1. <i>İncelenen polisiye türündeki çocuk edebiyatı romanları</i>	24
--	----

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

- Y1:** Yapıt 1- Kralın Adaleti (Bilgin Adalı)
- Y2:** Yapıt 2- Uyuyan Topaç (Koray Avcı Çakman)
- Y3:** Yapıt 3- İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1 (Gülsevin Kırıl)
- Y4:** Yapıt 4- Ayşegül'e Ne Oldu? (Fatih Erdoğan)
- Y5:** Yapıt 5-Mavi Zamanlar (Mavisel Yener)
- Y6:** Yapıt 6- Şimendifer Çocukları Macera Vagonu (Esra Kireççi-Esra Ağaoğlu)
- Y7:** Yapıt 7- Göl Çocukları (İbrahim Örs)
- Y8:** Yapıt 8- İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde (Mustafa Orakçı)
- Y9:** Yapıt 9- Süper Gazeteciler (Aytül Akal)

Bölüm 1

Giriş

Yaşamın her alanına egemen olan korku kültürü, yazınsal yapıtlara karşı da önyargıyı ve aşırı derece ihtiyatlı olmayı doğurmaktadır. Bu durumdan tema olarak ölüm, suç, dedektiflik gibi konuları işleyen polisiye türü olumsuz etkilenmektedir. Hâlbuki bu tür yapıtlar; hayatın gerçeği olan ölümü çocukların okumasının, polisiye yapıtlar vesilesiyle bazı duyarlılıklar kazanmasının ve hayatta karşılarına çıkabilecek olumsuz durumlara karşı baş edebilmeyi öğrenmenin güzel bir yolu olabilmektedir. Ayrıca teknolojideki hızlı gelişmenin bir sonucu olarak çocuklar telefon, tablet gibi dijital aygıtlara yoğun bir ilgi duymaktadırlar. Bunların karşısında kitap okuma alışkanlığı kazandırmak, kitap okumayı sevdirmek için çocuklardaki merak ögesini canlı tutacak yapıtlara ihtiyaç duyulmaktadır. Çocukların merak ve şüphe duygularını canlı tutacak muhteşem kurgulara sahip olan polisiye türündeki yapıtlar çocuklarda okuma heyecanının oluşmasını sağlayarak bu konuda çocuk okura fayda sağlayabilir.

Yılmaz (2016) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada çocukların macera, gerilim tarzındaki kitapları okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Söz konusu çalışmada 9-15 yaş grubundaki 15 çocuktan “kitaplar ve okuma kültürü” konusundaki görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların okumayı boş zaman etkinliği olarak görmedikleri, okumayı bir ihtiyaç olarak değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Okumanın yararlarını fark eden bu katılımcılar yoğunlukla macera, gerilim, fantastik ve bilimkurgu tarzında kitapları tercih etmişlerdir.

Polisiye yapıtları çocuklarla buluşturmak, onları sanal âlemin ağından kurtarıp gerçek hayatın düşünen ve sorgulayan bireyleri yapabilmenin başarılı yollarından biri olabilir. Çocukların meraklarını artırarak okumayı sevmelerine yardımcı olacak, onların kişiliklerinin gelişmesine katkı sağlayacak bir tür olan polisiyenin en nitelikli yapıtlarını çocuklara önermek pedagojik olarak önemli bir konudur.

Üyepazarcı (2023, s. 45) da aslında polisiye ve dedektif anlatılarının “ciddi edebiyat” olarak sınıflandırılan yazınsal anlayışın tersine bu tür anlatıların değerine şu sözlerle açıklık getirmektedir:

“Polisiye romanın kolay okunmasından kastedilen ‘ciddi’ edebiyat eserlerindeki bugünün okuru için artık modası geçmiş ve çekilmez olan uzun tasvirler, kelime oyunları, gerçekçi saydamlık adına yapılan gevezelikler ve biçimsel karmaşıklardan yoksun olmasıysa bu kanı doğrudur”

Hal böyleyken çocukta okuma kültürünün oluşmasında polisiye tarzı kurgular önemli bir işlev taşıyabilir. Özellikle çocuk edebiyatının temel işlevi çocuklara kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğu için bu metinler daha da önem kazanmaktadır. Sever (2019) de çocuk edebiyatının en temel işlevi olarak çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmayı görmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocukları nitelikli metinlere yönleltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmeleri gerektiğine dikkat çekmektedir.

Problem Durumu

Çocuk edebiyatında ana karakterler; çocuk okurun rol model aldığı, özdeşim kurduğu karakterlerdir. Ana karakterler dolaylı olarak yaşamı deneyimlemekte yol gösteren bir rehber olması sebebiyle önemlidir. Çocuk edebiyatının pedagojik açıdan incelenmesinin hedef kitlenin önemi nedeniyle yararlı olacağı söylenebilir. Bu nedenle yapıtlarda çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Alanyazını incelendiğinde polisiye yapıtların incelenmesi konusunda bir boşluk olduğu görülmektedir. Bu nedenle çocuklara seslenen polisiye yapıtların ana karakter ve pedagojik işlev açısından incelenmesi önemli bir inceleme konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca polisiye türüne dönük eleştirilerin yoğunluğu bu türün yararları ve çocuk okura kazandırdıkları üzerinde düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

Aral (2019), polisiye romanın başlangıçta yer edinmemesinin önündeki engellere değinmiştir. Bunlardan birini birtakım toplumsal engellerin polisiye üzerindeki varlığı, diğerini ise edebiyatın uzun yıllar ülkemizde toplumsal sorunlara çare üretmenin bir aracı olarak görülmesi olarak açıklamıştır. Bu nedenle polisiye romanın ucuz sıradan ürünler olarak görüldüğünü, edebiyatın ve toplumun gerisine itildiğini belirtmiştir. Ayrıca nitelikli telif polisiye eser

yazılmamasında, ülkedeki baskı, korku ve sansür politikalarının da etkili olduğundan söz etmektedir.

Araştırmanın Önemi

Alanyazını incelendiğinde çocuklara seslenen polisiye, özellikle cinayet romanlarına dönük bazı eleştiri ve önyargılardan söz edilebilir (Aral, 2019). Üyepazarcı (2023, s. 47) bu türe dönük eleştirileri ya da bakış açısını şu sözlerle somutlaştırmaktadır:

“Polisiye roman kolay okunur, fazla dikkat istemez; ‘Yazın deniz kenarında kafayı fazla yormadan keyifle okunacak bir yapıt arıyorsanız polisiye roman okuyun’ gibi klişe değer yargıları her zaman söylendiğini ve polisiye roman konusunda en iyi niyetliler bile polisiye romanın okuruna verdiği ‘kaçış zevki’ni abartarak sanki bu türün değersizliğinin bir kanıtıymış gibi vurgular.”

Günay (2014) polisiyenin en popüler edebiyat türlerinden olmanın dışında en fazla eleştirilen türlerden biri olduğuna dikkat çekmektedir. Chesterton (2023)’a göre asıl sıkıntı, pek çok kişinin nitelikli bir polisiye öykünün olabileceğinin farkında olmamasıdır. Kitlelerin gözünde hırsızlık üzerine bir öykü yazmanın manevi olarak hırsızlık yapmakla denk olduğunu düşünmelerinin asıl sebebinin kendileri olduğu ve duyarlılığı zayıf kişiler için bu bakış açısının oldukça doğal olmasıdır. Hatta yazınsal nitelikli bir polisiyeden söz etmek şeytanın iyisinden söz etmekle eşdeğerdir.

İfade edildiği gibi polisiye türüne dönük çeşitli eleştiri ve olumsuz bakış açılarıyla sıklıkla karşılaşmaktadır (Chesterton, 2023; Üyepazarcı, 2023; Ergelen, 2021; Aral, 2019; Günay, 2014;). Bu çalışmanın önemi de bu tür düşünceleri akademik ve bilimsel anlayışla ortaya koymaktan kaynaklanmaktadır. Bu amaçla çocuklara seslenen polisiye romanlar incelenmiştir. Bunun dışında bu tür yapıtların ayrıntılı bir biçimde betimlenmesi, bu tür yapıtların eğitim öğretim ortamlarında okutulması hususunda eğitimcilere, ebeveynlere önemli bir dönüt sunabilir. Çünkü bu tür yapıtların, alanyazındaki basmakalıp görüşlerin ötesinde, birçok pedagojik işleve sahip olduğu söylenebilir.

Polisiye yapıtları pedagojik ve gelişimsel açıdan birçok işlev taşıdığı söylenebilir. Bu tür yapıtlar merakın canlı tutulması, bilme ihtiyaç ve arzusunun giderilmesi, öğrenme isteğinin karşılanması, araştırma, analitik ve çok yönlü düşünme becerilerinin geliştirilmesi gibi konularda işlevsel bir rol üstlenebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı çocuklara seslenen polisiye türündeki yapıtları ana karakter ve pedagojik işlev açısından incelemektir. Araştırmanın temel problemi “Çocuklara seslenen polisiye türündeki yapıtlar ana karakter ve pedagojik işlev açısından nasıl bir özellik sergilemektedir?” biçiminde tanımlanabilir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler (psikolojik, toplumsal, gelişimsel...) nelerdir?
2. Ana karakter hangi sorunlarla karşılaşmaktadır?
3. Ana karakter sorunların üstesinden gelmek için nasıl bir yol izlemektedir?
4. Hangi korku ve şiddet öğelerine yer verilmiştir?
5. Çocuk okurun psikolojik bakımdan örselenmesine neden olabilecek hangi yaşantılar işlenmiştir.

Tanımlar

Araştırmanın daha anlaşılır olması için çocuk, edebiyat, çocuk edebiyatı, polisiye roman, pedagoji kavramlarının tanımlarının ve öneminin iyi kavranması gerekmektedir. Bu tanımlardan bazılarının yer aldığı ifadeler şunlardır:

Çocuk. Doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan 0-15 yaş grubundaki küçük insandır (Şimşek, 2020).

Edebiyat. Edebiyat malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebi ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır(Yalçın ve Aytaş, 2005).

Çocuk Edebiyatı. Çocuk edebiyatı, okul öncesi dönemin ilk yıllarından başlayarak 14-15 yaşlarına kadar süren uzun bir dönemde hem tasarım hem de içerik özellikleriyle çocukların anlama düzeylerine, ilgilerine, beğeni ve

beklentilerine uygun; onların bakışını, duyusunu, dünyasını, gerçekliğini yansıtan; ele aldığı konuyu yaş ve gelişim özelliklerine uygun bir anlayışla işleyerek en başta kendilerini, insanı ve yaşamı anlama/keşfetme konusundaki gereksinimlerini kurmaca bir gerçeklik ve sanatlı bir dille karşılayan ürünlere verilen addır (Aslan, 2019, s. 20).

Polisiye Roman. Konusunu polisin görev alanına giren olaylardan seçen roman (TDK, 2005, s. 1618).

Pedagoji. Eğitim bilimi (TDK, 2005, s. 1589). Eğitimin geniş manası, çocukların bütün bedeni ve ruhi yeteneklerinin geliştirilmesidir. Dar manası ise yalnız iradenin eğitilmesidir. Ahlak ve karakter eğitimi irade eğitime bağlıdır” (Kanad, 1947, s. 8)

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk on sekiz yaşından küçük, ilgi, ihtiyaç ve zevkleri bir yetişkininkinden farklılık gösteren hayatı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan canlıdır. Aytaş ve Yalçın (2005) çocuğu, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlamaktadır.

Çocukların hayatı anlamlandırabilmesi için belli bir zaman aralığına ihtiyaç duydukları düşünülmektedir. Çocukların hayatı anlama çabasında yapıtlardan faydalanması, dolaylı deneyim kazanmalarına fırsat sunarak sorunlar karşısında daha başarılı çözümler üretmesini sağlayacaktır. Bu açıdan özellikle çocuğu hedef alan yazınsal bir alanla karşılaşmaktadır. Çocuğun ilgi ve gereksinimlerini, gelişimsel özelliklerini incelikli bir biçim ve felsefeyle hesaba katan disiplin çocuk edebiyatıdır.

Çocuk edebiyatı, alanyazında birbirini tamamlayan ve destekleyen çeşitli tanımlarla açıklanmaktadır. Sever (2019) çocuk edebiyatını erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel ağı olarak tanımlamaktadır.

Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007) çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyal gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/ okuduğu zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini “çocuk edebiyatı” içerisinde değerlendirmektedir.

Yalçın ve Aytaş (2005)’a göre çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine, hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır. Şirin (2014) (akt.: Yakar, 2014) çocuk edebiyatını geniş bir bakış açısıyla temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi,

dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, sanatsal ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı olarak tanımlanmaktadır. Şimşek (2020) gelişim sürecindeki çocuğun anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyatı, çocuklar için edebiyat ya da çocuk edebiyatı olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Çocuk edebiyatı her şeyden evvel nitelikli bir edebiyattır. Aksun (2018), çocuk edebiyatı konusunda öteden beri süregelen bazı yanlış görüşler olduğunu belirtmiş ve bu yanlış görüşleri üç grupta toplamıştır. Bu görüşlerden üçüncü ve en önemli yanlış olarak gördüğü görüş; çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı olduğu, edebi yönünden çok, ahlaki ve pedagojik yönlerinin önemli olduğunun vurgulandığı görüştür. Çocuk edebiyatının diğer edebiyat türlerinden ayıramayacağının ve aynı edebi değer yargılarından geçtiğini vurgularken ülkemizde en çok düşülen yanlışın bu olduğunu yinelemektedir.

Çocuk edebiyatı, çocukların kitap okuma sevgisi kazanması açısından kritik ve önemli bir işleve sahiptir. Küçük yaşlardan itibaren nitelikli yapıtlarla karşılaşan çocuk, hem kitap okuma alışkanlığı kazanacak hem de zengin içerikler sayesinde kimlik ve kişiliğini düzgün bir çizgide ilerletme fırsatı bularak değerler eğitimi açısından örtük bir öğrenme sürecinden geçebilecektir.

Özellikle dijital çağın getirdiği problemlerle başa çıkma ve bunların üstesinden gelmede çocuklar için yazılmış metinler önemli bir sorumluluk taşımaktadır. Aytaş ve Yalçın (2005, s. 14) çağımızın getirdiği teknolojik yeniliklerin ve bilimsel gelişmelerin sonucu olarak çocukların her yaşta ve düzeyde ilgi alanlarının, algılama kapasitelerinin değişkenlik gösterdiğini açıklamaktadır.

Çocuk okurun gelişen teknolojiyle paralel olarak ilgi alanları ve algılama kapasitelerinin geliştiği; çocuk edebiyatı ürünlerinin yetişkin edebiyatından tamamen farklı olması yerine çocuğa görelilik ilkesine uyularak yapıtlar verilmesi gerektiği oldukça haklı ifadelerdir. Bu sebeple çocuk edebiyatında, hayatın

gerçeği olan ölüm ve suç konularının çocuk yaş grubu dikkate alınarak işlenebileceği söylenebilir. Bunu teknolojik aletlerdeki oyunlarda çocuğu katil konumuna koyan zihniyetten çok farklı olarak işlemedi gerekmektedir. Suç ve ölüm izleğini işleyen polisiye yapıtlar, çocuk okuru katil kimliğinden kurtarıp dedektif kimliğine büründürerek araştırmacı ve sorgulayan bir kişiliğin oluşumuna zemin hazırlayabilir. Dikkat edilmesi gereken çocuğun yaşına uygun yapıtlar yazılması ve bu yapıtların çocuğun gelişimine katkı sağlayacak niteliklere sahip olmasıdır.

Yazınsal Bir Tür Olarak Polisiye

Polisiye türünün ilk örnekleri olarak kabul edilen cinayet ya da suç anlatılarının tarihini, insanlık tarihiyle özdeşleştirmek olanaklıdır. Aytekin (2021), polisiye romanın değişmez öğeleri olan suç ve gizemi içeren yapıtlar incelendiğinde, bu türün *Kitabı Mukaddes*'e kadar götürülebileceğini ifade eder. Yapıtta geçen Habil, Kabil vakasının cinayet ve polisiye öğeler taşıması açısından polisiyenin ilk örnekleri olarak değerlendirilebilir. Kendisinden önce polisiye öğeler içeren farklı eserler olsa da tam anlamıyla polisiye roman tanımına uygun ilk eserleri veren yazar olarak Edgar Allan Poe olarak kabul edilmektedir.

Bununla birlikte, genel olarak ilk polisiye yapıt olarak Edgar Allan Poe'nun 1841 yılında yazdığı Morgue Sokağı Cinayeti adlı kısa öykü kabul edilmektedir (Doğan, 2023). Edgar Allan Poe dışında, sonraki süreçte Arthur Conan Doyle (Sherlock Holmes) ve Agatha Christie gibi önemli yazarlar yerini almaktadır (Tunaboğlu, 2014). Demirkol (2009) iki dünya savaşı arasında polisiye edebiyatın başı başına bir edebi tür haline geldiğini ifade etmektedir. Gerek üretim gerekse tüketim açısından büyük bir pazar yaratması sebebiyle bu dönemi polisiye edebiyatın "Altın Çağı" olarak adlandırmaktadır. Doğan (2023, s. 59) ise polisiyenin küresel anlamdaki gelişimini şöyle aktarmaktadır:

"Dünyadaki polisiye hikâyelerse daha çok siyasi bakımdan işlenmeye başlar. Dedektiflerin yerini ajanlar almıştır. Bu dönemde bireysel suçlar biraz daha geri plana atılır. Kitlese suçlara ve devlet düşmanlarına karşı mücadele hikâyelerin genel temasını oluşturur. 1950'li yıllarda Ian Fleming tarafından yazılan James Bond serisi

bunun ön plana çıktığı bir örnektir. Bu yıllar ABD ve NATO ülkeleri ile Sovyet Rusya rejimi arasında geçen Soğuk Savaş dönemidir ve 007 kodlu İngiliz ajan James Bond önce edebiyatta sonra da sinemada kitleleri kendisine bağlamayı başarmıştır.”

Ülkemizde ise polisiyenin ilk örnekleri çeviri yapıtlardır. Sonraki yıllarda telif eserler yayımlanmaya başlamıştır. Aydemir (2012) Türkiye’de polisiye romanın, 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan postmodernizmin etkisiyle önemli bir gelişme gösterdiğini kabul etmektedir. Bu gelişmenin, Türk edebiyatında önce çeviri, sonra da telif yoluyla kendini gösterdiğini vurgulamaktadır.

Türkçe ilk polisiye roman olarak Ahmet Mithat Efendi tarafından 1884 yılında yazılan Esrar-ı Cinayat romanı kabul edilmektedir (Ümit, 2014). Demirkol (2009) 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile gerek hukuk sistemindeki değişiklikler gerek modern anlamda polis teşkilatının kurulması gerekse bir anlatı türü olarak romanın gelişmesinin polisiye roman için ihtiyaç duyulan ortamı kısmen sağladığını düşünmektedir. Gelişim çizgisinde telif eserlerin artışı göstermesi ise 1930 sonrasında gerçekleşmiştir.

Üyepazarcı (2014)’ya göre Türk edebiyatının bir tür olarak polisiye romanla tanışması romanla tanışmasıyla neredeyse paraleldir. Dolayısıyla polisiye roman, Türkçede romanın başlangıcından bu yana Türkçe edebiyatının bir parçası olarak görülmektedir. Ayrıca Arap harfli dönemden Latin harfli döneme geçilen 1928 yılına kadar Türkçede polisiye olarak telif ve çeviri toplam 807 yapıt saptanmıştır.

Polisiye edebiyatın üzerindeki sis perdesinin kalkması gerekmektedir. Polisiye haksız eleştirilerin hedefi olmaktan kurtulup edebiyatımızda hak ettiği yeri almalıdır. Çocuk edebiyatı alanında yetkin hale gelmeli, genç dimağlarda okuma zevki oluşturmalıdır.

Edebiyat kurumu açısından polisiyenin yazınsallığı tartışılır durumdadır. Bu tür yapıtların yazınsal nitelikten yoksun olduğu iddia edilmektedir. Edebiyat eleştirmenlerinden Gümüş (2023, s. 40) diğer yazınsal türlerde olduğu gibi polisyede de yapıtı değerli kılanın aslında tür değil de yazınsal ölçütler

olduğuna dikkat çekmektedir. Bu yönden aslında polisiye edebiyatın gerçek bir edebiyat olduğu söylenebilir.

Konusunu polisin görev alanına giren olaylardan seçen roman (TDK, 2005, s. 1618) olarak görülen polisiyenin konusunun sınırlandığı söylenebilir. Ancak bu tür yapıtlar yalnızca cinayeti ve ölümü değil suç oluşturan birçok olayı da içermektedir. Ergelen (2021) edebiyata giriş yaptığı günden beri oldukça fazla tanımlı yapılan polisiye romanın, kimi zaman edebiyatın üvey evladı kimi zaman içinde muhakkak cinayet olan anlatılar olarak anıldığını belirtmiştir. Bu tümcelerden anlaşılacağı üzere polisiye roman yeterince anlaşılammış ve doğru tanımlanamamıştır.

Polisiyeyi sadece cinayet olarak sınırlandıran tanımlar yapılmaktadır. Tek suç unsuru olarak cinayeti görmek gibi bir yanılgıya neden olması sebebiyle bu eksik ve yanıltıcıdır.

Polisiyeyi sadece suç olarak tanımlamak da yanıltıcıdır. Demirkol (2009) polisiye romanın var olması için gereken iki ana unsur olduğunu düşünmektedir. Bunların birini bilmecenin ortaya konması diğerini bu bilmecenin tündengelim yöntemiyle çözümlenmesi olarak açıklar. Bir polisiye romanı oluşturan tek unsurun suçun varlığı olmadığını, işlenen bir suça ek olarak bir polisiye romanda suçun bir sona/çözümüne kavuşması gerektiğini, bu çözümün sonucunda işlenen suç karşısında mağdur olan kurbanların veya yakınlarının içinde bulundukları adaletsizlikten suçlunun yakalanması ile kurtarılması gibi unsurların da bulunması gerektiğini açıklayan yorumları son derece haklıdır. Çünkü polisiyeyi sadece bir cinayetin ya da suçun işlenmesi gibi dar bir kalıba hapsetmek türe yapılacak haksızlıktır.

Moran (2001) polisiye romanı; sınırlı kalıpları, işlevleri değişmeyen kişileri, bir cinayet ve onun çözümüne dayalı olay örgüsü ve tekrarlanan konvansiyonları yüzünden, yazınsal değerden yoksun, yalnız vakit geçirmek için okunan bir anlatı türü olarak tanımlar.

Osman (2020) batıda ortaya çıkan önceleri gizem edebiyatı(mystery literature) adını taşıyan edebiyat türünün günümüzde polisiye edebiyat adını aldığını ifade etmektedir. Polisiye romanın konusunu cinayet, hırsızlık, kalpazanlık, casusluk, kaçakçılık gibi olayların oluşturduğunu; polisiyenin temel

yapısında bir suç, suçu işleyen suçlu ve bunları araştıran, ortaya çıkaran bir dedektifin muhakkak bulunduğu dikkat çekmektedir.

Şahin (2013), Türkiye’de suç edebiyatı yerine polisiye edebiyatın daha çok rağbet gördüğünü ve iki sözcüğün aynı anlamda kullanıldığını belirtmektedir. Suç edebiyatının, türün en büyük şemsiyesini oluşturduğunu ve tanımda önemli olanın suç eyleminin kurguda yer alması olduğunu eklemektedir. Ayrıca cinayetten yalan söylemeye kadar birçok suç unsurunun bu tür metinlerde yer aldığını aktarmaktadır.

Aydemir (2012) polisiye romanlarda, bir cinayet ve bu cinayeti ortaya çıkarmaya çalışan bir dedektifin bulunması dolayısıyla bu türün “cinayet romanı” ve “dedektif romanı” terimleriyle karşımıza çıktığını ifade etmiştir. Ayrıca polisiye romanı, bir cinayet ve bu cinayetin nasıl işlendiğini çözmeye, katili bulmaya çalışan bir dedektif veya polis etrafında şekillenen roman türü olarak tanımlamaktadır.

Koçak (2003), Türkçede cinai roman, zabıta romanı, dedektif romanı ve son olarak polisiye roman isimlerini alan türün, ülkemizde diğer romanlar gibi ilk olarak çeviri roman olarak yazınımıza girdiğini ifade etmiştir. Polisiye romanın yalnızca edebiyatın değil, çok daha geniş bir etkileşim alanına dağılan damarlardan beslenen ve zamanla kendisini yalnızca popüler bir anlatı olarak değil, yazınsal değer olarak da kanıtlamış bir tür olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yaygınlığıyla aynı ölçüde olmasa da diğer popüler anlatı türlerine kısmet olmayan bir saygınlık elde ettiğini vurgulamaktadır.

Çocuklar İçin Polisiye Türü. Tüm tartışmalara rağmen polisiye anlatıların, özellikle çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkeleri kapsamında üretilmiş polisiye anlatılar, çocuğun merakını canlı tutma, ilgi ve gereksinimlerini karşılama açısından eğitsel bir değer taşıyabileceği söylenebilir. Bu da çocuk edebiyatının ana işleviyle (özellikle okuma kültürü edindirme) örtüşebilir.

Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007) çocukta dinleme anlama becerisini geliştirmede yapının üretilme biçiminin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çocukların bir düşüncenin veya bir kavramın uzun uzadıya açıklanmasından çok hareketli olayların ele alındığı kitapları dinlemekten zevk aldıkları gerçeği üzerinde durmaktadır.

Asutay (2014) (akt.: Yakar, 2014) çocukluk ve ilk gençlik dönemine yönelik polisiye yapıtların önemine dikkat çekerek şöyle bir tanım geliştirmektedir: “Genç ve çocuk karakterlerin veya çoğunlukla kahramanın öne çıkmasını sağlayan, oyun gibi ve bir macerada gizemli olayları çözmeye çalışan ve şiddet, vahşet vs. olmaksızın çocuklara ve gençlere uygun gizemli bir olayı çözerken onları eğlendiren polisiye veya dedektif anlatılar.”

Polisiye yapıtlar yetişkinler için çoğu zaman bir zaman geçirme, eğlenme veya edebî haz alma işlevi görür. Bununla beraber çocuktaki serüven duygusuna hitap etmeleri, aynı zamanda içerdikleri gizem ve karmaşık olaylar nedeniyle çocuklarda analitik düşünme yeteneğinin gelişmesine de katkıda bulunabilir.

Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren polisiye, korku ve macera türündeki eserlere ilgi duymaya başlamaktadır. Bunu oynadıkları oyunlardan da gözlemlemek mümkündür. Çocuk okurun polisiye türünün nitelikli yapıtlarıyla karşılaşmaları onların macera ve merak duygularına hitap ederek eğlenmelerini sağlayabilir. Ayrıca kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sunacağı düşünülmektedir. Hayatın bazı gerçekleriyle tanışmalarına olanak sağlayarak zorluklarla başa çıkabilme yeteneklerini geliştirecektir. Eğitsel açıdan faydaları oldukça fazla olan polisiye yapıtların çocuk okurla buluşturulması onların gelişimine katkı sağlayacaktır.

Polisiye Türünün Temel Özellikleri

Dedektif. Polisiye yapıtların en önemli üç ögesi suç, suçlu ve dedektiftir. Tartışılmaz biçimde dedektifin varlığı önemli yere sahiptir. Dedektif sayesinde suç perdesi aralanmakta, suçlu bulunarak adalete teslim edilmektedir. Suçu sadece öldürme eylemi olarak ele almak suçluyu da katil ile sınırlandırmak polisiyenin geniş konu alanına yapılan bir haksızlıktır.

Dedektif suçu ve suçluyu ortaya çıkaran kişidir. İpuçları ve deliller toplar, ipuçlarından yararlanarak mantıklı düşünceler geliştirir, sorgular, araştırır ve en sonunda da suç düğümünü çözerek suçluyu bulur. Sorunu çözerek adaleti sağlar. Sonunda asayiş birimlerine suçluyu teslim eder. Okur da okurken suçu ve suçluyu bulmaya çalışır, dedektiflik rolü üstlenerek çıkarımlarda ve varsayımlarda bulunur. Okurun duygudaşlık kurmasını sağlayan ve türün içine

okuru en çok çeken yapıtların başında polisiyeyi saymak yanlış olmayacaktır (Chersterton, 2023; Üyepazarcı, 2023; Ergelen, 2021; Aral, 2019; Günay, 2014).

Genel anlamda dedektifin bir özdeşim modeli olarak görüldüğü söylenebilir. Çoğunlukla polisiye yapıtları okurken çocuk ya da yetişkinin kendini katilin yerine koymadığı söylenebilir. Tam aksine kendini yüksek gözlem gücüne sahip ve üstün zekâlı bir dedektifin yerine koyar. Çünkü dedektif araştırma ve sorgulama yeteneği olan, muhakeme gücü gelişmiş, merak ögesini sıkça kullanan bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca dedektif, adaleti sağlamaya çalışan, suçluyu adalete teslim eden, ahlaki yönü gelişmiş kişidir.

Dr. Ronald M. Rapee, Dr. Susan H. Spence, Dr. Vanesse Cobham , Uzman Psikolog Ann Wignall (2022) ortak çalışmalarında dedektif yaklaşımının, çocuğa dedektif gibi düşünmeyi öğretmenin önemine değinmektedir. Çocukla dedektif gibi düşünme alıştırmaları yapıldığında çocuğun kaygılarıyla baş edebileceğine dikkat çekilmektedir. Psikolog ve psikiyatristlerin de kullandığı dedektif gibi düşünme formları kullanılarak kişinin kaygı ve endişeleriyle başa çıkabilme becerisi kazanması sağlanmakta, bir olayın olumlu ve olumsuz özelliklerini ayırt edebilme becerisi öğretilmektedir.

Dedektif gibi düşünmek psikolojide kaygıyla baş etme yöntemiyle yapıtlarda çocuk okurun dedektif gibi düşünmesinin sorgulama, araştırma ve doğru sonuca ulaşma konularında çocuğa yetkinlik kazandıracağı söylenebilir. Çocuk okurun bu sayede gündelik sorunlarına çözüm bulma konusunda üretken ve aktif olması sağlanabilir.

Merak ve heyecan uyandırması. Polisiye yapıtları okurken okuru kuşatan ana duygu meraktır. Bunun nedeninin bir dedektif rolüne bürünerek katili bulma arayışına dayandığını söylemek yanlış olmayabilir. Turğuter(2018), insanoğlunun en önemli özelliklerinden birinin merak olduğuna dikkat çekerek polisiye romanların alt metninde gizlenen merak duygusuna ilgi çekmektedir. Gerçek hayatta geçen ve gizemin örttüğü bir suçun üzerine kurgulanan polisiye romanda olaylar, giderek artan bir ritimle sunulmakta ve böylelikle heyecan sayfalar ilerledikçe artmaktadır. Polisiye yapıtlarda gizemin çözülmesiyle hem

merak duygusu giderilmekte hem de okur suçun cezalandırılma yollarını adım adım izleyerek çözüme kendince katkı sağlamaktadır (Koçak, 2003).

Çocuklara seslenen kurmaca yapıtlarda sıradanlığın ve öğüt veren yapıtların çocuk okurda merak uyandırmadığı ve etkili olmadığı gerçeği göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husustur (Sever, 2019). Çocuk ürünlerinde ele alınan konuların genellikle eğlendirici, dinlendirici, çocuğun ilgisini çekici ve merak duygusunu kamçılayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Seçilen konular düşünmeye yöneltmeli ve onların hayata dair birtakım görüşler kazanmalarını sağlamalıdır (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz 2007). Bu gerekçeyle polisiye anlatılar çocuğun merak duygusunun canlılığı açısından değerli bir tür olarak görülebilir.

Düş Gücünü Geliştirmesi. Edebiyat pragmatik evrenin sınırlılıklarını aşarak ve araladığı yeni kapılarla okurun gerçekliğe başka pencereden ve daha derin bakmasını olanaklı kılmaktadır (Şen, 2020). Edebiyatın bu engin potansiyeli polisiye türü için de geçerlidir. Öncelikle polisiye yapıtlar okurun olaylara farklı açılardan bakmasını, suçluyu bulurken hayal gücünü yoğun olarak kullanmasını gerekli kılmaktadır. Katilin, suçlunun kim olduğu konusunda zihin devamlı düşünce üretmektedir (Akbay, 2023; Akbulut, 2020; Aral, 2019; Akyol, 2014).

Analitik Düşünme Becerisini Geliştirmesi. Analitik düşünme becerisinin gelişmesinin, sorunlar karşısında mantıklı ve çözüme götüren sonuçlar bulmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Analitik düşünme bireyi analiz yapmaya, sorun çözmeye odaklanmaya, araştırma yapmaya yöneltmektedir. Polisiye yapıtların analitik zekâya sağladığı katkıyı Ümit (2014, s.20) şu ifadelerle somutlaştırmaktadır:

“Bu tür metinlerde analitik zekâ göklere çıkarılır, eğer okur romanın sonuna gelmeden suçluyu ya da katili bulduysa kendisini zeki sayar. Kitabın kapağını kapadığında dudaklarında beliren zafer dolu gülümseme, okurun en büyük ödülüdür.”

Dedektiflik özelliği gereği çocuk okur polisiye yapıtlarla buluşturulduğunda ipuçlarını ve şifreleri çözmektedir. Oluşturulan bu matematiksel atmosferin sağladığı olanaklar sayesinde çocuğun kimlik ve kişilik

gelişimine katkı sağlanmaktadır. Böylece hayatta karşılarına çıkan sorun ve çatışmaları çözmekte başarı sağlayacak çocuklar yetiştirilecektir.

Özdeşimsel Karakterlerin Varlığı. Kurmacayı ayakta tutan temel bileşen karakterdir (Şen, 2020). Polisiye açısından düşündüğümüz zaman okurun rol model olarak katili değil araştırmacı, sorgulayıcı kişilik yapısına sahip dedektifi örnek aldığı ve onunla özdeşim kurduğu söylenebilir. Cela ve diğerleri (1989) (akt.: Çangur, 2020) polisiye romandaki gizem, çözülmeyi bekleyen sorular, ardı ardına gelen ipuçları, ipuçlarını takip ederek ve mantık yürüterek sonuca ulaşmanın çocukların berrak zihinlerini harekete geçirmek için etkili bir yöntem olduğunu öne sürmektedirler. Çocuklar için yazılmış polisiye yapıtlarda araştırılan şeyin bir cinayet değil, kayıp bir nesne ya da kişi olduğu vurgulanmaktadır. Çocuk karakterler kayıp olanın gizemini çözmek için maceraya atılırken okur da her sayfada kendini tatlı bir heyecanın içinde bulmaktadır. Ayrıca gençler için yazılmış polisiye romanlarda başkahramanların genellikle gençler arasından çıkması okurun kendini karakterle özdeşleştirmesini kolaylaştırmaktadır.

Çocuk okur polisiye yapıtlar aracılığıyla yeni meslek grupları ile karşılaşmakta, bu meslek gruplarına özenmektedir. Ayrıca bu meslek gruplarını yapanlarla özdeşim kurmaktadır. Çangur (2020) çocuklar ve gençlerin okudukları polisiye romanlar sayesinde emniyet teşkilatında çalışmaya, özel dedektif olmaya, hukuk ya da adli tıp alanında eğitim almaya özendiklerine dikkat çekmektedir.

Rasyonel Olanın Öncelenmesi. Polisiye anlatılar akla ve mantığa uygun, gerçek dünyada yaşanabilecek olayları içermektedir. Doğal olarak içeriğin gerçek yaşama dayanması bu tür metinleri nitelikli kılan bir özellik olarak değerlendirilebilir. Aytaş ve Yalçın (2005)'a göre çocuk edebiyatı metinleri, yaşanan gerçeklerle ilgili olmalıdır. Kimi çocuk kitaplarında hayatın gerçeklerinden oldukça uzaklaşıldığı, çocuksu olsun diye, hayali konulara aşırı derecede yer verildiği gözlenmektedir. Özgürbüz (2020) ise evrensel ve toplumsal düzene verilen değer, rasyonel tavır ile öne çıkarıldığını belirtir. Evrenin, derli toplu ve mantıklı olması sebebiyle adaleti mümkün görür. İpuçlarının, her zaman sonucu gösterdiğini; mantık aracılığıyla, sorulara iyi bir

cevap bulunduğunu açıklar. Bu sayede iyinin, kötüyü yendiğini; kötülerin adalete teslim edilerek toplumun normale dönmesinin kesinleştiğini belirtir.

Moretti (2005) bir eserin ne kadar korkutursa o kadar aydınlattığını, ne kadar küçük düşürürse o kadar yücelttiğini, ne kadar saklarsa o oranda gerçeği açığa çıkardığını belirtmektedir. Bunun muhtaç olunan bir korku olduğu, irrasyonelliğe ve tehditle sindirmeye dayalı bir toplumsal düzenle gönül rızasıyla uzlaşmak için ödenen bedelin ta kendisi olduğu vurgulanmaktadır.

Biçemsel Yalınlık. Nitelikli bir çocuk öyküsü okuruna düş kurma, anımsama, başkalarının bir zaman sahip oldukları merak duygusunun sevincini bulma şansı vermektedir. Bu nedenle çocuklara seslenen yapıtların güzelliğine, yalınlığına ve gülünçlüğüne karşı koymak güçtür (Şen, 2020).

Polisiye yapıtlar biçemsel olarak yalın, akıcı ve anlaşılır bir üslupla yazılmaktadır. Bu durum çocuk okurda okuma isteğini artırmakta ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Fakat biçemsel yalınlığın farklı algılanıp acımasız eleştiriler yapılması türe yapılan büyük bir haksızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Üyepazarcı (2023) ise polisiye anlatıların, düşünülenin aksine güncelliğini yitirmiş bir biçem yerine günümüz bireyini ilgilendiren bir ifadeyle kurgusunu inşa ettiğine dikkat çekmektedir.

Okuma Sevgisi Oluşturması. Çocuk edebiyatında önemli bir yer edinen polisiye çocuk ve ilk gençlik yapıtları içerdikleri macera duygusu, gizem ve merak unsurları nedeniyle okumayı sevdirmekle kalmayıp okumaya karşı isteksiz olan bireylerin okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarında rahatlıkla kullanılabilecek yapıtlar olarak görülebilir. Ümit (2014), günümüzde polisiye romana duyulan ilginin gitgide artmasının nedenini, edebiyatın çok işlevselliğini başarılı bir şekilde yerine getirmesi olarak görmektedir. Hem kaçıışı sağlaması, hem eğlendirmesi, hem heyecanlandırması, hem estetik zevk vermesi, hem bilgilendirmesi, belki korkunun lezzetini hissettirmesi gibi birçok haklı gerekçeyle polisiye çok başarılı bir tür olarak görülmektedir. Yazar polisiye, aşk, tarih, felsefi, politik gibi tanımları kaldırırsak bütün iyi romanların başarmaya çalıştığının aslında insana kendi ruhunu göstermeye çalışmak olduğunu vurgulamaktadır.

Polisiye Türünün Pedagojik Değeri

Pedagoji, eğitimle eşdeğer bir kavram olarak değerlendirilebilir. Ancak pedagoji en geniş kapsamıyla bireyin ruhsal ve bedensel olarak gelişimini hedefleyen bir kavramdır. Kanad (1947, s. 8) pedagojiyle eğitimi eşdeğer görerek şöyle bir tanım geliştirmiştir: Pedagoji;

“Eğitimin geniş manası, çocukların bütün bedeni ve ruhi yeteneklerinin geliştirilmesidir. Dar manası ise yalnız iradenin eğitilmesidir. Ahlak ve karakter eğitimi irade eğitime bağlıdır.”

Pedagojik nitelik tek boyutlu olmayıp, hedefe ulaşmada birçok etkenin önemli bir rol üstlendiği temele dayanmaktadır. Ailenin, çeşitli kurum ve kuruluşların, yazınsal üretimlerin, bütün yayınların insan yetiştirmekte görev ve sorumluluğu paylaşması gerekmektedir. Bu açıdan polisiye yapıtların suç ve suçluyu konu alması bakımından örtük bir yaklaşımla çocuk okuru eğittiği, ahlâkını geliştirdiği söylenebilir. Polisiye yapıtların ana işlevleri şöyle sıralanabilir:

1. Empati becerisini geliştirme: Polisiye türünde işlenen suçların ya da cinayetin insan ruhunda yarattığı sarsıntı (incinme) ve cinayetin yanlışlığı satır aralarına gizlenerek katilin ve kurbanın durumları çocuk okura sezinletilmektedir. Katilin, kurbanın ve onların yakın çevrelerinin duygularını anlamanın çocuk okurda empati becerisini geliştirdiği belirtilebilir. Çağdaş Türk edebiyatında önemli polisiye romanlar kaleme alan Ahmet Ümit (2014) bu türün ortaya çıkardığı psikolojik üstünlüğü ve empati duygumuza olan katkısını şu ifadelerle somutlaştırmaktadır.

“Katillerin eylemi bizi dehşete düşürse bile ölen insanlara üzölmeyiz, dahası o cinayetlerin nedenleri üzerine uzun uzadıya kafa yormayız, bütün mesele suçlunun ya da katilin kim olduğudur... Oysa cinayet, yani insanın insan eliyle öldürölmesi trajik olduğü kadar en sarsıcı travmalardan biridir de. Belki empati duygumuzu en üst düzeyde harekete geçiren eylemdir.”

2. Duyarlılık gelişimini destekleme: Çocuk ve gençlerin yaşadığı toplum ve dünyadaki olaylara, olgulara, sorun, çatışma ve çıkmazlara; küçük

çocuklara, yaşlılara, tüm insanlara ve insanlığa; yaşam hakkı olan hayvanlara; canlı ya da cansız bütün varlıklara duyarsız kalmasını engellemek gerekmektedir. Duyarlılığı gelişmiş, çevresine karşı hassas ve anlayışlı gençler yetiştirmek edebiyatın ana amaçlarından biri olmalıdır. Aslan (2019, s. 34) duyarlık becerisinin gelişimini şu ifadelerle aktarmaktadır:

“Edebiyat yapıtlarının sezdirimleriyle insanların kendi yaşamı dışında olup bitenlerle ilgilenmelerini; öteki insanların yaşadıkları sorun ve duyguları algılamalarını, başkalarına yapılan haksızlıklara ve kötülüklere kayıtsız kalmamalarını, usunu ve yüreğini işe koşarak bunları sorgulamalarını, eşduyumsal bir ilişkiye girerek bunlara karşı çıkmalarını; insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla anlayışla, sevgiyle, hoşgörüyle yaklaşımlarını sağlayacak duysal ve duygusal eğitim.”

Polisiye yapıtlar aracılığıyla çocuk okur insanların hatalı davranışlarını, yanlışlarını, suç işleyişini okuyarak duygularını deneyimleyebilir. Bu da çocuğun farklı bireylerin duygu ve düşüncelerine anlamada yetkinlik kazanmasına aracılık edebilir.

3. Yazınsal haz verme: Polisiye yapıtlar, yazınsal yönlerinin zayıflığı kadar kalıcı olmamaları açısından da bir “alttür” olarak kabul edilmektedir. Polisiye yapıtlar, boş zamanlarda okumak için tercih edilen ve çabucak tüketilen edebiyatın varoluşları olarak nitelendirilmektedir. Fakat bu durum polisiye yapıtlara karşı ciddi bir haksızlık olmakla birlikte türün yeterince anlaşılmadığının ve haksız eleştirilerin mağduru olduğunun apaçık bir göstergesidir (Bay,2012; Akbay, 2023; Doğan, 2023). Tüm iddiaların tersine polisiye öyküler polisiye içeriği zengin, talep edilen, belirli kuralları olan yazınsal bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Chesterton (2023) polisiye romanın değerli olmasının ilk nedeni olarak popüler edebiyatta modern yaşamın şairaneliğini yansıtan en eski ve tek tür olmasına bağlamaktadır. Üyepazarcı (2014) ‘iyi polisiye romanın iyi edebiyat’ olduğunu vurgulamaktadır. Geçmişten günümüze polisiye romanımızın gelişmesi açısından bu inanış önem taşımaktadır. Ayrıca polisiyenin yazınsal bir tür olduğunun haklılığını ispatlar niteliktedir.

4. Özdeşim kurmayı sağlaması: Özdeşim kurabilen, kendine yetebilen, algısı ve anlayışı gelişmiş bireyler yetiştirmeye olanak sağlaması bakımından polisiye önemlidir. Ahmet Ümit'in ifadesiyle ilk polisiye yapıt olarak kabul edilebilecek Tevrat'ta Kabil'in kardeşi Habil'i öldürdüğü öykünün sonucunu anımsayalım. İnsan öldürmenin yanlışlığı konusunda ders vermesi, insanın kendini sorgulaması açısından önemli ifadelerdir.

“...kadim metin, cinayetten yola çıkarak insana özgü yıkıcılık güdüsünü ve bu güdünün yol açtığı felaketleri anlatır ama aynı zamanda bir ders verir: On Kutsal Emir'den en önemlisini insanlığa bildirir: 'Öldürmeyeceksin!' Hikâyedeki Kabil ve Habil bütün insanlığı simgeler. Yani hangi nedenle öldürürsen öldür, canını aldığı kişi senin kardeşindir”(Ümit, 2014, s. 20,21)

Lange (2000) (akt. Karagöz 2013) da çocuk ve gençlik edebiyatı polisiyesinde çocukların özdeşleştiği rolleri şöyle belirlemiştir:

- a) Çocuklar, dedektif/polis rolüne soyunur ve dedektiflik yaparlar.
- b) Yetişkinler dedektif/polis, çocuklar ise yardımcı rolüne girerler.
- c) Çocuklar, dedektiflere/polislere karşıdır. Bu tür polisiyelerde dedektif/polis rolündekiler, niteliksiz ve beceriksiz olarak çizilir.
- d) Polisiye türüyle alay eden öyküler.

5. Eleştiri kültürünün oluşmasına hizmet eder: Kurmaca, insanın hayatında deneyimler kazanmasının dışında insana insanlığın güzelliklerini hatırlatması ve varsa özünde iyi insan olma eğilimini su yüzüne çıkarması açısından oldukça önemlidir. Kişinin deneyimler kazanırken eleştiri ve özeleştiri kültürü kazanması kişinin daha duyarlı ve topluma faydalı insan olması açısından önemlidir.

Kurmaca, bir eğlenceden, insanın duyarlılığını bileyen ve onda eleştirel bir ruh uyandıran düşünsel bir alıştırmadan öte bir şeydir. Kurmaca, uygarlığın varlığını sürdürebilmesi, içimizde insanın en iyi yanlarını uyandırabilmesi ve korunabilmesi için mutlak bir gerekliliktir”
(Fuentes, 2014, s. 69)

Yılmaz (2016), eleştiri yapabilmek için insanların özgürce düşünebildikleri, sorgulayabildikleri, itiraz edebildikleri bir ortamın olması gerektiğini belirtmiştir. Eleştirmenin eleştiri yapılacak alanda yetkin olması gerektiğini, ülkemizde eleştirinin bir tür olarak var olabilmesi için övgü kültürüne dayanan geleneksel kodların değişmesinin elzem olduğu vurgulanmaktadır.

6. İncinme (sarsıntı) yaratacak olayları fark ettirir: Polisiye yapıtlar aracılığıyla cinayetten ve suç işlenmesinde uzak durulması gerektiği sezdirilmekte ve çocuk okur dolaylı olarak bilinçlenmektedir. Ayrıca incinme yaratabilecek olayları fark ederek-olaylarla karşılaşmadan, okuyarak deneyimlenme sonucunda- onlarla baş edebilmenin mantıklı çarelerini üretme imkânı bulabilmektedir. Doğan (2023) öykü anlatıcılarının amacının yalnızca heyecan yaratmak olmadığını, onların anlattıklarıyla birisini veya birilerini yok etmenin verdiği karanlık hisleri gözler önüne sererek cinayetin ne kadar korkunç sonuçlar doğurduğunu ve cinayetten olabildiğince uzak durulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Çocuğun ebeveyne aşırı bağımlılıktan kurtulup incinme yaratacak olaylarla dış dünyada karşılaşabileceğini bilmesi ve bunlara karşı sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çocuk sarsıntı yaratan ya da yaratabilecek olaylardan korunmaya kalkıştıkça gerçek yaşamda yaşadığı sarsıntı verecek olaylar karşısında çok daha büyük yıkımlar yaşayacaktır. Furedi'nin ifadeleri bu düşünceyi doğrular niteliktedir:

“Çocuğun yaşamının kısıtlanması aslında çocuğun çaresizliğinin ve bağımlılığının sürmesine, onun olgunlaşamamasına neden olur. Yetişkin denetimi hangi noktadan itibaren gereksiz hale gelecektir? Bağımsız hareketliliği engellenenler bağımlılıktan kurtulmayı nasıl öğrenecektir? Çeşitli vakalar, çocuklukta bağımsızlığın kaybedilmesi yüzünden, çocukların kendilerinin ve davranışlarının sorumluluğunu üstlenecek aşamaya gelmesinin geciktiğini gösteriyor. Bu sürecin bir yansıması ana babaya bağımlı kalınan sürenin uzamasıdır”(Furedi, 2017, s. 171)

Doğal olarak polisiye anlatılar çocuğun, kurgusal bir düzlemde olsa bile korku kültüründen uzaklaşmasına, korkuların kaynağında bazen insani

yetersizlikler olduğuna dair bir bakış açısı geliştirmesine hizmet etmektedir. Özellikle yetişkinin aşırı korumacı tavrından uzaklaşarak ya da sıyrılarak çeşitli deneyimler kazanmasına, kişilik geliştirmesine aracılık etmektedir.

7. İnsan doğasını tüm boyutlarıyla görebilme: Çocuk okur polisiye yapıtlar aracılığıyla insan doğasının kötü yönlerini fark ederek, bunlara dönük çözüm yolları üzerinde düşünmektedir. Bazı kötülüklerin işlenmediği yapıtlar, çocuğun pragmatik dünyadaki gerçekliklerden kopmasına neden olabilir. Gürel, Temizyürek ve Şahbaz (2007), hayatta karşılaşılan gerçeklerden olan korku, üzüntü, şiddet, kötülük gibi kavram ve duyguların abartılmadan ve çocuğun ruhunu sarsmadan verilmesi gerektiğini belirtir. Chesterton (2023), toplumun karakollarını koruyan uykusuz nöbetçileri konu eden polisiye hikâyelerin, silahlı bir kampta yaşadığımızı; kaotik bir dünyayla savaştığımızı ve kaosun çocukları olan suçluların içimizdeki hainlerden başkası olmadığını hatırlatması açısından önem taşımaktadır.

8. Güçlüklerle baş edebilme gücü kazandırma: İçinde yaşanan dünyanın acı gerçeklerini göz ardı etmek çocukların gerçek dünyaya hazırlanmalarına engel olmakla birlikte güçlüklerle başa çıkabilme yetilerinin körelmesine neden olmaktadır. Bu nedenle polisiye yapıtlar aracılığıyla duygudaşlık yeteneği geliştiren çocuk okur, aynı güçlüklerle karşılaştığında üreteceği çözüm yollarını düşünmekte ve dolaylı bir deneyimlenme süreci geçirmektedir. Furedi (2017)'nin ifadeleri, korku kültürünün bir veba gibi yayıldığını ve insan ilişkilerine zarar verdiğini anlamak açısından oldukça önemlidir. Aslında korkular kimi zaman insanların yarattığı ve sonra devleştirdiği canavarlardır. Onlara karşı savaşmak öğrenilmeli, güçlükler karşısında pes etmeyen mücadeleci kişiler olunmalıdır. Doğan (2023), yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren cinayetlerin teknolojik sistemlerle daha kolay çözülebildiğini, psikoloji biliminin gelişmesiyle katillerin daha ayrıntılı analiz edildiğini vurgulamaktadır. Bu araştırma korku kültürünü yok etmek amacıyla haklı bir gerekçe olabilecek değerdedir.

9. Toplumsal normları öğretme ve tanıtma: Edebiyat yapıtları konusunu yaşadığı, denk geldiği dönemin olaylarından beslenerek oluşturur. Tanzimat, Islahat, Cumhuriyet dönemlerine baktığımızda bunu rahatlıkla

söyleyebiliriz. Çocuk ve kadın cinayetlerinin gittikçe arttığı bir ülkede cinayeti, suçu ve suçluyu anlatan yapıtların edebiyattan tamamen saf dışı bırakılması oldukça güçtür. Cinayetin yanlışlığını, cinayeti, suç işlemenin toplumdaki etkilerini konu alan yapıtlar topluma ışık tutabilme özelliğine sahiptir. Koçak (2003), polisiye türünün tarihini, diğer başka olgularda olduğu gibi toplumsal tarihten ayrı düşünemeyeceğimizi belirtir.

Üyepazarcı (2023), suçun tepeden tırnağa toplumun her yanını sardığını, bireysel ve toplumsal cinayetlerin gitgide arttığını belirtmektedir. Böyle bir ortamda, suçun ve cinayetin edebiyata yansımalarının kaçınılmaz olduğunu, çünkü insanoğlunun varoluşundan beri suç ve cinayetle iç içe yaşadığının altını çizmektedir. Yaşamları kesintiye uğratan cinayet ve suçun, edebiyatı ve sanatı etkiliyor olması kaçınılmazdır. Bu etkileme sürecinin oldukça dalgalı bir serüveni olduğu bilinmektedir.

Polisiyenin topluma ışık tutan, toplumun gerçeklerinden soyutlanmamış ve toplumsallıktan uzak tutulmayan bir tür olması arzu edilmektedir. Polisiye, toplumsal olaylarla iç içe, karanlıkları aydınlatabilecek, verdiği iletilerle insanlara örnek olabilecek bir türdür. Varım (2023), polisiye edebiyatın doğdukları dönemin şartlarına göre biçimlendiğini; İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen senelerde ve Soğuk Savaş yıllarında dayeni özellikler kazandığını, casusluk romanlarının bu yılların ürünü olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca seri katillerden teknolojik suçlara ve modern soruşturma tekniklerine kadar birçok öge barındıran günümüz dedektif hikâyeciliğini yaşadığımız toplumsal koşullar çerçevesinde düşünmek gerekmektedir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma deseninde yapılandırılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırma yaklaşımıdır” (Şimşek ve Yıldırım, 2021,s.41).Verilerin toplanması için doküman analizinden yararlanılmıştır. “Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı materyaller (kitap, dergi, gazete, magazin, arşiv, mektup, günlük, resmi yayın ve istatistikler vb.) olabileceği gibi konuyla ilgili fotoğraflar şeklinde de olabilir” (Aktaş, 2019, s. 126). Verilerin çözümlenmesi için de betimsel analize başvurulmuştur. Şimşek ve Yıldırım (2021) nitel araştırma yönteminde kullanılan betimsel analizde verilerin araştırma soruları veya görüşme sorularının ortaya koyduğu temalara göre özetlenmesi veya yorumlanmasının söz konusu olduğunu belirtir. Bu süreçte ayrıntılı bir şekilde betimlenen verilerin, görüşmelerden alınan doğrudan alıntılarla örneklendirilmesi gerekmektedir.

İnceleme Nesneleri

Çalışmada inceleme nesnelerinin belirlenmesi için ölçüt örneklemeye başvurulmuştur. Ölçüt örneklemede, “önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumlar” (Şimşek ve Yıldırım, 2021) üzerinde çalışma gerçekleştirilir. Bu amaçla incelenecek yapıtlar belirlenirken şu ölçütler hesaba katılmıştır:

- 1- Yapıtların polisiye çocuk edebiyatını yansıtmaması,
- 2- Çeviri değil de Türkçe yazılmış olması,
- 3- Her yazardan yalnızca bir kitap olması,
- 4- Kitabın yaş grubuna, (8-15) yaş aralığına hitap etmesi.

Çalışma kapsamında incelenen yapıtlara ilişkin bilgiler Çizelge 1’de verilmiştir:

Çizelge 1

İncelenen polisiye türündeki çocuk edebiyatı romanları

Yapıt Numarası	Yapıtın Adı	Yazarı	Basım Yılı	Yayınevi	Sayfa Sayısı
Y1.	Kralın Adaleti	Bilgin Adalı	2009	Can Çocuk	90
Y2.	Uyuyan Topaç	Koray Avcı Çakman	2020	Can Çocuk	140
Y3.	İstanbul'u Çalışıyorlar-Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1	Gülsevin Kırıl	2019	Günüşiği Kitaplığı	152
Y4.	Ayşegül'e Ne Oldu?	Fatih Erdoğan	2000	Mavibulut	212
Y5.	Mavi Zamanlar	Mavisel Yener	2003	Tudem	191
Y6.	Şimendifer Çocukları Macera Vagonu	Esra Kireççi-Esra Ağaoğlu	2019	Timaş Yayınları	104
Y7.	Göl Çocukları	İbrahim Örs	2022	Masalperest	125
Y8.	İstanbul Dedektifleri2-Karaltı Çetesi'nin Peşinde	Mustafa Orakçı	2022	Timaş Yayınları	144
Y9.	Süper Gazeteciler	Aytül Akal	2023	Tudem	192

Çalışma kapsamında ulaşılabilen otuz (30)'dan fazla polisiye roman ön değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Süreç içinde asıl olarak seçilen dokuz yapıtta karar kılınarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Yapıtların seçiminde öncelikle birçok yayınevinden birçok farklı yazar ve yapıt incelenmiş olup daha sonra seçilen yazarların hangi yapıtlarının değerlendirileceği kararlaştırılmıştır. Bilgin Adalı'nın "Çatalhöyük Öyküleri-1 Dünyamızın İlk Şafağı" başlıklı yapıtı incelenmiş olup "Kralın Adaleti" türü daha iyi yansıtması sebebiyle tercih edilmiştir.

Koray Avcı Çakman'ın "Almarpa'nın Gizemi" adlı yapıtı da incelenmiş olup efsanevi kurgusunun polisiye türünü yansıtmadığı düşünülmüştür. Bu nedenle türün özelliklerini bünyesinde barındıran "Uyuyan Topaç" incelenmiştir.

Gülsevin Kırıl'ın yazdığı "Çalınan Kent Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu-2" incelenmiştir. "İstanbul'u Çalışıyorlar Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu-1" tercih edilmiştir.

Fatih Erdoğan'ın "Sihirli Gözlük", "Okula Geç Kaldım", "Böyle de Ödev mi Olur!" incelenmiş polisiye türünü yansıtmadıkları için değerlendirilmemiştir. Yazarın "Ayşegül'e Ne Oldu?" başlıklı yapıtı incelenmiştir.

Mavisel Yener'in altı kitaplı "Dolunay Dedektifleri" seti incelenmiştir. Altı yapıttan beşincisi olan "Dolunay Dedektifleri Ölüler Ormanı" incelenmiş,

bulguları tespit edilmiş ve yapıt incelenmiştir. Fakat alanında uzman araştırmacıların önerileri üzerine aynı yazarın iki kitabının değerlendirilmemesi uygun görülmüş. Hatta inceleme nesnelerine yeni bir ölçüt olarak eklenmiştir. Yazar çeşitliliği olması açısından çalışmanın taslağından çıkarılmıştır.

Mavisel Yener'in Aytül Akal ile ortak yazdığı "Kayıp Kitaplıktaki İskelet-1" ve "Kayıp Kitaplıktaki İskelet-2 Yaşayan Ölüler" yapıtları da incelenmiştir. Fakat Mavisel Yener'in "Mavi Zamanlar" 'daki çocuk karakterlerin dünyayı koruma çabaları ve konusunun özgünlüğü beğenilerek incelenmesi tercih edilmiştir.

Esra Kireççi ve Esra Ağaoğlu'nun 3 kitaplık "Şimendifer Çocukları" başlıklı yapıtları incelenmiştir. "Şimendifer Çocukları 1 Macera Vagonu" tercih edilmiştir.

İbrahim Örs'ün yapıtları içinde polisiye türünün özelliklerini yalnızca "Göl Çocukları" taşıdığı için diğer yapıtlar incelenmemiştir.

Mustafa Orakçı'nın "İstanbul Dedektifleri 1 Kayıp Haritanın Peşinde", "İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesinin Peşinde", "İstanbul Dedektifleri 3 Profesör'ün Sırrının Peşinde" yapıtları incelenmiştir. Üç yapıttan "İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesinin Peşinde" tercih edilmiştir.

Aytül Akal'ın Mavisel Yener ile yazdığı yapıtlar incelenmiştir. Fakat yazarın 19. Ankara Kitap Fuarı'nda imzaladığı yapıt olan "Süper Gazeteciler" araştırma evrenine alınmıştır.

Emir Hersan ve Sevim Bal'ın kaleme aldığı "Bilim Dedektifleri Güç Taşı", Sevim Ak'ın "Saçlarında Soru İşaretleri" gibi türü yansıtan yapıtlar ve Miyase Sertbarut'un "Sisin Sakladıkları" yapıtı gibi türü yansıtmayıp diğer türleri de içerdiği ve tür karmaşası ya da konu karmaşası olan yapıtlar tercih edilmemeye çalışılmıştır. İncelenen bazı yapıtlar ise incelenen yapıtlara benzerlikleri nedenleriyle inceleme dışı tutulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinden önce inceleme ölçütleri belirlenmiştir. Ölçütler net bir şekilde belirlendikten sonra birçok kitapçı, kütüphane, kitap fuarı ziyaret edilerek araştırma için uygun yapıtlar aranmıştır. İnternetin olanaklarından faydalanılarak dergiler, kitapevlerinin ve kitapçıların siteleri taranmıştır. Ayrıca

kütüphane katalogları taranarak, çeşitli kitap fuarlarına gidilerek inceleme nesneleri belirlenmeye başlanmıştır. Süreç içinde inceleme nesnelerinin belirlenmesi için otuz (30) fazla yapıt incelenmiştir. Bu yapıtlardan son olarak dokuz (9) yapıtın incelenmesine karar verilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın inceleme nesnelerini oluşturan çocuklara seslenen dokuz (9) polisiye çocuk romanına ilişkin bulgular verilmiştir. Bu kapsamda öncelikle yapıtın içeriği kısaca tanıtılmış, ana karakterin özellikleri yapıtın kılavuzluğunda verilmiş, son olarak çalışmanın diğer amaçlarına uygun olarak bulgular şekillerle görselleştirilerek aktarılmıştır.

1- “Kralın Adaleti” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

“Kralın Adaleti” başlıklı yapıtın konusu, çocukların güçlü gözlem güçleri sayesinde başarısızlıkla sonuçlanan kralı öldürme teşebbüsü ve tahta geçmek için yapılan kötülükleri ortaya çıkarmasıdır.

Hitit Kralı Hattuşili, Halep seferinden yaralı olarak yurda dönmüştür. Kendisinden sonra tahta yeğeni Labarnaş'ın geçeceğini bildirmiştir. Aslında Kral, Labarnaş'ın ülkeyi yönetemeyeceğini düşünmüştür. Buna rağmen torunu Murşili'nin yaşının küçük olması, Labarnaş'ı seçmesini zorunlu kılmıştır. Labarnaş, bir an önce tahta geçmek için bir büyücünün yaptığı zehri kralın kullandığı ilaçla değiştirerek her gün krala vermekte ve onu öldürmeyi planlamaktadır. Bu hain plan, sarayda yaşayan aşçının kızı Arinna ve muhafız komutanının oğlu Himuli sayesinde bozulmuştur. On üç yaşındaki kuşkucu, meraklı Arinna, Himuli'ye Labarnaş'tan şüphelendiğini söylemiş ve onu takip etmelerini önermiştir. İki genç, dedektif edasıyla, olayın peşini bırakmamış ve ipuçlarıyla bütün olayın çözmei başarmıştır. Kralın camından içeri girerek zehir şişesini her gün değiştirmişlerdir. Bir gün tam bu esnada krala yakalanmış ve tüm gerçeği anlatarak olanları ispatlamışlardır. Böylece Labarnaş'ın yaptığı hain plan suya düşmüş ve Labarnaş ceza almıştır. Kral, bu olayın sonunda torunu Murşili'yi tahta layık görmüştür. Fakat uslanmayan Labarnaş bu sefer de Murşili, Arinna ve Himuli'yi öldürmek istemiştir. Ancak amacına ulaşamayan Labarnaş sürgüne gönderilmiştir. Kral bir süre sonra ölmüş ve yerine Murşili tahta geçmiştir. Adaletli, dürüst bir yönetici olmayı başaran Murşili, kralın da vasiyeti üzerine en büyük yardımcıları Arinna ve Himuli'yi yanından asla ayırmamıştır.

1. Ana Karakterlerin Temel Nitelikleri

Olayın ana karakterlerinden Arinna on üç yaşında, sarışın bir kız çocuğudur. Kuşkucu, kararlı, meraklı, hayal gücü yüksek, ailesine düşkün, aile bağları kuvvetli, haksızlık ve adaletsizlik karşısında dik bir duruş sergileyen, hayvanları seven ve koruyan akıllı bir çocuktur.

Himuli ise esmer, uzun boylu, yakışıklı on dört yaşında bir erkek çocuğudur. Aynı zamanda Arinna'nın sütkardeşidir. Uykucu, biraz üşengeç, buluşmalara vaktinde gelemeyen, oldukça cesur ve mücadeleci, dürüst, sorumluluk duygusu çok fazla gelişmemiş, ailesine düşkün bir çocuktur.

Ana karakterlerin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“O sabah erkenden uyandı Arinna. Hemen sarayın bahçesine koştu. İlk iş olarak, akşam yemeğinde toparlamış olduğu ekmek kırıntılarını, bahçenin en ucundaki söğüt ağacının dibine serpiştirdi. Her sabah burada yem bulmaya almış olan serçeler, kumrular, yaban güvercinler, hemen üşüştüler kırıntıların başına”(Kralın Adaleti, 2023, s. 9) (Arinna'nın hayvanseverliği)

“Hayal gücün biraz fazla çalışıyor senin, dedi Himuli can sıkıntısıyla” (Kralın Adaleti, 2023, s. 23) (hayal gücü yüksek)

“Kendisi geri dönse bile, aklına koyduğunu yapacaktı Arinna. Onunla gitmekten başka çaresi yoktu” (Kralın Adaleti, 2023, s. 26) (kararlı, kuşkucu)

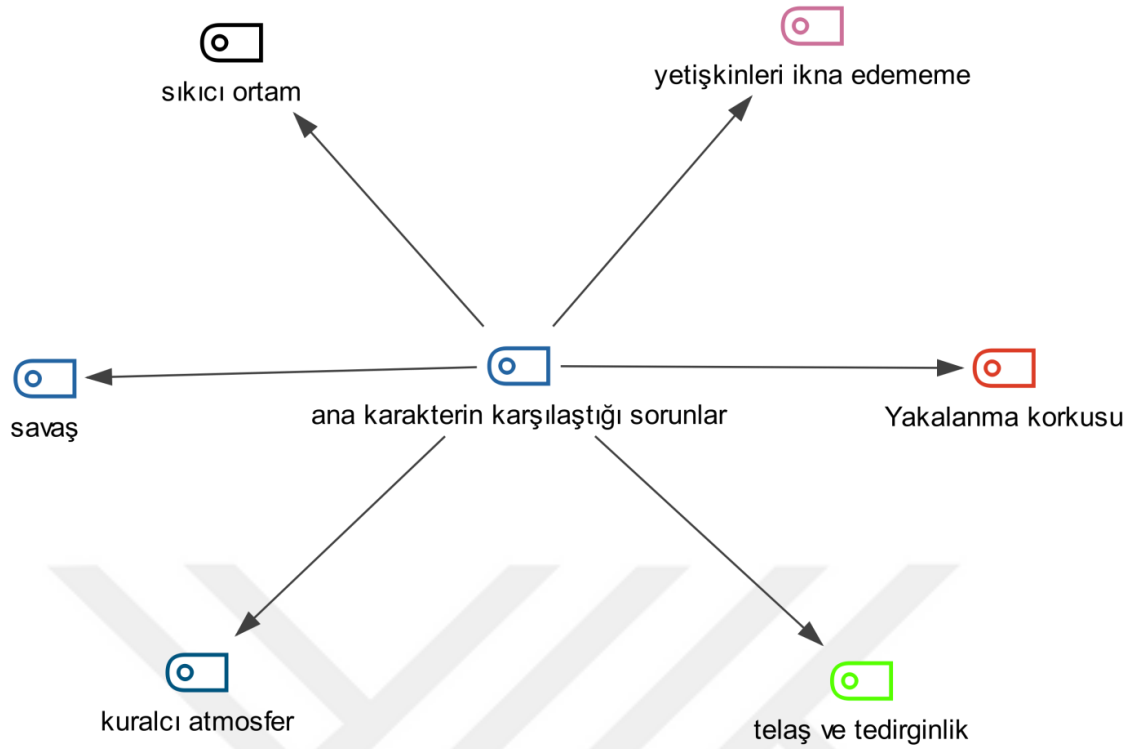
“Arinna onların uzak ülkelerden getirdiği mavi boncuklu kolyelerden almak istiyordu annesine armağan olarak” (Kralın Adaleti, 2023, s. 11) (aileye düşkünlük, aile bağları)

“Muhafız komutanının oğlu Himuli'yle birlikte çarşıya gideceklerdi ama Himuli görünürde yoktu. Buluşmalarına hep böyle geç gelirdi Himuli” (Kralın Adaleti, 2023, s. 10) (Himuli'nin geç kalması)

“On dört yaşındaki Himuli, yaşına göre uzun boylu, esmer, yakışıklı bir gençti. Arinna'yla bebekliklerinden beri birlikte büyümüşlerdi” (Kralın Adaleti, 2023, s. 10) (Himuli fiziksel özellikleri)

2. Ana Karakterin Karşılaştığı Sorunlar

Şekil 1'de “Kral'ın Adaleti” adlı yapıtta ana karakterlerin karşılaştığı sorunlar verilmiştir:

Şekil 1. “Kral’ın Adaleti” adlı yapıtta ana karakterlerin karşılaştığı sorunlar.

İnceleme sonucunda ana karakterlerin kralın zehirlenmesi, cinayete teşebbüs, tehlikeli işlerle uğraşma, yakalanma korkusu, yetişkinleri ikna edememe, telaş ve tedirginlik, kuralcı atmosfer, sıkıcı ortam, savaş problemleriyle karşılaştıkları belirlenmiştir. Kralın zehirlenmek istenmesi en önemli olay olup çözülmesi gereken asıl problemdir. Ana karakterlerin savaş ortamında büyümesi, onların gelişimi açısından önemli bir sorundur. Sıkıcı bir ortamda yaşamaları, sarayın aşırı kuralcı havası da çocuklar için sorun teşkil etmektedir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Topraklarını genişletmek, daha varlıklı, daha güçlü olabilmek için sürekli savaşıyordu bu kentlerde krallıklar” (Kralın Adaleti, 2023, s. 18) (savaşlar)

“Labarnaş onu yavaş yavaş zehirliyor olamaz mı?” (Kralın Adaleti, 2023, s. 23) (kralın zehirlenmesi)

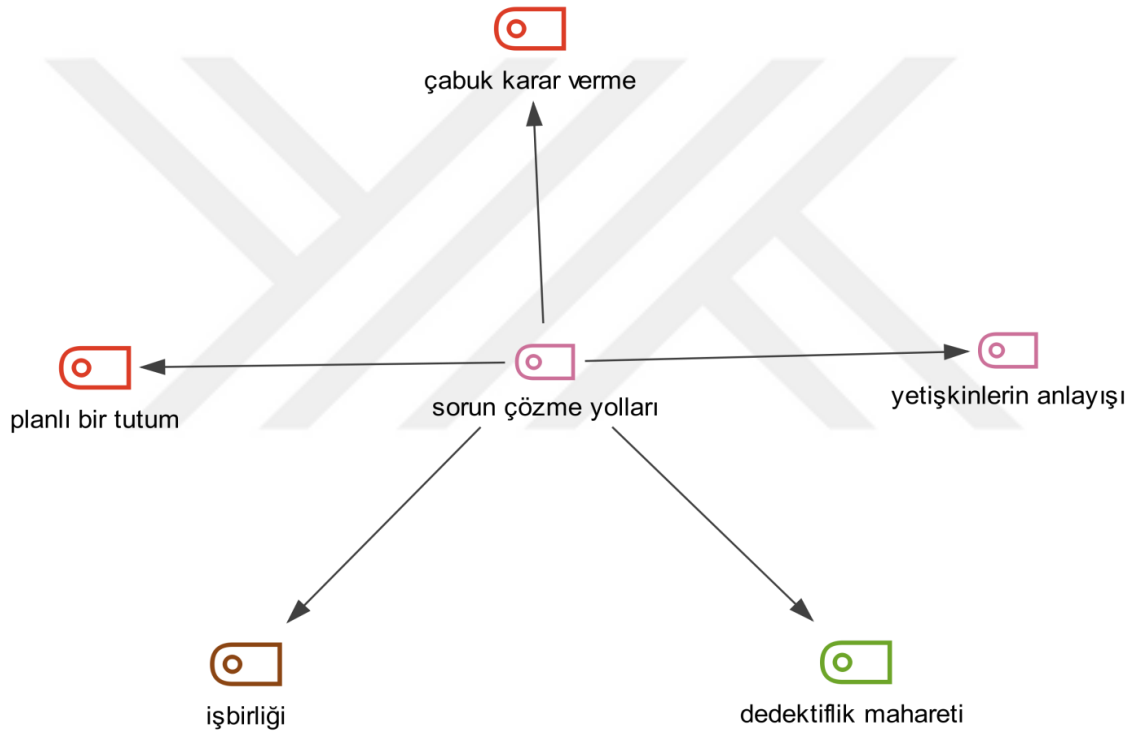
“Tam balkona dönüyordu ki, kapının açıldığını duydu. Hemen eğilip yatağın yan tarafından sarkan örtünün altına saklandı” (Kralın Adaleti, 2023, s. 45) (yakalanma korkusu)

“Bu çok tehlikeli şişe değiştirme işlemine daha fazla srdremezlerdi. Bir gün işlerin ters gitmesi kaçınılmazdı. O zaman ciddi bir cezaya, hatta ölüm cezasına çarptırılmaları kaçınılmaz olacaktı” (Kralın Adaleti, 2023, s. 49) (tehlikeli işler)

“Komutan, Himuli’ye döndüğünde, gözleri alev saçıyordu. Oracıkta kendi elleriyle öldürebilirdi öz oğlunu” (Kralın Adaleti, 2023, s. 52) (büyükleri gerçeklere inandıramama)

3. Ana Karakterin Karşılaştığı Sorunları zme Yolları

şekil 2’de “Kral’ın Adaleti” adlı yapıttaki ana karakterlerin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

şekil 2. “Kral’ın Adaleti” adlı yapıtta ana karakterlerin karşılaştığı sorunları çözme yolları

İnceleme sonucunda ana karakterlerin dedektiflik mahareti, işbirliği içinde olmaları, planlı tutumları, çabuk karar vermeleri ve yetişkinlerin anlayışı sayesinde problemlerin üstesinden geldikleri belirlenmiştir.

Ana karakterler sorunları yoğunlukla dedektiflik özelliklerini kullanarak, araştırarak, sorgulayarak, olayların ve kuşkuların peşini bırakmayarak çözmektedir. Ortaklaşa, iş birliği ve yardımlaşma ile mantıklı planlar yapmaları, arkadaş desteği almaları da sorun çözmelerine katkı sağlamaktadır. Bu sayede gizlice zehri değiştirerek, saklanarak sorunlardan kurtulmaktadırlar. Kralın

babacan tutumu ve onları dinlemesi, anlamak için fırsat vermesi de önemlidir. Çocukların büyüklerine sığınarak, gerçekleri anlatarak sorunları çözme çabaları da okura örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

Ana karakterlerin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştırmak için şu ifadeler örnek verilebilir:

“Yüce Kral Hattuşili, bu dağınıklığa ve sürüp giden savaşı bir son vermeye kararlıydı” (Kralın Adaleti, 2023, s. 18) (kralın tutumu)

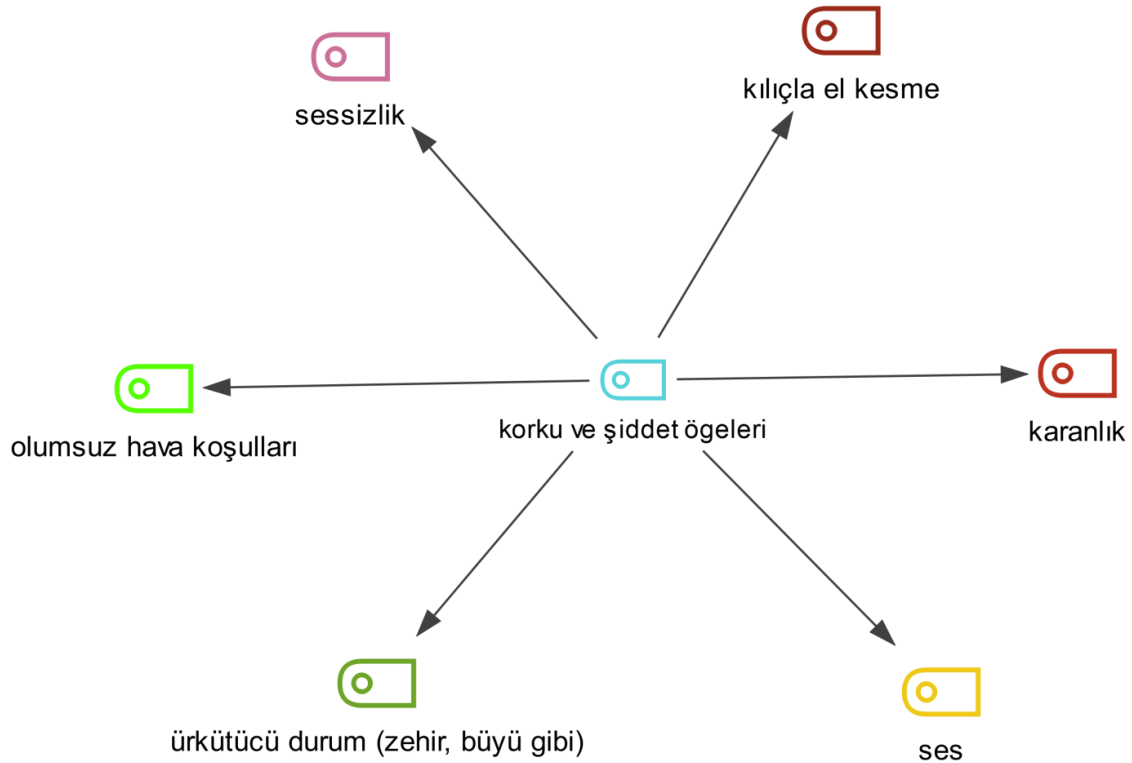
“Hayır bekle. Ağaçların arasına gizlenirsek dönüşünü görebiliriz” (Kralın Adaleti, 2023, s. 28) (dedektiflik mahareti)

“Daha iyi bir planım var. Önce o şişenin bir benzerini bulmalıyız. Anladım, şişeyi değiştireceksin” (Kralın Adaleti, 2023, s. 39) (plan, arkadaş desteği)

“Zehirli şişeyi öteki şişenin yanına sakladıktan sonra keyifle sütanneleri Muvatta Ana’nın yanına koştular kendilerine bildiği çok eski öykülerden birini anlatması için” (Kralın Adaleti, 2023, s. 46) (büyüklerle sığınarak)

4. Yapıtta Yer Alan Korku ve Şiddet Öğeleri

Şekil 3’te “Kral’ın Adaleti” adlı yapıtta belirlenen korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 3. “Kral’ın Adaleti” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

İncelenen yapıtta cinayete teşebbüs, karanlık, sessizlik, aşırı ses, büyü, zehir gibi ürkütücü durumlar, olumsuz hava şartları, elin kılıçla kesilmesi öğeleri korku ve şiddet kaynağı olarak okurun karşısına çıkmaktadır.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştırmak için şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Balkonun korkuluklarının hizasına geldiğinde sessizce içeriye kaydı Himuli”
(Kralın Adaleti, 2023, s. 44) (sessizlik)

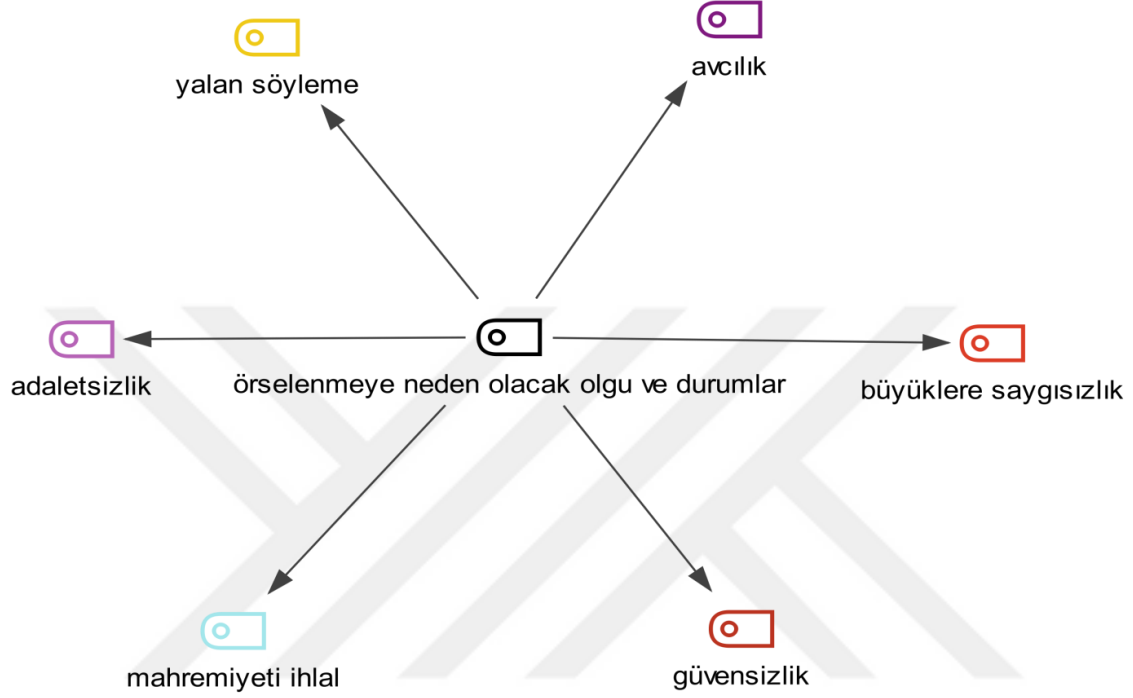
“Komutan Kaşşuli hemen tanıdı kadını. Hekimlik bilgilerini kötüye kullanıp büyücülük yaparak halka zarar verdiği için Kral Hattuşili’nin yıllar önce lanetleyerek ülkesinden kovduğu bir kadındı bu” **(Kralın Adaleti, 2023, s. 59) (büyü)**

“Gerekirse öldürürüm onu” **(Kralın Adaleti, 2023, s. 34)(cinayete teşebbüs)**

“...vınlayarak gelen bir balta kılıç tutan elini bileğinden kopardı” **(Kralın Adaleti, 2023, s. 74) (şiddet)**

5. Çocuk Okurun Psikolojik Örselenmelerine Neden Olabilecek Olgu ve Durumlar

Şekil 4'te "Kral'ın Adaleti" adlı yapıtta çocuk okuru psikolojik ve gelişimsel olarak örseleyebilecek olgu ve durumlar verilmiştir:

Şekil 4. "Kral'ın Adaleti" adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar.

Verilen şekilde görüldüğü gibi yapıtta yer alan yalan söyleme, avcılık, büyüklerle saygısızlık, güvensizlik, mahremiyeti ihlal, adaletsizlik durum ve olgularının çocuk okur açısından uygun olmayacağı söylenebilir.

Genel anlamda "Kral'ın Adaleti" adlı yapıtta pedagojik açıdan çeşitli problemlerden söz edilebilir. Hedef kitlenin çocuk okur olduğu ve bu kitlenin örnek almaya yatkın olduğu gerçeği dikkate alınmalıdır. Yapıtta sütkardeş duygusal hisler beslenmesi, bunun sıklıkla vurgulanması, hatta sütkardeşlerin sevgili olmalarına çok fazla değinilmektedir. Çok sıradan, masum bir aşk gibi okura sunulmaktadır. Ayrıca yapıtta çalışan, emek harcayan insanlara karşı kullanılan ifadeler, kadın cinsiyetinin bir başarısızlık sembolü gibi vurgulanması, özel hayatın ihlal edilmesi gibi kötü durumlara yer verildiği gözlenmektedir. Son olarak yapıtta adalet kavramının işleyişi konusunda birtakım yanlışlıklar göze

çarpmaktadır. Verilen ceza yöntemleri (elin kesilmesi, öldürme) çağdaş zihniyet açısından sorunlar doğurabilecek bir yapıya sahiptir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Bebekliklerinde, sütanneleri Muvatta Ana’nın sütünü paylaşmakla başlamıştı ortaklıkları. Yaşları ilerledikçe, her şeyi paylaşır, birbirlerini tamamlar olmuşlardı... Elleriyile onun yüzüne dokunmak pek hoşuna gidiyordu nedense. Su bu işin bahanesi oluyordu her buluştuklarında” (Kralın Adaleti, 2023, s. 10) **(sütkardeşeye duygusallık)**

“Mallarını öven çığırtkanların sesi çaylakların çığılıkları gibi yansiyordu. Pazar yerini çevreleyen taş yapıların duvarları arasında” (Kralın Adaleti, 2023, s. 11) **(emeğe, çalışana saygısız ifadeler)**

“Arinna ve Himuli hemen her gün sarmaşıklara tırmanıp kralın odasını gözlüyorlardı” (Kralın Adaleti, 2023, s. 19) **(mahremiyeti ihlal)**

“Ben suçsuzum, dedi ağlamaklı bir sesle Labarnaş. Aptal iki çocuğun sözleriyle beni yargılayamazsınız” (Kralın Adaleti, 2023, s. 63) **(yalan söyleme)**

“Bu sefer anası... Bir inek gibi bağırmaya başladı” (Kralın Adaleti, 2023, s. 66) **(anneye hakaret içeren söylemler)**

“Bakın, ikinci av ayağıımıza geldi. Siz bunu ata yüklerken ben de onunla ilgileneceğim” (Kralın Adaleti, 2023, s. 77) **(avcılık)**

2- “Uyuyan Topaç” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

Yapıtın konusu tarihi eser kaçakçılığıdır. Ancak bu yasadışı eylem çocukların gözlem gücü ve ipuçlarını başarılı bir şekilde kullanmaları sayesinde engellenmektedir.

Yapıtın başkahramanı olan Arda ve ailesinin yaşamı annesinin teyzesinden miras kalan ahşap eve taşınmalarıyla aniden değişir. Arda, önceleri taşınmaya çok karşı çıkar ve alıştığı çevresinden ayrılmak istemez. Ancak zamanla kurduğu dostluklar, ahşabın büyümesine kapılması ve polisiye bir maceranın içine sürüklenmesi ile bu üzüntüsü son bulur. Arda, ailece taşındıkları küçük kasabada öğretmenin verdiği ahşap ödevi için kasabanın ahşap ustasından yardım almak amacıyla ahşap oyma dükkânına gider. Ahşap ustasına yardım eden Arda, bir tarihi eser kaçakçılığını dostlarıyla engeller.

Polisin de yardımıyla büyük bir suç önlenir, suçlular adalete teslim edilerek cezalarını çekmeleri sağlanır.

1. Ana Karakterin Temel Nitelikleri

Ana karakter Arda; ortaokul çağlarında, yaklaşık 12- 13 yaşlarında bir erkek çocuktur. Asık suratlı, çabuk sıkılan, kıskanç, sinirli, alaycı tavırlara sahip, alışkanlıklarını terk etmekte zorlanan biridir. Yaratıcı, hayalperest, arkadaş canlısı olmakla birlikte kopuk aile ilişkilerine sahip, kardeşiyle geçinemeyen bir yapıya sahiptir.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Arda ise somurtarak dışarıyı izliyordu”(Uyuyan Topaç, 2020, s. 46) (asık suratlı)

“ ‘Ne zevk ama!’ diye mırıldandı Arda yüzünü azıcık buruşturarak” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 71) (somurtkan)

“ ‘Ben tahta kullanmak isterim’ dedi.

Jale öğretmen bu fikri çok beğenmişti: ‘İşte yaratıcılık bu! Aferin sana’ (Uyuyan Topaç, 2020, s. 85) (yaratıcı)

“Düşünsenize, üçümüz birlikte bir ev tutsak ne güzel olur, dedi Arda” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 25) (hayalperest)

“Bir köpeğimiz olmasını en çok isteyen sendin. Köpek bakmak zor derken, ben bakarım, ben yaparım, diye atıp tutuyordun. N’oldu şimdi?” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 7) (çabuk sıkılan)

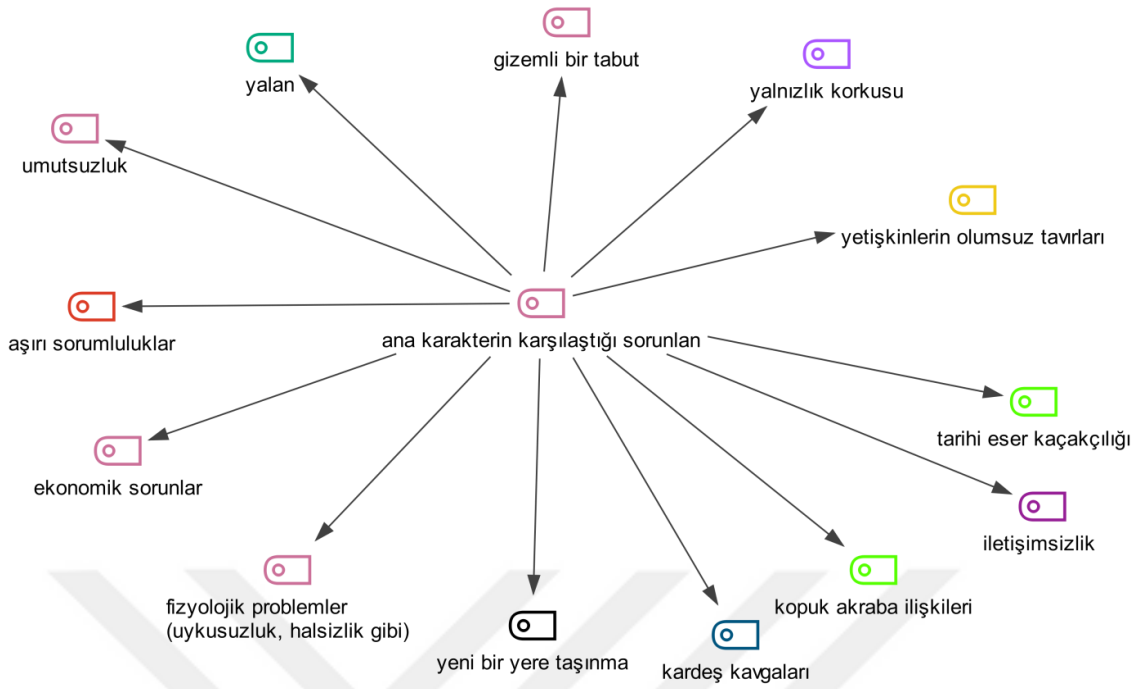
“Arda dışında herkes yeni eve ve yeni yaşama ayak uydurmuş gibiydi” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 45) (alışkanlıklarını terk etmekte zorlanan)

“... diye sordu Arda, alaycı bir ses tonuyla” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 73)

“Semih’i de, Tolga’yı da çok severdi Arda, onların yanındayken zamanın nasıl geçtiğin anlamazdı. Üç arkadaşın geleceğe yönelik bir sürü planı vardı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 25) (arkadaş canlısı)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 5’te “Uyuyan Topaç” adlı yapıtta ana karakterlerin karşılaştığı sorunlar verilmiştir.

Şekil 5. “Uyuyan Topaç” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

İnceleme sonucunda ana karakterin tarihi eser kaçakçılığı, umutsuzluk, iletişimsizlik, yalan, gizemli tabut, yalnızlık korkusu, yetişkinlerin olumsuz tavırları, kopuk akraba ilişkileri, kardeş kavgaları, yeni bir yere taşınma, fizyolojik problemler, ekonomik sorunlar, aşırı sorumluluklar gibi sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir.

Ana karakterin tarihi eser kaçakçılarıyla mücadelesi ve onların gizemli olaylarına tanıklık etmesi, yapıttaki birincil sorun olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Aileye miras kalan yeni eve taşınmalarıyla daha fazla sorun ortaya çıkmıştır. Ana karakterin alıştığı ortamdan, arkadaşlarından ayrılması yeni ortamla ilgili kafasında oluşan soru işaretleri, ana karakteri oldukça üzmüştür. Aile ilişkileri, babasının katı tavrı, kardeşiyle yaşadığı anlaşmazlıklar da başlıca sorunlardır. Ayrıca çok olmasa da ana karakter sorumluluklarının çok olmasını sorun olarak görmektedir. Basit, eğlenceli bir ödevi dahi kafasında büyötmektedir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“...küçük bilmiş? diye yüksek sesle söylendi kızın ardından. Kız, arkasını dönüp dil çıkardı ona” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 12) (kardeş kavgaları)

“Arda biraz rahatsız olmuştu konuşulanlardan. Büyük Teyze’nin huysuz, asık suratlı biri olduğunu o da biliyordu ama yabancıların da onun hakkında böyle düşündüğünü öğrenmek hoş değildi” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 50) (yetişkinlerin olumsuz tavırları)

“Arda, arkadaşsız kalmaktan hiç korkmamıştı daha önce; çünkü hiç böyle bir ortamda bulunmamıştı. Ama şimdi korkuyordu ve bunun için de anne babasını suçluyordu. Burada arkadaş edinebilecek miydi gerçekten? Yoksa dışlanacak mıydı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 36) (yalnızlık korkusu)

“Karı koca çocuklarını ikna edemeseler de, bu konuşmalarla birbirlerini ikna etmeyi başarmışlar ve taşınmak için Arda’nın okulunun kapanmasını beklemeye başlamışlardı. Arda okulunu, arkadaşlarını, yaşadığı şehri, hatta zaman zaman kızıp söylendiği öğretmenlerini bile bırakmak istemiyordu ‘Bana bunu yapamazsınız! Burada bir hayatım var benim. Hem seneye basketbol takımına gireceğim. Öyle gidiyoruz demekle gidemezsiniz!’ demişti ama boşuna” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 29) (yeni bir yere taşınma)

“ O zaman daha varlıklı olurduk herhalde, böylece, Büyük Teyze’den kalan bu evde yaşamak zorunda kalmazdık! diye geçirdi içinden” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 41) (ekonomik sorunlar)

“Babası da ‘Kardeşine göz kulak ol, dedi ve Sevin Teyze’yi üzmemeleri konusunda onu uyardı. Çikita’ya yemeğini vermek ve onu tuvalet için yürüyüşe çıkarmak da Arda’nın görevleri arasındaydı tabii” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 20) (aşırı sorumluluk)

“Terfi falan da hayal oldu. Şu yaşımıza geldik, hâlâ ev kredisi ödeyeceğiz diye uğraşıp duruyoruz. Hayalinin küçücük bir bodrum katında veterinerlik yapmak olmadığını biliyorum” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 28) (umutsuzluk)

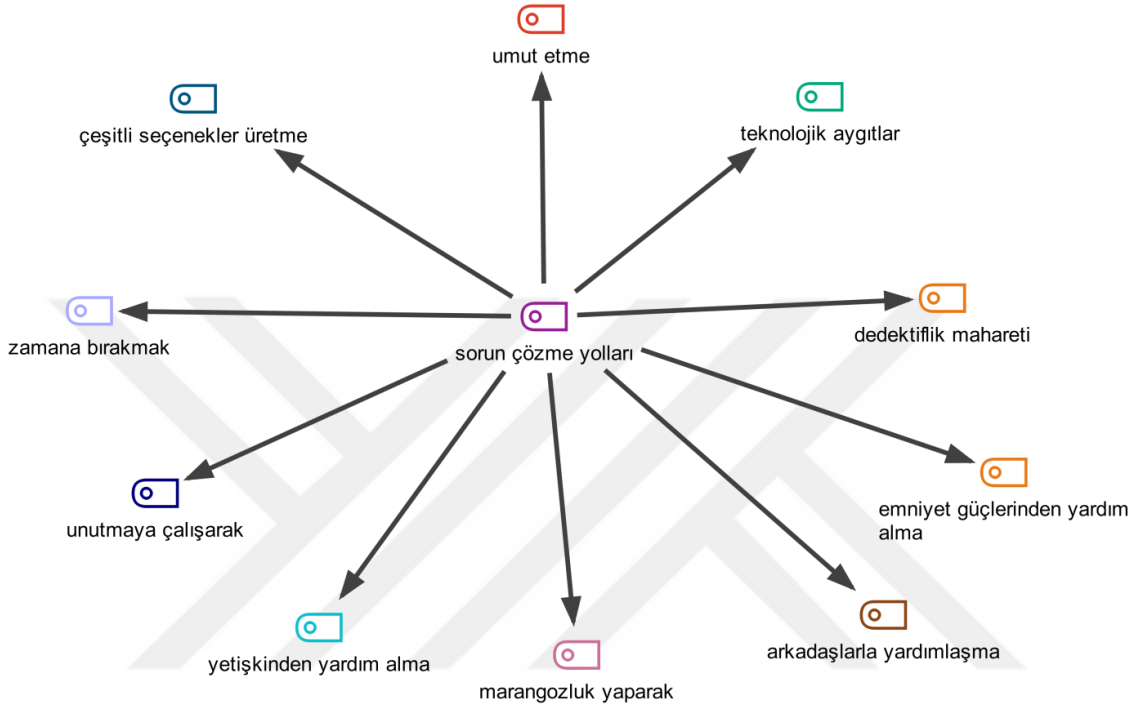
“Sen söylemedi mi adami şüphelendirmek yok diye? Ne deseydi ben? Grifon heykeli var bizim. Ona tabut istiyor biz. Başka eserler için de sandık alacak biz. Böyle mi deseydi ben” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 121) (yalan)

“Tabutları marangozlar yapar, tamam ama niçin yeraltındaki bir mahzende gizli gizli yapıyor? Bence birini öldürdü onu tabuta koyup gömecek”(Uyuyan Topaç, 2020, s. 119) (gizemli bir tabut)

“Bunlar kaçakçı! Arkeolojik eser kaçakçısı... Bir Grifon heykeli buldular, onu yurtdışına kaçıracaklar! Belki de beraberinde bir sürü başka değerli eseri de! Eminim o sandığın içi bu tarihi eserlerle doluydu” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 132) (tarihi eser kaçakçılığı)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 6'da "Uyuyan Topaç" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir.

Şekil 6. "Uyuyan Topaç" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

İnceleme sonucunda ana karakterin problemleri çözerken umut etme, teknolojik aygıtlardan yararlanma, emniyet güçlerinden ve arkadaşlarından yardım alma, marangozluk yapma, yetişkinlerden yardım alma, unutmaya çalışma, zaman bırakma, çeşitli seçenekler üretme gibi yollara başvurduğu tespit edilmiştir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

"Onlarla tanışmaya çalışmalıyım, dedi Arda kendi kendine, 'Yoksa elma ağaçlarından başka arkadaşım olmayacak burada' "(Uyuyan Topaç, 2020, s. 46) (arkadaşlarla yardımlaşma)

"Bu küçük çaplı marangozluk işi ve dükkânda geçirdiği saatler, Arda'nın beklediğinden de eğlenceliydi. Bu sayede hem Sorgun Usta'yla istediği kadar

sohbet edebiliyor, hem de ondan çok ilginç şeyler öğreniyordu” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 94) (marangozda çalışarak)

“Bu arada Arda eski arkadaşlarını da unutmamıştı. Tolga ve Semih’le bilgisayarda görüntülü konuşuyor, sık sık da telefonlaşıyordu” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 76) (teknolojik aygıtlarla)

“Bence üzerine gitmesek daha iyi olur hayatım. Zamana bırakalım.. Eninde sonunda durumu kabul etmesi gerektiğini anlayacak” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 45) (zamana bırakma)

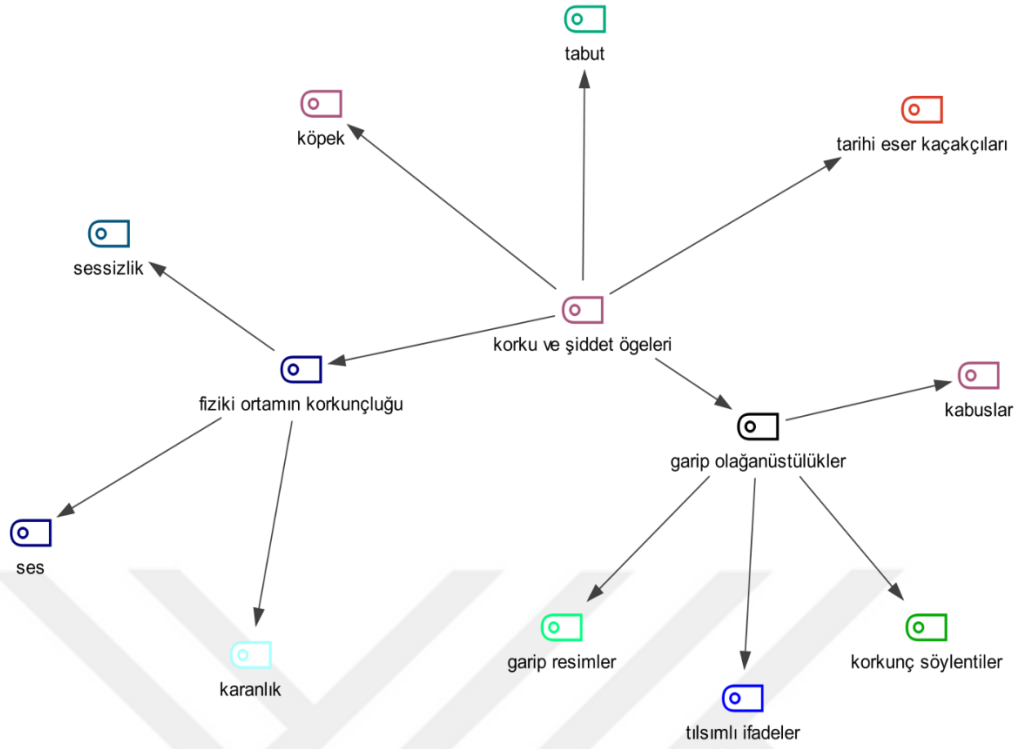
“O an, okulda bir basketbol takımı olmayışına hiç de düşündüğü kadar üzülmeyişini fark etti Arda. Aslında futbolu basketboldan daha çok seviyordu” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 77) (çeşitli seçenekler üretme)

“Aradan yarım saat geçmişti. İki arkadaş hala söğüt ağacının ardındaydı, dükkânı gözlüyorlardı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 125) (dedektiflik maharetiyle)

“...Arda ‘Burada kalmamız için bir mucize olması gerekiyor artık... Umarım o ahşap evin üstüne bir göktaş falan düşer de sonsuza kadar yok olur!’ diye geçiriyordu içinden” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 30) (umut etme)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 7’de “Uyuyan Topaç” adlı çocuk romanında karşılaşılan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir.

Şekil 7. “Uyuyan Topaç” adlı çocuk romanında karşılaşılan korku ve şiddet öğeleri.

Analiz sonucunda söz konusu yapıtta tarihi eser kaçakçıları, garip olağanüstülükler (korkunç söylentiler, kâbuslar, tılsımlı ifadeler, garip resimler), fiziki ortamın korkunçluğu (karanlık, ses, sessizlik), köpek, tabut gibi öğelerin korku ve şiddeti ortaya çıkardığı bulgulanmıştır.

Yapıtta kötü niyetli insanların yaptıkları ve tarihi eser kaçakçılığı, korku oluşmasına neden olan girişimleri en önemli sorunlardandır. Fiziki ortamın korkunçluğu, garip olağanüstülükler, saldırgan bir köpek, tarihi eser kaçırmak için kullanılan tabut da korkuya neden olmaktadır.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Arda ve babası ise söylediklerini oldukça garip buluyordu: Kereste ya da taht... Konuşur muydu hiç” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 73) (garip olağanüstülükler)

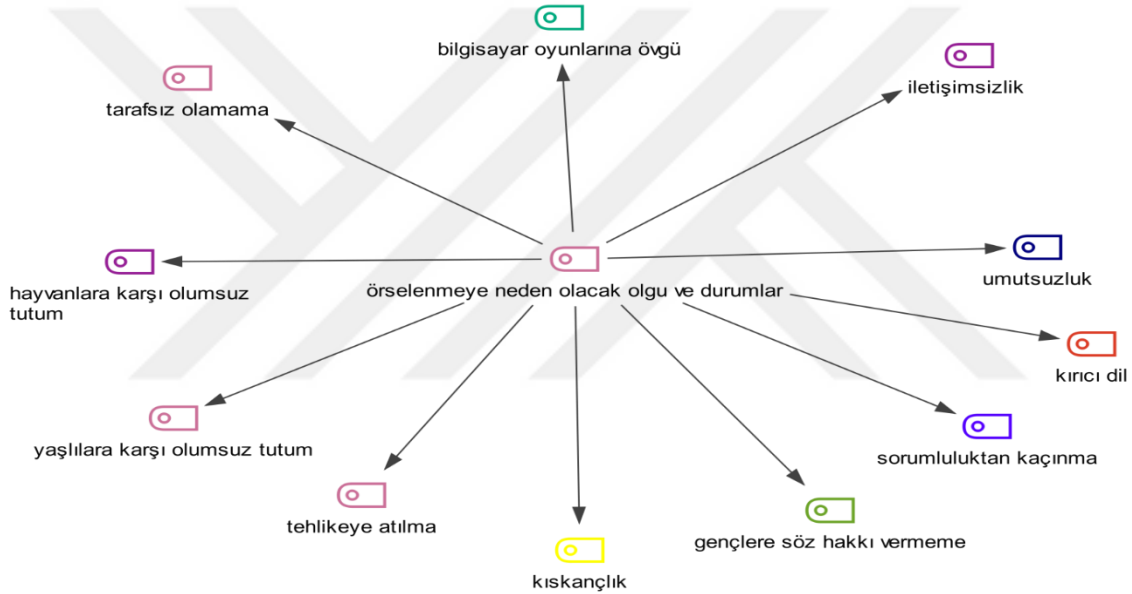
“Şehrin aksine, çok sessiz ve karanlık bir yerdı kasaba... Üstüne üstlük Büyük Teyze’nin evi kasabanın neredeyse dışında sayılırdı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 44) (sessizlik, karanlık)

“Köpek sivri dişlerini gösterip salyalarını akıta akıta havlarken, bir yandan da kapıya tırmanmaya çalışıyordu” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 54) (köpek)

“... koca bir cip neredeyse sol dirseğiyle bisikletin sol pedalını sıyrarak yanı başından hızla geçiverdi. İrkilmişti. Bisikletin gidonunu sertçe sağa doğru kırarken taşlık yolda dengesini kaybedip düştü. Bir dizi hafifi sıyrılmıştı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 78) (tarihi eser kaçakçıları/kötü adamlar)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Aşağıdaki şekilde “Uyuyan Topaç” adlı yapıtta örselenmeye neden olacak olgu ve durumlar verilmiştir.

Şekil 8. “Uyuyan Topaç” adlı yapıtta örselenmeye neden olacak olgu ve durumlar.

Analiz sonucunda incelenen yapıtta iletişimsizlik, umutsuzluk, kırıcı dil, sorumluluktan kaçma, gençlere söz hakkı vermeme, kıskançlık, tehlikeye atılma, yaşlılara ve hayvanlara karşı olumsuz tutum, tarafsız olamama, bilgisayar oyunlarına övgü gibi olgu ve durumların çocukta örselenmeye neden olabilecek nitelik taşıdığı söylenebilir.

Hedef kitlesi çocuk okur olan yapıtlarda özenle üzerinde durulması gereken nokta pedagojik boyuttur. Çünkü kimlik ve kişiliğinin oluşumu evresinde olan çocuk okur yapıtlardan olumlu olduğu kadar olumsuz da etkilenebilmektedir. Bu nedenle çocuk okurda psikolojik örselenmeler

oluşturabilecek olumsuzla özdeşim kurmasına neden olabilecek ifadelere dikkat edilmelidir. Bu yapıtta da gençler gizlice tehlikeye atılmakta, bilinmeyen yerlere gitme merakına yenik düşmektedir. Gizlice tehlikeye atılan gençler kimi zaman da gerçekleri söylememekte, yaşadıkları zorluklar nedeniyle gerçekleri gizlemektedirler. Ayrıca gençlerin kendi kararlarını alması gereği ihmal edilmekte ve onların yerine karar verme yanlına düşülmektedir. Aile bireylerinin iletişiminin olumsuzluğu yapıtta kendini göstermektedir. Kırıcı iletişim dilinin sıklıkla kullanılması, yaşlılara ve hayvanlara olumsuz tutum sergilenmesi diğer olumsuz örnekler olarak görülmektedir. Ayrıca bilgisayar oyunlarının övüldüğü göze çarpmaktadır.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Annesi ve babası bu ismi sevmiştii ama Arıda hala köpeğin adının ‘Güçlü’ olmasını istiyordu. İtiraz etti” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 9) (gençlere söz hakkı vermeme)

“Ve de bir kız kardeşin! Dedi Ömer yüzünü buruşturup Figen’e bakarak” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 59) (kırıcı dil)

“Bazen yaz tatillerinde annesi ve Alya ile birlikte teyzesini ziyarete giderlerdi. Ama babaları, her seferinde bankadaki işlerinin yoğunluğundan söz eder, hiçbir zaman bu ziyaretlere katılmazdı” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 14) (iletişimsizlik)

“Tam bu sırada Figen yanlarına yaklaştı: ‘Uzaya gönderecek bir maymun aramanıza da gerek yok: Ömer’i yollarsınız” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 83) (kırıcı dil)

“Aynı Büyük Teyze, yeğeninin erkek arkadaşını ilk gördüğünde, şakaklarındaki açıklığa bakıp, ‘Babanız kel mi evladım?’ deyivermişti pat diye! Teyzesinin bu patavatsız sözlerine alıştı o” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 17) (kırıcı dil)

“Her zaman soğuk ve fazlasıyla ciddi bir ihtiyar olarak görmüştü onu Arda. Doğrusu, epeyce sıkıcı olduğunu da düşünürdü” (Uyuyan Topaç, 2020, s. 14) (yaşlılara karşı olumsuz tutum)

“Arda, kardeşinin basit bir tahta atla nasıl bu kadar eğlenbildiğini anlamıyordu. Onun için eğlence demek bilgisayar oyunları, otomatik robotlar, uzaktan kumandalı maket arabalar ve uçaklar demekti ne de olsa. Son favorisiyse bilgisayarda oynadığı ‘Gezegenler Savaşı’ oyunuydu. Kendini öyle kaptırıyordu

ki bu oyuna, bazen oyun bitiğinde bile zihni hâlâ onunla meşgul oluyordu”
(Uyuyan Topaç, 2020, s. 24) (bilgisayar oyunlarına övgü)

3- “İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

“İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta tarihi eser kaçakçılığı ve kültürel mirasın tehdit altında olması konuları işlenmiştir. Olaylar bir polis çocuğu olan Mustafa’nın, polislikten ayrılıp dedektifliğe atılan Ömer Hepçözer’in dedektiflik bürosunda çalışmasıyla başlar. Dedektif Ömer, yurt dışından gelen arkadaşı James Bond’u Mustafa ile gezdirdiği sırada garip olaylar yaşanır. İstanbul’un kültürel mirasları teker teker kaybolmaya, çalınmaya başlar.

İstanbul’da bulunan tarihi eserlerin ortadan kaybolmasına şahit olan dedektif yardımcısı Mustafa’nın ve dedektif Ömer’in yaşadıkları ilgi çekici bir şekilde okura sunulmaktadır. İpuçlarından faydalanarak, kitaplardan ve teknolojiye yararlanarak gizemli hırsızlık olaylarını çözmeye çalışırlar. Yapıtta olumsuz aile ilişkilerinden, deprem korkusundan, İstanbul trafiğinin yoruculuğundan, bilginin ve okumanın öneminden dolayı olarak söz edilmektedir.

1. Ana Karakterin Temel Nitelikleri

Mustafa, dedektif yardımcılığı yapan bir öğrencidir. İştahlı, boyu posu kilosu yerinde, maceracı, hayalperest, heyecanlı, adaletle önem veren, utangaç, hassas, duygusal, aceleci, sakar, tembel, bilgisiz, okumayı sevmeyen, özgüvensiz, karamsar, sabırsız, aile ilişkileri kopuk, babasının sık tayini nedeniyle devamlı sosyal çevresi değişen, ailesinin tek oğlu olan bir figürdür.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Dedektif olmak çok güzeldi, ama ya bana yalnızca yerleri süpürtür, durmadan çay kahve taşıtırsa? Tatilim rezil olurdu!” (İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 13) (maceracı)

“Dedektif yardımcısı olmayı hayal ederken, turist rehberi yardımcısı olmuştum” (İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 26) (hayalperest)

“Vapur iskelesinin önüne gelip de, ızgara balık kokusunu duyduğumda, aç bir canavara dönüşmüş, koca bir balık ekmeği hapur hupur yutuveriştim”(**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 28**) (*iştahı yerinde*)

“Hay aksi, sarnıcın ne olduğunu bilmiyordum ve Ömer Abi'nin, sanki dünyanın en bilinen şeyiymiş gibi verdiği cevaptan sonra nasıl soracaktım” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 32**) (*utangaç*)

“Savaşı böyle kazanmak hem adil değil, hem de elinde sevdiğin kızın başı! Midem kalktı” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 35**) (*adalete önem veren, hassas*)

“Elif'le yan yana olunca, sanki içim boşalmış, dünya erimiş gitmişti. Tek bir söz bile söyleyememiştim” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 74**) (*heyecanlı, duygusal*)

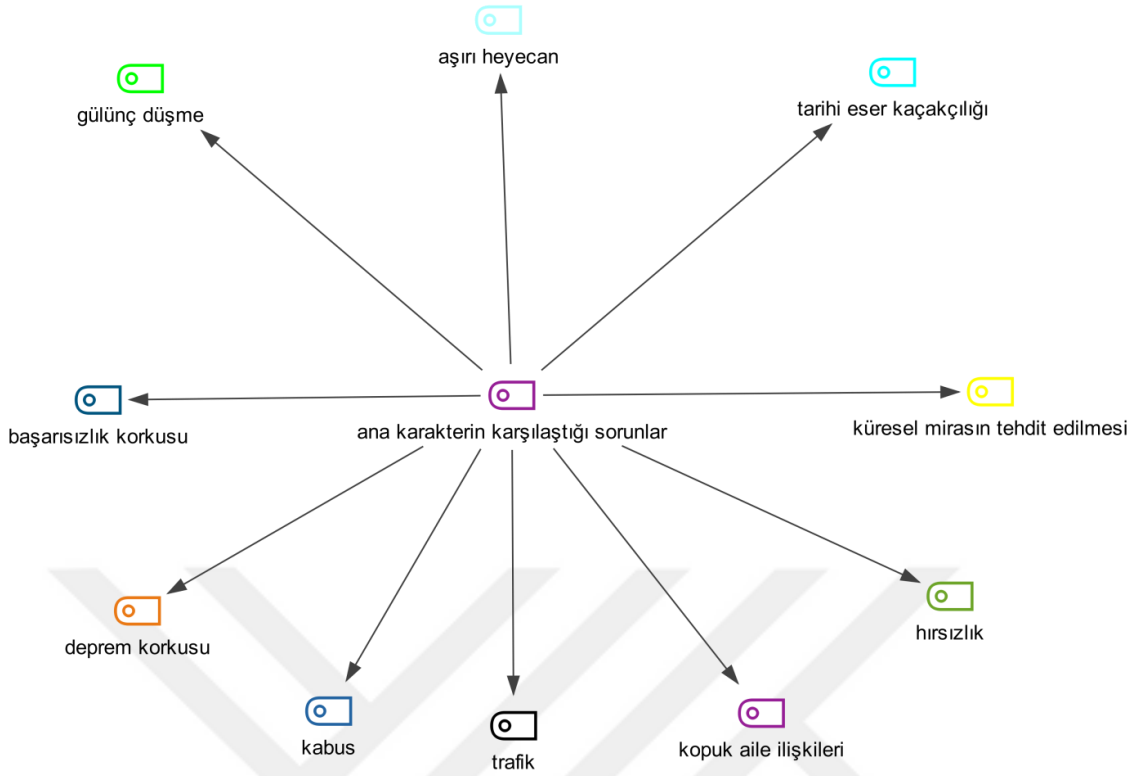
“Korka korka arkama baktım. Seslenen polis değildi. Yani polisti polis olmasına, ama babamdı! Heyecandan sesini bile tanıyamamış, üstelik neler neler düşünmüştüm” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 54**) (*heyecanlı*)

“Hay aksi! Üst üste üç gazoz içmenin böyle bir etkisi olmuştu. Çok utandım, yerin dibine geçtim. Geçirdiğim duyulmasın diye, aceleyle dışarı fırladım” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 67**) (*utangaçlık*)

“Of, bütün aksilikler beni buluyordu” ” (**İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 67**) (*karamsar, umutsuz*)

2. Ana Karakterin Karşılaştığı Sorunlar

Şekil 9'da “İstanbul'u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir.

Şekil 9. “İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

İnceleme sonucunda ana karakterin tarihi eser kaçakçılığı, küresel mirasın tehdit edilmesi, hırsızlık, kopuk aile ilişkileri, trafik, kâbus, deprem korkusu, başarısızlık, gülünç duruma düşme ve aşırı heyecan gibi problemlerle karşılaştığı tespit edilmiştir.

Ana karakter yapının başından sonuna kadar tarihi eser kaçakçıları ve kültürel mirasın tehdit altında olması sorunları ile uğraşmaktadır. Hırsızlık bu sorunlara eşlik etmektedir. Kitap okumaması sonucu bilgisiz ve cahil kalması, başarısızlık yaşaması, çok basit bilgilerde bile karmaşaya düşmesi de önemli sorunlardır. Bu nedenlerle komik duruma düşmesi kaçınılmaz bir son ve bir sorun olmaktadır. Ayrıca ana karakterin İstanbul’da yaşamasının doğal bir sonucu olarak aşırıya kaçan, yoran bir trafikle beraber kalabalık nüfus ayrı bir sorun olarak kurguda yerini almaktadır. İstanbul’da olacağı haberleri sıklıkla yapılan deprem bir diğer önemli sorundur.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Rezil olmuşum. Hayali canavarları yakalamaya çalışan bir dedektif yardımcısı!” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 18) (komik duruma düşme)

“Keşke okulda İngilizce derslerine daha fazla asılsaydım, diye düşündüm. Dediklerinden hiçbir şey anlamıyordum” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 19) (başarısızlık)

“Hay aksi! Tatile girdim mi bütün dersleri unuturum. Yurdumuz ünitesini, Ege Bölgesi'ni hatırlamaya çalıştım. Boşuna. Aklıma tek şey gelmedi” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 60) (bilgisizlik)

“Ömer Abi'nin yerinde babamın olduğunu düşündüm. Daha doğrusu düşünemedim. Durmadan, 'Doğru otur, doğru dur!' diyen bir adam kendini böyle bir duruma sokar mı hiç?” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 21) (kopuk aile ilişkileri)

“Çalışan görevliler, onlar, biz, hepimiz korkuyla dışarı attık kendimizi” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 37) (deprem korkusu)

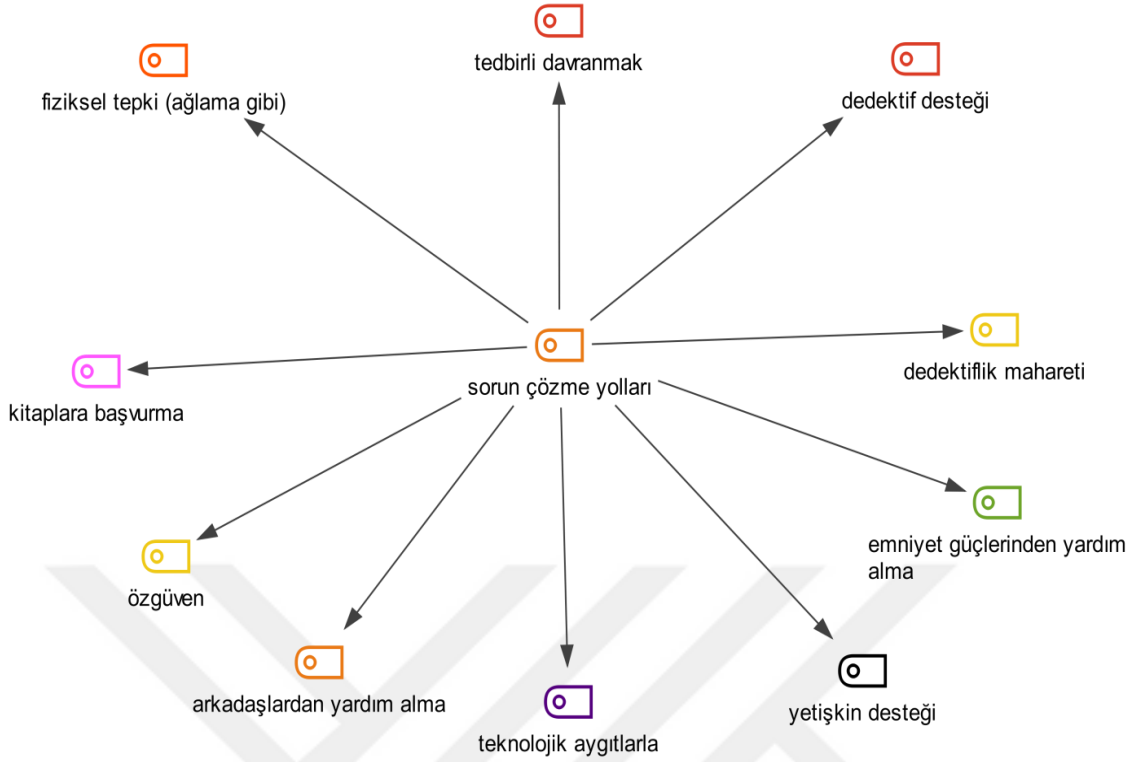
“Köprüyü görmesi olanaksız bazı arabalar, sıkışıklığın İstanbul'un her zamanki trafik keşmekeşinden kaynaklandığını sanıp, başka yollar denemeye kalkışıyorlar; gereksiz sollamalar ve dönüşler yüzünden trafik daha da içinden çıkılmaz hale geliyordu” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 111) (İstanbul trafiği)

“Bu, tarihi eser kaçakçılarının işi olmalı” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 56) (tarihi eser kaçakçıları)

“Kültürel zenginliklerimiz uzun zamandır tehdit altında, ama böylesi değil. Bu çok korkunç, çok” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 118) (kültürel mirasın, kültürel zenginliklerin tehdit altında olması)

3. Ana Karakterin Karşılaştığı Sorunları Çözme Yolları

Şekil 10'da “İstanbul'u Çalıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 10. “İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilde de görüleceği üzere incelenen yapıtta ana karakter; tedbirli davranarak, dedektif desteğiyle, dedektiflik maharetiyle, emniyet güçlerinin yardımıyla, yetişkin desteğiyle, teknolojik aygıtlarla, arkadaşlarından yardım alarak, özgüveniyle, kitaplara başvurarak ya da ağlama gibi fiziksel tepkilerle sorunları çözmeye çalışmıştır.

Tipik bir polisiye öykü ögesi olan dedektiflik rolü bu yapıtta dedektif yardımcılığı olarak ana karaktere verilmiştir. Dedektif yardımcısı Mustafa ipuçlarını başarılı bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Bu amaçla kitaplardan, teknolojik aygıtlardan, çevresindeki insanlardan, büyüklerinden yardım almaktadır. Ana karakterin ağlayarak duygusal bir rahatlama yaşadığını sorunların çözümü için bunun da kullanılabileceğini hissettirmektedir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Ömer Abi, ‘Biz bu delikanlıyla iyi anlaşacağız, bana öyle geliyor’ ”(İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 16) (büyüklerin desteği, dedektiflik mahareti)

“Güvenli bir yer seçmeliydik, yeni bir deprem olabilirdi” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 38) (tedbirli davranma)

“Sorduğu üç soruya da cevap veremeyince, öğretmenimiz Ayla Mualla, ‘Bak Mustafa insanın yaşadığı ülkeyi iyi tanınması lazım. Önemli bilgiler bunlar, her an gerebilir’ demişti. Haklıymış” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 60) (yetişkin desteği)

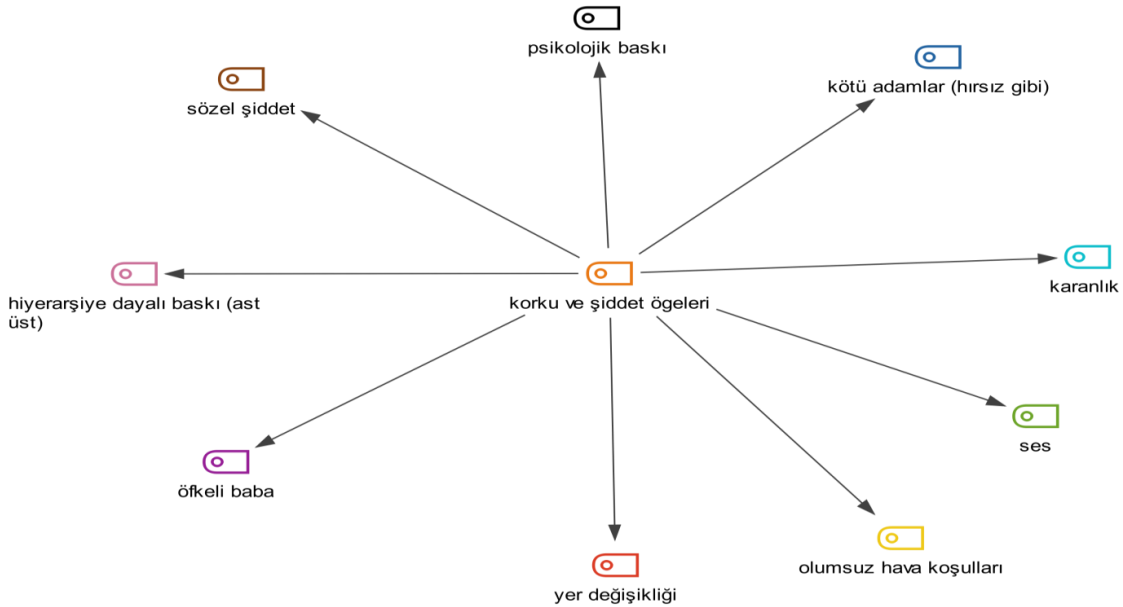
“İnternette bakalım, dedim. Süleymaniye’nin kubbesinin nereye kaçırıldığını herkesten önce bulsam, bilgisayarla yalnızca oyun oynadığımı düşünen babam amma şaşırdı” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 75) (teknolojik aygıtlarla)

“Kitaplığımdan ansiklopediyi indirip açtım. ‘Süleymaniye’ maddesini buldum, okumaya koyuldum” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 82) (kitaplara başvurma)

“Uyandım, başımı annemin göğsüne gömdüm. Ağlamamı durduramıyordum, biraz daha ağladım” (İstanbul'u Çalıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 86) (fiziksel tepki)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 11’de “İstanbul'u Çalıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri verilmiştir.

Şekil 11. “İstanbul'u Çalıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri.

İnceleme sonucunda psikolojik baskı, kötü adamlar, karanlık, ses, olumsuz hava koşulları, yer değişikliği, öfkeli baba, hiyerarşiye dayalı baskı, sözel şiddet korku ve şiddet öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Kafamı uzattım, içerisi bayağı karanlıktı. Haylaz çocukları karanlık odalara kapattıkları gibi, acaba o zamanlar yaramazlık yapan şehzadeleri de küçük karanlık saraylara mı kapatıyorlardı?”(İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 31) (karanlık)

“Heyecan ve merak, yoğun bir sis gibi havada asılıydı sanki. En kötüsü de uğultuydu” (İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 44) (olumsuz hava koşulları)

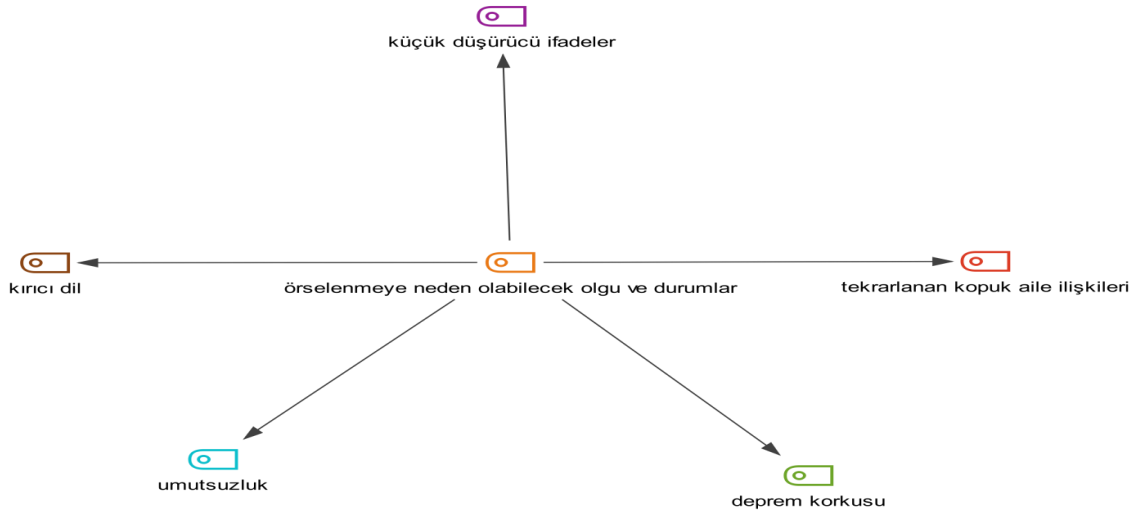
“Az sonra bir hırsızla karşılaşacaktık! Hem de adamın fotoğrafını görmüştüm, çok tekinsiz biriydi” (İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 65) (kötü adamlar)

“Babamın gene bana söylenip durduğu bir gün, ‘tatil’in anlamını sözlükten bulup göstermişim ona. Bana ters ters bakıp, ‘Ukala dümbeleği’ demişti” ” (İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 65) (sözel şiddet)

“Babam iç geçirdi. ‘Bu görevi başaramazsam, kim bilir beni nereye sürerler’ dedi” (İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 107) *“Elinizden gelen yetmez, daha fazlasını yapın!” diye bağılıyor müsteşar”* (İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 93) (psikolojik baskı)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 12’de “İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta çocuğun duygularını örseleyebilecek olgu ve durumlar verilmiştir.

Şekil 12. “İstanbul’u Çalışıyorlar! (Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1)” adlı yapıtta çocuğun duygularını örselleyebilecek olgu ve durumlar.

Şekilde de görüldüğü gibi çocukta duygusal örselenmelere neden olabilecek olgu ve durumlar olarak küçük düşürücü ifadeler, tekrarlanan kopuk aile ilişkileri, deprem korkusu, umutsuzluk ve kırıcı dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapıtta öncelikle aileler sıkıcı ortamlar olarak betimlenmektedir. Anne evin hizmetçisi rolüne bürünmektedir. Özsaygı zedeleyici dil, fiziksel görüntüyü ifade eden kırıcı sözcükler, küçük düşürücü ifadeler (meslektaş-okumuş kesime) dile getirilmiştir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Aklıma, annemle babamın bir önceki akşam konuştukları sıkıcı konuşmalar geldi”(İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 15) (kopuk aile ilişkileri)

“Deprem! Deprem oluyordu! İstanbul’un onca zamandır korkuyla beklediği deprem” (İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 37) (deprem korkusu)

“Yüzünü, başını sıvazladı, sonra elleri çaresizce yana düştü onu hiç bu kadar umutsuz görmemiştim” (İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 55) (umutsuzluk)

“Adam makineli tüfek gibi konuştu durdu. Dediklerinin bazısı da deli saçması” (başka bir polis memuruna babanın yorumu) (İstanbul’u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1, 2022, s. 59) (küçük düşürücü ifadeler)

4- “Ayşegül’e Ne Oldu?” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

“Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta tarihi eser kaçakçılığı, çocuk kaçırma, tehdit, şantaj konularının ele alındığını görmekteyiz. Yapıtın ana karakteri Bulut, içerisinde Ayşegül’ün bulunduğu arkadaş grubuyla dünyayı dolaşma hayalleri kurarken birden kendini tuhaf olayların içerisinde bulur. Ayşegül tuhaf bir şekilde ortadan kaybolur. Bulut, ipuçlarının peşine düşerek Ayşegül’ü ararken babasının yardımıyla Ayşegül’ü tarihi eser kaçakçıların elinde bir taş ocağında kilitli olarak bulur. Sonra Ayşegül’ün babasının garip davranışlarını fark eder. Aslında kaçakçılar kendilerine yardım etmesi için Ayşegül’ün babasını korkutmak, şantaj yaparak tehdit etmek amaçlı kaçırmışlardır. Bulut ve babası güvenlik güçlerinden yardım alarak Ayşegül’ün kurtulmasını, tarihi eser kaçakçıların yakalanmasını sağlarlar.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Ana karakter Bulut yapıtta kaçırılan arkadaşı Ayşegül’ün bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca tarihi eser kaçakçıların ortaya çıkmasında önemli ipuçları toplamaktadır. Bulut, ilkokul çağıındadır. Zayıf, maceracı, duygusal, sinirli, sabırlı, hayalperest, sorumluluk sahibi, çapkın, atılgan, cesur, duyarlı, yardımsever, kararlı, arkadaş canlısı, aile bağlarını önemseyen bir çocuktur.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

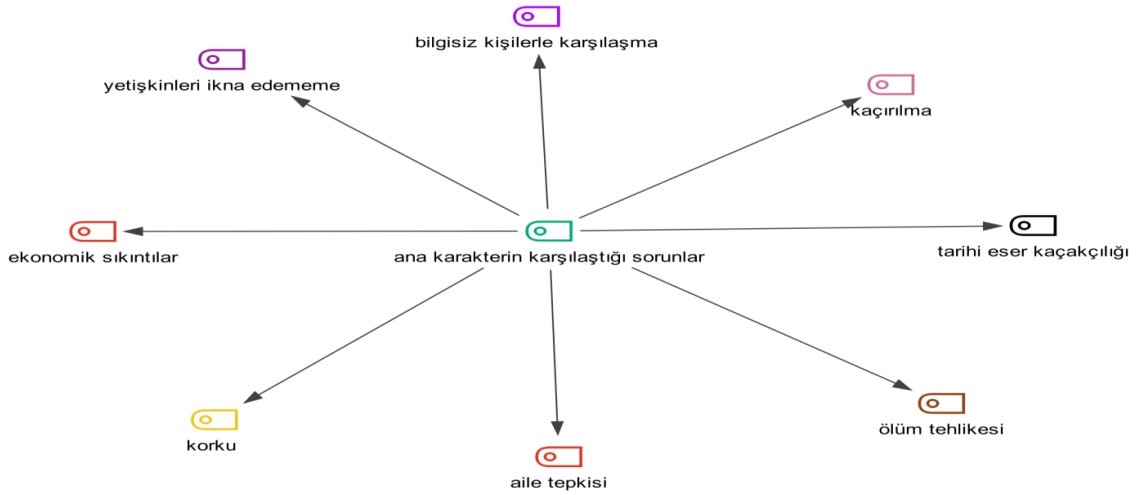
“Ben, Orhan, Ayşegül ve Aslı dünyayı dolaşmaya karar verdik”(Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 3) (maceracı)

“Düşünsenize, tam Amerika’dan geçerken Kızılderililer peşimize takılmış, çevremizi sarıyorlar”(Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 6) (hayalperest)

“Tam ‘Niye ben?’ demek üzereydim ki Orhan ‘Bulutçuğum, bu işi aramızda ancak sen kıvrabilirsin’ diyerek omzuma kolunu koydu. İşim zordu. Kahramanlık böyle günlerde belli olurdu. Zor anlarda arkadaşlarını yarı yolda bırakan biriyle dünyayı nasıl dolaşabilirdi ki insan” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 14) (söz dinleyen)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 13’te “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir.

Şekil 13. “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

İncelenen yapıtta ana karakterin bilgisiz kişilerle karşılaşma, kaçırılma, tarihi eser kaçakçılığı, ölüm tehlikesi, aile tepkisi, korku, ekonomik sıkıntılar ve yetişkinleri ikna edememe gibi sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Özellikle tarihi eser kaçakçılığı, kaçırılma, ölüm tehlikesiyle karşılaşma kurgunun belirleyici olaylarıdır. Ailenin olaylara verdiği tepkiler, büyükleri inandıramama, yaşanan korkular, bilgiyle bağ kurmayan gençlik kesimi eleştiri konusu yapılmaktadır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Ancak bu kez, parlak bir fikir yerine bir sorunla gelmişti. Dünyayı dolaşacaktık ama ne ile gidecektik?”(Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 20) (ekonomik sıkıntılar)

“Ayşegül kaçırılmıştı! Bunu böyle dile getirince insanın tüyleri diken diken oluyordu”(Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 70) (kaçırılma)

“ ‘ Kaçırılmışlar dedi babam. ‘Belli oldu. Telefon edip fidye istemişler.’

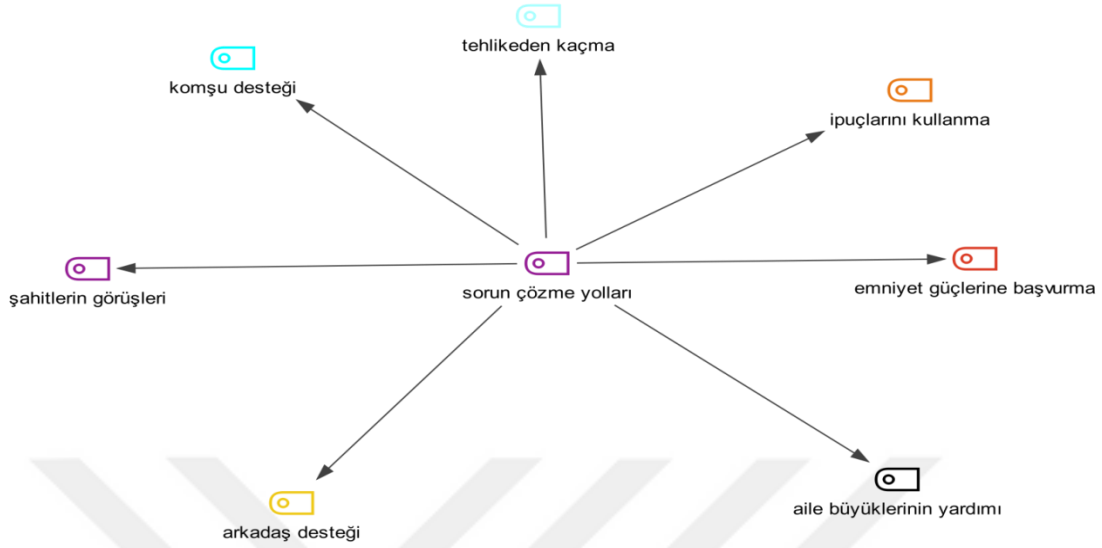
‘Fidye mi?’

‘Evet, fidye. Yani para. Ayşegül’ü serbest bırakmak için ...’ (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 86) (kaçırılma)

“Çünkü Ayşegül’ü kaçıranlar fidye istemişti ve eğer istediklerini alamazlarsa...”(Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 100) (ölüm tehlikesi)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 14'te Ayşegül'e Ne Oldu? adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir.

Şekil 14. “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilden de anlaşılacağı üzere tehlikeden kaçma, ipuçlarını kullanma, emniyet güçlerine başvurma, aile büyüklerinin yardımı, arkadaş desteği, şahitlerin görüşleriyle ana karakter problemleri çözmeye çalışmaktadır. Yapıtta ana karakter çevresinde kurduğu pozitif iletişim sayesinde sorunlardan kurtulmakla kalmayıp aynı zamanda çözümler geliştirmek için çevresinin desteğini almaktadır. Ana karakterin önemli suçlar ve sorunlarla başa çıkmak için asayiş birimlerinden yardım aldığı görülmektedir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

Orhan ‘Ben de dayıma sorarım’ dedi. Dayısı öğretmenlik yapmış, bilirmiş. Sonunda hepimiz öğretmenlerimize, anne ve babamıza danışmaya karar verdik. Öğrendiklerimizi birbirimize aktaracak, sonra da kitabımızı yazmaya başlayacaktık.” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 46) (aile büyüklerinin yardımı)

“Aşağılara bakmıştı. Uzun uzun bakmıştı. Sanki benim de bakmamı ister gibiydi. Gözlerimi gözleriyle yakalayıp o yöne çevirmek ister gibiydi. Aşağıda ne vardı” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 122) (şahitlerin görüşleri)

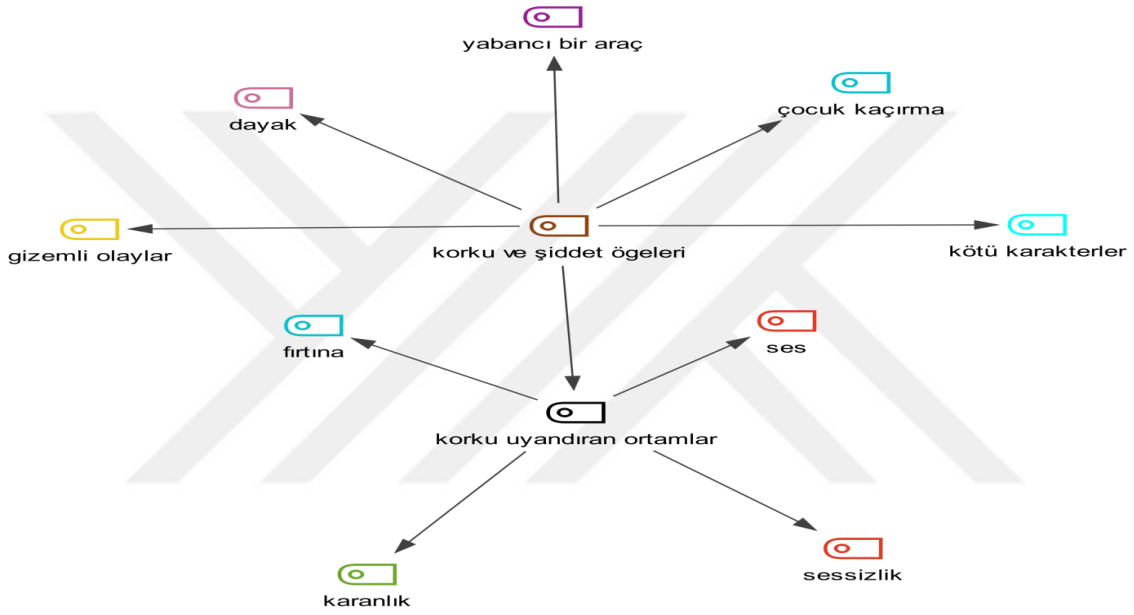
“Hepimiz ona döndük. Galiba yine çözümü bulmuştu Orhan. Aslan arkadaşımız!” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 22) (arkadaş desteği)

“Bir bigudi. İşte ben bunun bir işaret olduğunu söylüyorum.” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 77) (ipuçlarını kullanma)

“Adımlarımı hızlandırdın, hatta bir süre sonra panik içinde koşmaya başladım. Eve geldiğimde soluk soluğaydım ama kendimi toparlayıp öyle eve girdim.” (Erdoğan, 2000, s. 110) (tehlikeden kaçma)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 15’te “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir.

Şekil 15. “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

Şekilden de anlaşılacağı üzere incelenen yapıtta yabancı bir araç, çocuk kaçırma, kötü karakterler, dayak, gizemli olaylar ve korku uyandıran ortamlar (ses, fırtına, karanlık ve sessizlik) korku ve şiddet öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurguda çocuk figürleri kaçırılması, dövülmesi ve hakarete maruz kalmaları dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra yapıtta kötü karakterlerin acımasızlığı, gizemli olaylar, yabancı araçlar, korku uyandıran ortamlar da görülmektedir.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Beni yerimden sıçratan bir ayak sesiyle olduğum yerde hızla geri döndüm. Yanakları çukurlaşmış, gözlerinin akları kırmızı damarlarla kaplı ve dişleri

sapsarı, eski giysili yaşlı bir adam tam arkamda durmuş bana bakıyordu.”
(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 109) (kötü karakterler)

“Bir iki adım daha atıp tekrar geriye baktığımda ise artık yoktu! Nereye gitmişti?”
(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 109) (gizemli olaylar)

“Taş ocakları gezimiz merakımı gidereceğine karşıma yeni yeni sorular çıkarmıştı. Bu soruların en büyüğü de o hırpani kılıklı adamla ilgili olardı.”**(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 122)(korku uyandıran ortamlar)**

“Biraz yürüdüm. Karanlık olduğu için bir şey görünmüyordu ama boyumdan biraz daha yüksek tünelin ağzı sanki az sonra beni yutacak olan dev bir yaratığın ağzına benziyordu. İçim ürperdi ve geri döndüm.”**(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 116) (karanlık)**

“Ay, önünü kaplayan bulutları iki yana aralayıp ışınlarını yeniden göndermeyi başardığında tanıyabildim Atif Amca'nın morluklarla kaplı, acınacak hale gelmiş yüzünü...” **(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 164)) (dayak)**

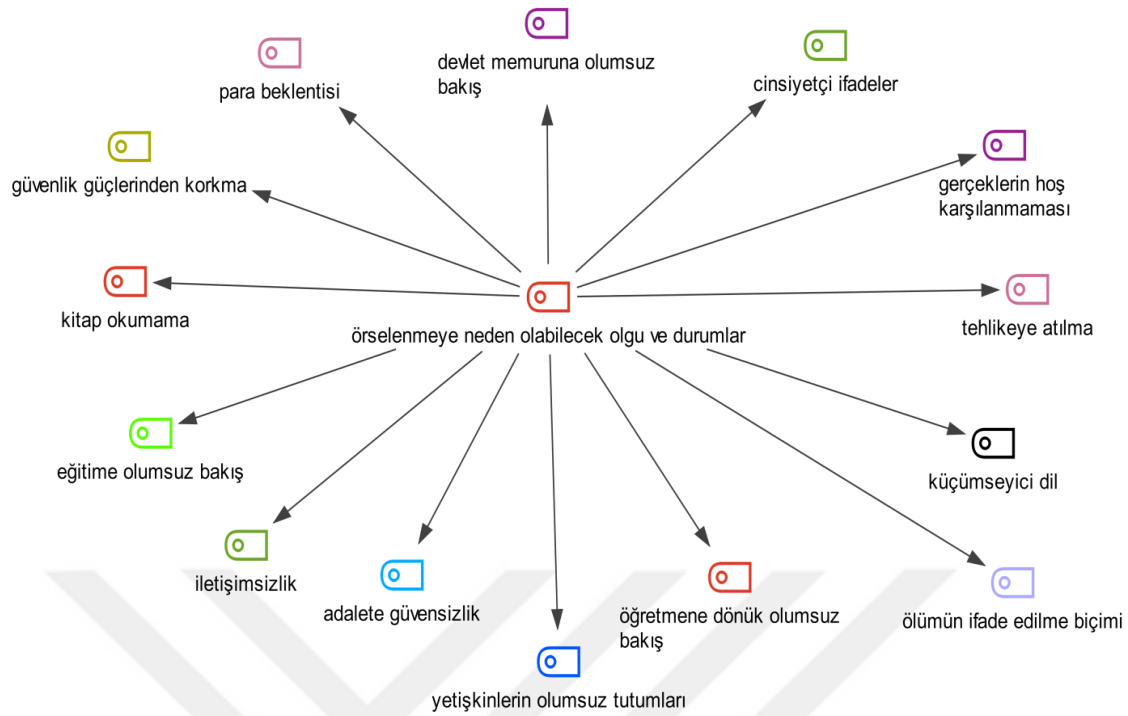
“Gecenin bu saatlerinde bizim oralar müthiş sessiz olur. Korktuğumdan değil tabii ama bu sessizlik beni biraz tedirgin eder. Yorganı bu nedenle başıma çekerim hep. Sessizliği kendimden uzak tutmak isterim yani.”**(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 162) (sessizlik)**

“Girişi kapayan kayanın önüne geldiğimde her şeyin benim için bittiğini anlamıştım çünkü artık çok iyi tanıdığım bir ayak sesi, bulunduğum yere doğru yaklaşıyordu. Anlaşılan gür bıyıklı Hıdır geri dönüyordu. Daha onun korkusunu içime sindirmeye zaman bulamadan ayak seslerinin sayısı arttı.” **(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 201) (kötü adamlar)**

“ ‘ Dövmeyecek misiniz?’ dedi Aslı. ‘Bir kere beni uzun uzun arayıp da bulunca dövmüşün ya...”**(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 61) (dayak)**

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Aşağıdaki şekilde “Ayşegül'e Ne Oldu?” adlı yapıtta örselenmeye neden olabilecek olgu ve durumlar aktartılmıştır.

Şekil 16. “Ayşegül’e Ne Oldu?” adlı yapıtta örselenmeye neden olabilecek olgu ve durumlar.

Şekilde görüldüğü üzere incelenen yapıtta devlet memuruna olumsuz bakış, cinsiyetçi ifadeler, gerçeklerin hoş karşılanmaması, tehlikeye atılma, küçümseyici dil, ölümün ifade edilme biçimi, öğretmene dönük olumsuz bakış, yetişkinlerin olumsuz tutumları, adalete güvensizlik, iletişimsizlik, eğitime olumsuz bakış, kitap okumama, güvenlik güçlerinden korkma ve para beklentisinin çocuk okurda bazı açılardan örselenmelere neden olabilecek bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Ben Ayşegül’le Aslı’nın gelmesini istemedim. Kızları sevmem. Hem dünyayı dolaşmak bence güç bir işti. Kızlarla uğraşamazdık” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 3) (cinsiyetçi ifadeler)

“Şu kızlar her yerde sorun yaratıyorlar. Kızları almayalım demiştim ama dinletemedim ki sözümü...” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 9) (cinsiyetçi ifadeler)

“Yazdıklarını okursam adam olacağımı söyledi. Ben de ona, adam değil kadın olacağımı söyledim. Bunun üzerine benim terbiyesiz olduğumu söyledi” (Ayşegül’e Ne Oldu?, 2000, s. 47) (cinsiyetçi ifadeler)

“Şaşkındım. Yüzünü yüzüme yaklaştırıp ‘Bak’ dedi. Bu bir oyun değil. Şu andan itibaren gidip derslerinle veya kitaplarınla ilgileniyorsun ve bu işi büyüklere bırakıyorsun”(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 154) (yetişkinlerin olumsuz tutumları)

“Aslı hemen ‘Aptal, o zaman asmaya ne gerek var? Çantanın içine koyarsın olur biter’ diye söze karıştı.” (Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 5) (küçümseyici ifadeler)

“Gitsinler. Ne varsa? ... Oturup ders öğreteceklerine...” (Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 111) (öğretmene dönük olumsuz bakış)

“Düşünsenize bir de o Fransız öğretmen bize, yüz kere ‘Bir daha kalemimi ve silgimi Türkiye’de unutmayacağım!’ yazdırmaya kalkarsa. Hele bir de evlerimize mektup yazarsa...” (Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 11) (eğitime olumsuz bakış)

“Çünkü kitap yazmak için önce başka kitapları incelememiz, yani okumamız gerektiğini düşünüyordum. Bu da Ayşegül’ün, Orhan’ın, Aslı’nın ve Mustafa’nın hiç hoşuna gitmemişti. Para kazanmak için başka bir yol bulmalıydım...”(Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 53) (kitap okumama)

“ ‘Paketleri taşıyalım mı Atıf Amca?’ dedi Aslı. Bir yandan da bana göz kırptı. ‘Ben de ‘Taşıyalım Atıf Amca’ dedim. Ne de olsa Atıf Amca bize dünyayı dolaşmak için gerekli parayı verecekti” (Ayşegül'e Ne Oldu?, 2000, s. 33) (para beklentisi)

5- “Mavi Zamanlar” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

“Mavi Zamanlar” adlı yapıtın ana karakteri Birce katıldığı öykü yarışmasında ikinci olmuştur. Ödül de arkeolojik kazı çalışmalarının yapıldığı bir alana gidip çalışmaları yakından izlemektir. Bir kitap kurdu olan Birce, geziye katılmadan önce sahafta değiştirdiği kitaplardan birini yanına alır. Fakat gittiği yerle ilgili kitapta bir sırrı çözmesi için adeta garip rastlantılar olduğunu fark eder. Bunları gezide tanıştığı arkadaşlarıyla da paylaşır. Hep birlikte dünyanın dengesini bozacak kötü adamların hain planlarını engellemiş olurlar. Kitaptaki ipuçları çözülerek bir sır perdesini aralanır ve dünya kötü niyetli insanların planlarından korunmuş olur. Sonunda yine iyiler kazanır, suçlular cezasını çeker.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Ana karakter Birce, on iki-on üç yaşlarında, bembeyaz dişli, uzun saçlı, sarışın, kitap okumayı seven, heyecanlı, hassas, ince düşünceli, kibar, gururlu, başarılı, çalışkan, ortamı sakinleştirici, sorun çözücü, arkadaş canlısı bir kız çocuğudur. Ayrıca sinirli, inatçı, kendi bildiğini okuyan, alıngan, kardeşiyle geçinemeyen biridir.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Evet, galiba on iki on üç yaşlarındaymış, bir yarışma kazanıp buraya gelmiş”
(Mavi Zamanlar, 2022, s. 188) (yaş)

“Ece tutturmuştu ille de ablasından önce bakacaktı. Birden kavgaya tutuştular”(Mavi Zamanlar, 2022, s. 8)(kardeş kavgası)

“Sevdiğin kitapları sen de verme kitap kurdu” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 10)
(kitap kurdu)

Birce masalı öylesine merak ediyordu ki kitabı mum ışığında okumayı denedi”
(Mavi Zamanlar, 2022, s. 11) (biraz inatçı)

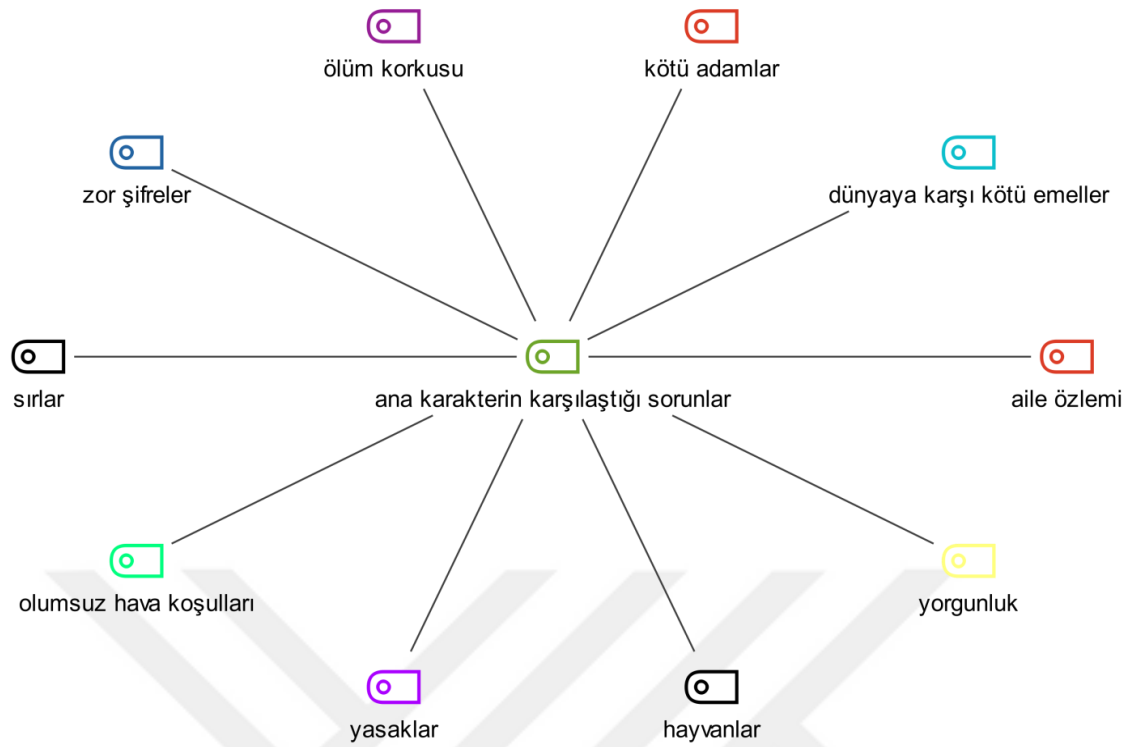
“Birce’nin yazdığı öykü, yarışmaya katılan beş yüz elli iki öykü arasından ikinci olmuştu” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 13) (başarılı)

“Birce’nin heyecandan bacakları titriyor, sık sık tuvaleti geliyordu. İçinde bir ateş topu yuvarlanıyor gibiydi, karnına sancılar saplanıyordu” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 14) (heyecanlı)

“Özür dilerim, rahatsız ettim, dedi ve bembeyaz dişlerini göstererek gülümsedi Birce” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 42) (beyaz dişli, kibar, nezaketli)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 17’de “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir.

Şekil 17. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

Şekilde de anlaşılabacağı üzere ana karakter ölüm korkusu, kötü adamlar, dünyaya karşı kötü emeller, aile özlemi, yorgunluk, hayvanlar, yasaklar, olumsuz hava koşulları, sırlar ve zor şifreler gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Yapıtta asıl sorun dünyaya yapılması planlanan tehlikeli müdahale ve hain planlardır. Kötü adamlar yüzünden insanlık ciddi küresel sorunlarla karşı karşıya kalma riski altındadır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Taşın altından, sanki pusuda bekliyormuş gibi, sapsarı bir kırkayak fırlayınca Birce çığlılığı bastı” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 46) (hayvanlar)

“İçerisi çok sıcak ve nemliydi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 70) (olumsuz hava koşulları)

“Kimsenin haberi yokken kazı alanına gelen bu adam da neyin nesiydi? Son zamanlarda eski eser hırsızları öylesine çoğalmıştı ki kaygılanmakta haksız değildi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 78) (kötü adamlar)

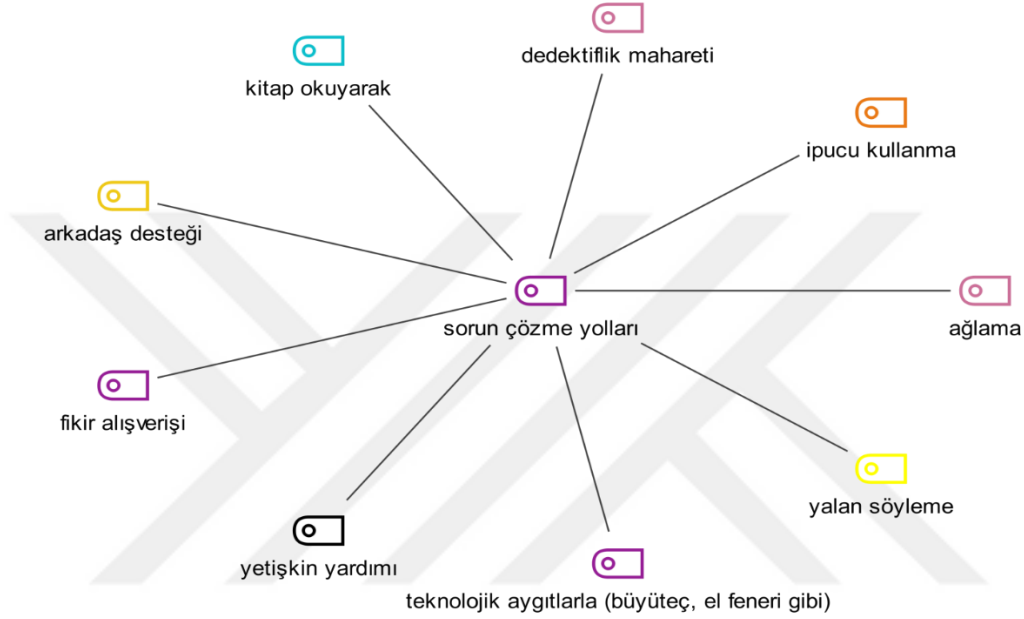
“...Alyanoi'deki gizli geçide zaman yitirilmeden ulaşıp, dev kristal bulunacak, konumu değiştirilerek Dünya'nın manyetik alanında sapmalar meydana getirilecekti” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 138) (dünyaya karşı kötü emel)

“Geri dönebilirse ve o masalı kime anlatırsa o kişi Dolunay Masalcısı olur. Kimisi de geri dönemez” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 122) (ölüm korkusu)

“Birce okumaya çalıştı. Olmuyordu! Harfler iç içe giriyor, hareketleniyor, sayfaya bile sığmaz oluyorlardı. Kimi yanardağdan fıskıran ateş parçası, kimi tuzlu su gibi kaçıyordu gözlerine” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 134) (zor şifreler)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 18’de “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 18. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilden anlaşılacağı gibi ana karakter dedektiflik mahareti, ipucu kullanma, ağlama, yalan söyleme, teknolojik aygıt kullanma, yetişkinden yardım alma, fikir alışverişi, arkadaş desteği, kitap okuma gibi yollarla problemleri çözmeye çalışmaktadır.

Dedektiflik maharetiyle, ipuçlarını bularak, şifreleri çözerek sorunları çözerken başkalarından destek alması yapıtta sorun çözmek açısından oldukça önemlidir. Büyüklerin desteği ve yardımlarına başvurulmakta, onların anlattıkları olaylardan masallardan dersler çıkarılmaktadır. Ana karakter tam bir kitap kurdudur. Kitap okuyarak sorunlara çözümler üretmektedir. Ayrıca ana karakter kimi zamanlar sorunlardan kurtulmak amacıyla yalan söylemeyi bir çözüm yolu olarak kullanmaktadır. Birce kimi zaman ağlamakta sorun olan durumlar karşısında kendini bu şekilde rahatlatmaktadır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Tabi ya... Bir söz okumuştum kitaplarımdan birinde. Gerçek gezginler yeni yerler aramazlar, yeni gözlerle bakabilirler, diyordu. Biz de yeni gözlerle bakmayı başarsak” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 107) (kitap okuyarak)

“Sırrı onlara anlatsa, başkasına söylememeleri için yemin ettirse” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 39) (arkadaş desteği)

“Sen anladıklarını söyle, belki hep beraber çözeriz bilmeceyi, dedi Işıl” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 136) (fikir alış veriş)

“İşte ilk ipucu sana” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 12) (ipucu kullanma)

“Tekerlek izi masalda ipucu olarak verilmişti ona, bundan emindi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 40) (dedektiflik mahareti)

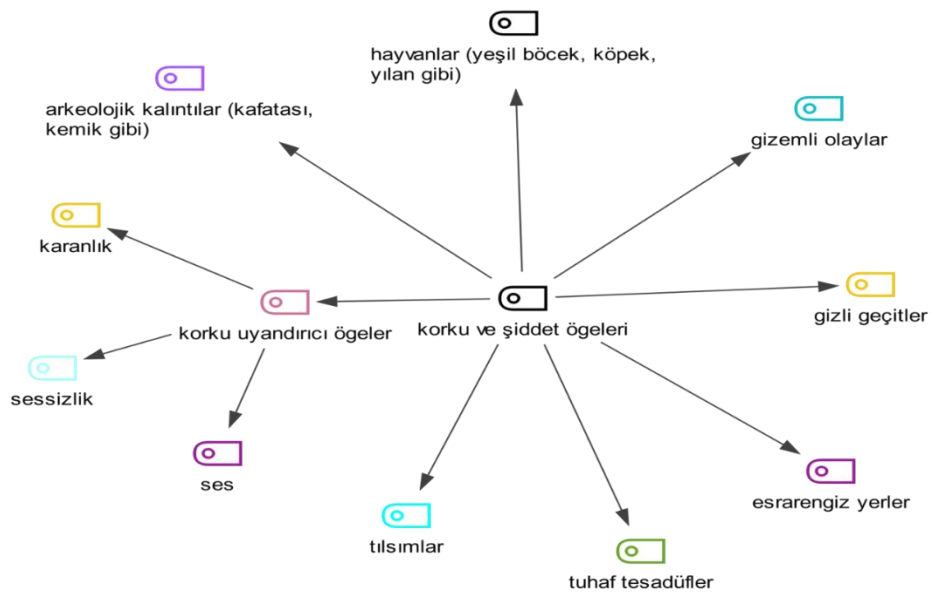
“Bak şimdi, konuğumuz bu taşın altını görmek istiyor. El atıversen de çevirsek” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 46) (yetişkin yardımı)

“Birce ve Işıl el fenerinin ışığıyla çevreyi görmeye çalışıyorlardı” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 112) (teknolojik aygıtlarla)

“Bilmiyoruz Arzu abla, Birce birden ağlamaya başladı, anlayamadık” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 35) (ağlama)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 19’da “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 19. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

Şekilde gösterildiği gibi incelenen yapıtta hayvanlar, gizemli olaylar, gizli geçitler, esrarengiz yerler, tuhaf tesadüfler, tılsımlar, arkeolojik kalıntılar ve korku uyandırıcı öğeler (karanlık, ses ve sessizlik) korku ve şiddet unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gizemli olaylar, gizli geçitler, esrarengiz yerler, tesadüfler, rastlantılar, tılsımlar olaylara heyecan, korku gibi hisler yüklemektedir. Ayrıca bu durumlara ortamın fiziki koşullarını etkileyen ve ürkütücü hale getiren karanlık, ses, sessizlik, kemik, kafatası gibi arkeolojik buluntular da eşlik etmektedir. Garip şekilli değişik renklerde böcekler de yapıtta korku oluşturan öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta yer alan korku öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Senin dünyanın hangi zaman diliminde olursa olsun, suyun ateşinin kaynağındaki gizemi bulmalısın. Masalım seni Mavi Zaman’daki hamama götürecektir, çözmen için gizemi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 12) (gizemli olaylar)

“Esrarlı bir yerde olduğunu duyumsuyordu Işıl. Binlerce yıl öncesinden insanların nabzını duyar gibi oldu. Geceyi burada geçirme fikri bir an korkunç geldi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 25) (esrarengiz yerler).

“Birce gözlerine inanamadı. Ürperdi. Kitapta yazan tümceyi bir daha okudu. Merakı daha da arttı. Bu cümleyi mum ışığında okuması bir rastlantı mıydı”(Mavi Zamanlar, 2022, s. 11) (tuhaf tesadüfler)

“Aranızdan her kim yeşil karıncalara kulak kabartırsa, üç köşeli taşı bulur. Taşı kumla parlatan tılsıma yaklaşıp” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 19) (tılsımlar)

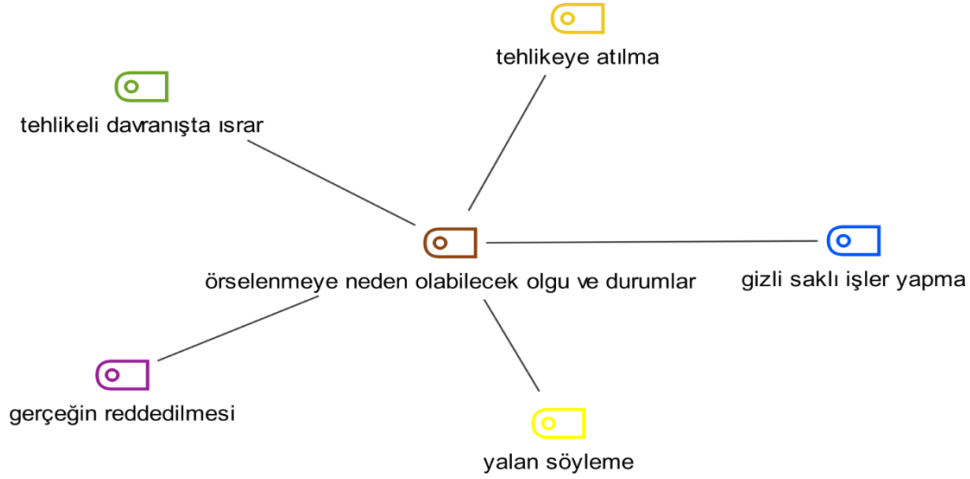
“Birdenbire karanlığa gömülünce sinirlendi” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 10) (karanlık)

“Mustafa, toprağın derinliklerinden çıkarmak için iki gün uğraştığı kafatasının üzerindeki toprak kalıntılarını fırçayla temizliyordu”(Mavi Zamanlar, 2022, s. 16) (arkeolojik kalıntılar)

“Sessizlikte nefes almaya bile çekiniyorlardı. Tüyleri diken diken oldu” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 36) (sessizlik)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 20’de “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta çocuk okuru psikolojik ve gelişimsel olarak örseleyebilecek olgu ve durumlar verilmiştir.

Şekil 20. “Mavi Zamanlar” adlı yapıtta çocuk okuru psikolojik ve gelişimsel olarak örselleyebilecek olgu ve durumlar.

Şekilden anlaşılacağı üzere tehlikeye atılma, gizli saklı işler yapma, yalan söyleme, gerçeğin reddedilmesi, tehlikeli davranışta ısrar gibi olgu ve durumlar çocuk okurda psikolojik ve gelişimsel örselenmelere neden olabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Yapıtta ana karakter ve arkadaşları tehlikeye, gizli olaylara atılmaktadır. Tehlikeli ve yanlış davranışta herhangi bir yardım almamakta ısrar etmektedirler. Bilinmeyen yerlere gitmekte, ailelerini kandırarak gizli işler çevirmektedirler. Bu amaçla yalan söyleyerek çevrelerindeki insanları rahatlıkla kandırmaktadırlar. Güvenlik güçlerine, büyüklerine sığınmaları ve onlardan yardım talebinde bulunmaları gereken zamanlarda tek başlarına tehlikeye atılmaktadırlar. Çünkü gerçekleri söylemede karşılaştıkları tepkilerden çekinmekte ve dürüst olmaktan kimi zaman kaçınmaktadırlar.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

Bazı denemeler seni korkutup heyecanlandırabilir, oysa binlerce yıl öncesinden gelen fısıltıların yankılandığı düş ülkesi seni bekliyor” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 19) (tehlikeye atılma)

Gilman, gece kazı evinde arkadaşlarıyla kalmak için annesinde zorlukla izin koparmıştı” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 157) (gizli saklı işler yapma)

“Dinle Aktan! Gecikirsek, ormana yürüyüşe çıktığımızı söyleyip davranışlarınla kazı evindekileri, merak edecek bir şey olmadığına inandırmaya çalışacaksın” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 158) (yalan söyleme)

“Tehlike demek tabii ki!

Hiçbir şey umurumda değil, kristalimiz nereyi aydınlatıyorsa oraya gitmeliyiz. Bakın sadece o kapıyı aydınlatıyor” (Mavi Zamanlar, 2022, s. 173) (tehlikeli davranışta ısrar)

6- “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu) ana karakteri Efe ve beş arkadaşı, yaz tatillerini daha eğlenceli hale getirmek amacıyla kendilerine “Ş.Ç.” dedektiflik adını verirler. Kasabadaki tren istasyonundaki bir odayı düzelterek kendilerine adeta dedektiflik bürosu oluştururlar. Fakat burası birileri tarafından dağıtılır. Suçluyu bulmak için ipuçlarını araştırırlar. El birliğiyle bunu kimin yaptığını bulmaya çalışırlar. En sonunda bunu onların yaramaz ördekleri Hüdaverdi’nin yaptığını anlarlar. Aslında aradıkları şüpheli şahıs onların yaramaz ördeklerinden başkası değildi.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Ana karakter Efe on bir yaşındadır. Güler yüzlü, heyecanlı, liderlik vasfı yüksek, kararlı, ısrarcı, iyimser, umut dolu, maceraya atılmaya hevesli, mantıklı, sağduyulu soğukkanlı, tedbirli, kitap okumayı çok seven, başarılı, sakin, aile ilişkiler güçlü fakat kardeşine karşı anlayışsız bir çocuktur.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Efe: 11 yaşında. Maceraya atılmaya çok heveslidir, aynı zamanda mantıklı, sağduyulu ve soğukkanlıdır. Babası Yalnızardıç Tren İstasyonu’nun şefidir. İstasyon lojmanlarında otururlar” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 6) (yaş ve kişilik özellikleri)

“Efe hep ‘Neye, ne zaman ihtiyacın olacağını bilemezsin. Beklemediğin bir anda bazen bir büyüteç, birkaç ataç veya bir fener inanılmaz şekilde işe yarayabilir’ derdi” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 14) (tedbirli)

“Ayrıca Efe macera kitaplarını da çok severdi” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 14) (maceracı, kitap okumayı seven)

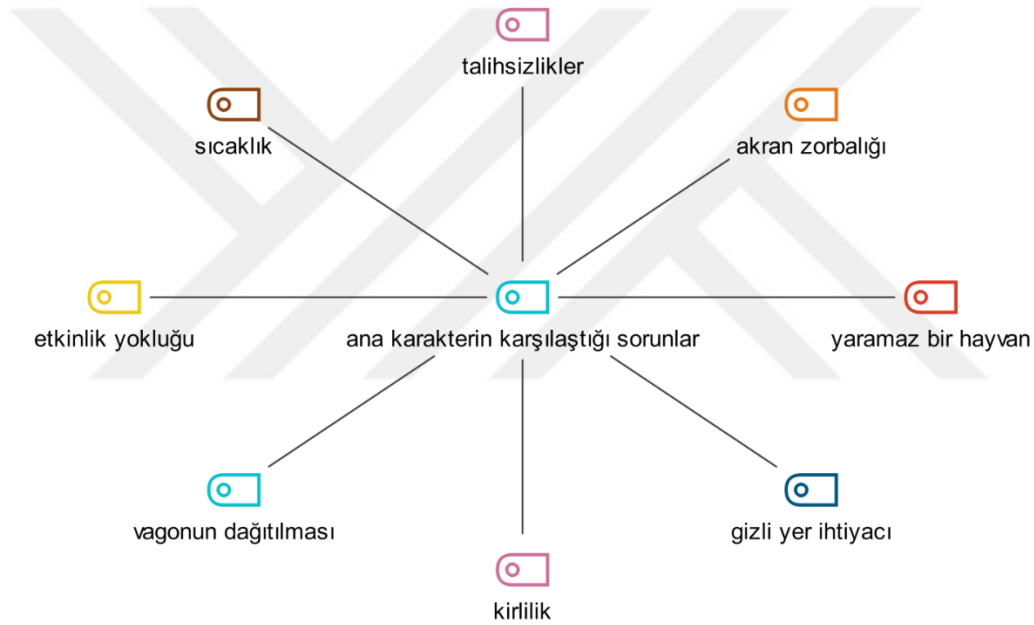
“Öyleydin tabii... Senin gibi notlarım hep çok iyiydi, diyerek hem oğluyla hem de kendisiyle gururlandı Neriman Hanım” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 28) (başarılı)

“Efe kendisini destekleyenleri görünce kızlara döndü ‘Hadi ama, çok eğlenceli olur!’ diyerek yalvarır gibi baktı” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 36) (maceraya atılmaya hevesli, heyecanlı)

“Efe şaşkınlıkla armaları eline aldı, sevinçle küçük bir çığlık attı ve ‘Annee... Yapmışsın, hepsini de bitirmişsin...’ diye koşarak odadan çıktı ve mutfakta kahvaltı hazırlayan annesine sarıldı” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 52) (aile ilişkileri)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 21’de “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir:

Şekil 21. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

Şekilden anlaşılabacağı üzere “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakter akran zorbalığı, talihsizlikler, sıcaklık, yaramaz bir hayvan, gizli bir yer ihtiyacı, kirlilik, vagonun dağıtılması, etkinlik yokluğu gibi sorunlarla karşılaşmaktadır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“O gün de, sıcaktan, sakinlikten, her günün bir öncekine benzemesinden sıkılmış, duvarda oturuyorlardı” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 14) (sıcaklık, etkinlik yokluğu)

“Efe, olduğu yerde kalmış, şaşkınlıkla etrafına bakınıyordu. Kanepelerin minderleri ve sehpanın örtüsü yerlerdeydi. Sehpada duran kedi biblosu paramparça olmuş kırıkları yere saçılmıştı. Efe Hüdaverdi’ye bakındı. Onu Neriman Hanım’ın masaya koyduğu kalıpların üzerinde buldu. Hüdaverdi masada geziyor, kesilecek kumaşa gagalıyordu. Aslında bu olanlar çok normaldi, çünkü o bir ördekti” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 21) (yaramaz bir hayvan)

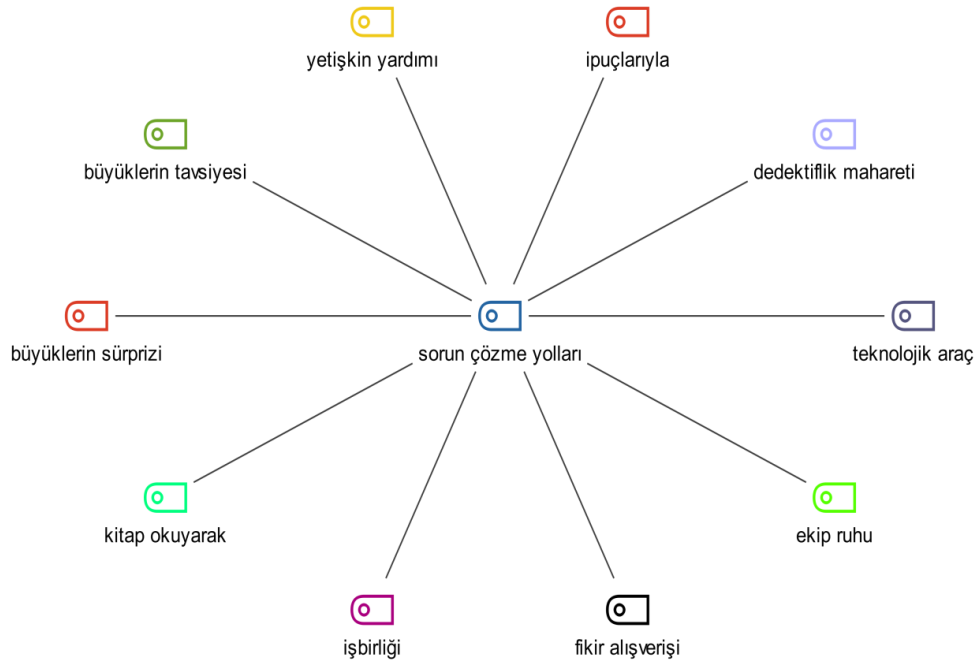
“İçeride eski püskü koltuklar vardı ve her taraf toz içindeydi” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 45) (kirlilik)

“Ayşenaz inanamayan gözlerle etrafına baktı. ‘Ne olmuş burada?’ diye sordu. Vagonun içi darmadağın” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 62) (vagonun dağıtılması)

“Efe elindeki düdüğü cebine sokmaya çalışırken yere düşürdü. Kerim hemen ayağıyla düdüğü ittirdi ve dikkat çekmemek için ısıklık çalmaya başladı” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 78) (talihsizlikler)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 22’de “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 22. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilden anlaşılacağı üzere “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları ipuçlarıyla, dedektiflik maharetiyle, teknolojik araç, ekip ruhu, fikir alışverişi, işbirliği, kitap okuyarak, büyüklerin sürprizi, büyüklerin tavsiyesi, yetişkin yardımı gibi yollarla çözmektedir. Özellikle çocukların kitap okuyarak sorun çözmeleri, temizlik yaparak kirlilikten kurtulmaları, büyüteç gibi sorun çözmede aletleri kullanmaları önemli ve güzel örneklerdir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Hatice Hanım onların sıkılmış halini görünce gülümsedi. ‘Neyse artı, size kışmetmiş simitler’ diyerek tepsiyi onlara uzattı ve kendisi de oradaki bir tabureye oturdu. Çocukların keyfi biraz yerine gelmişti” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 20) (büyüklerin sürprizli)

“Oğlum hayvan beslemek istiyorsan sakın, gürültü yapmayan, etrafı dağıtmayan bir hayvan seç lütfen” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 23) (büyüklerin tavsiyeleri)

“İçinden bir kitap aldı ve günün geri kalanını onu okuyarak geçirdi. Sadece akşam yemeği için ara verdi, sonra yine heyecanla kitaba döndü” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 29) (kitap okuyarak)

“Peki, ne yapacağız? Bu duvarın üstünde oturarak dedektiflik yapamayız, acaba Şarlo ağabeyden depoyu kullanmak için izin mi istesek” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 41) (yetişkin yardımı)

“Şarlo gitmeye niyetlenince çocuklar yardımları için ona teşekkür ettiler” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 46) (yetişkin yardımı)

“Şarlo ağabey, biz de tam senden bahsediyorduk. Suçluyu bulma konusunda yardıma ihtiyacımız var da” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 101) (büyüklerin yardım)

“Biraz tozluysa ne var canım, hep beraber temizleriz” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 45) (işbirliği)

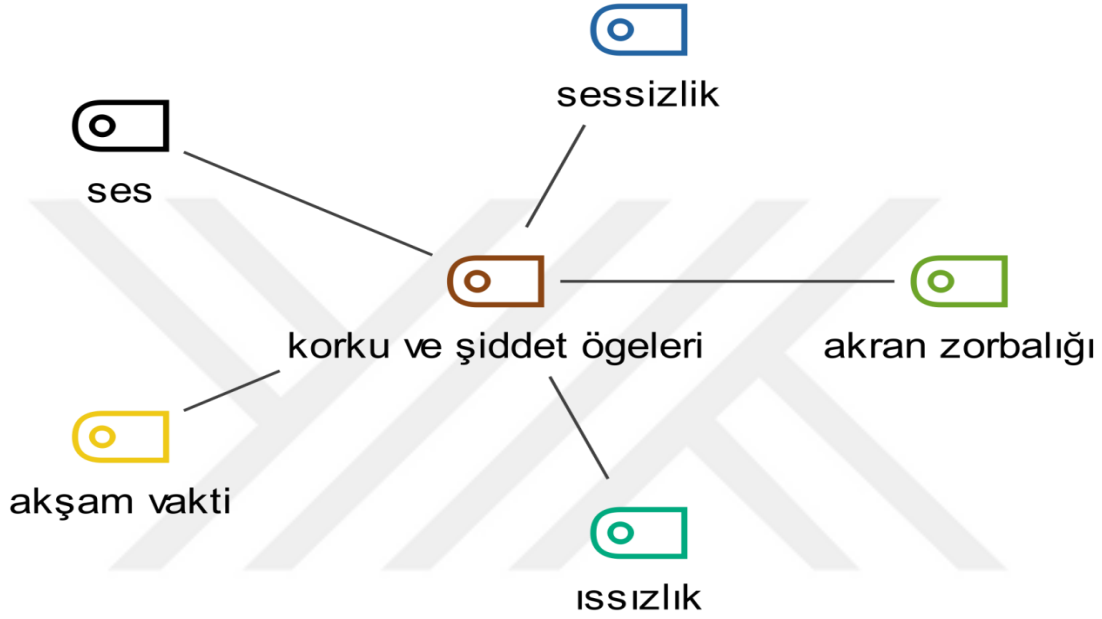
“Kerim, çaktırmadan şüpheliyi takip etmeleri gerektiğini söyledi” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 80) (fikir alış veriş)

“Ekip tamamlanmıştı”(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 73) (ekip ruhu)

“Nereden delil bulacaklardı şimdi! Dedektif olma fikri güzeldi ama bu işi yapmak o kadar da kolay değildi anlaşılan”(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 67) (ipuçları)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 23’te “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 23. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

Şekilden de anlaşılacağı üzere “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta sessizlik, akran zorbalığı, ıssızlık, akşan vakti, ses korku ve şiddet ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle akran zorbalığı önemli bir korku ve şiddet ögesidir. Çocuk okurun akran zorbalığını tanıyarak bununla mücadele etmeyi öğrenmesi açısından örnek teşkil ettiği söylenebilir.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

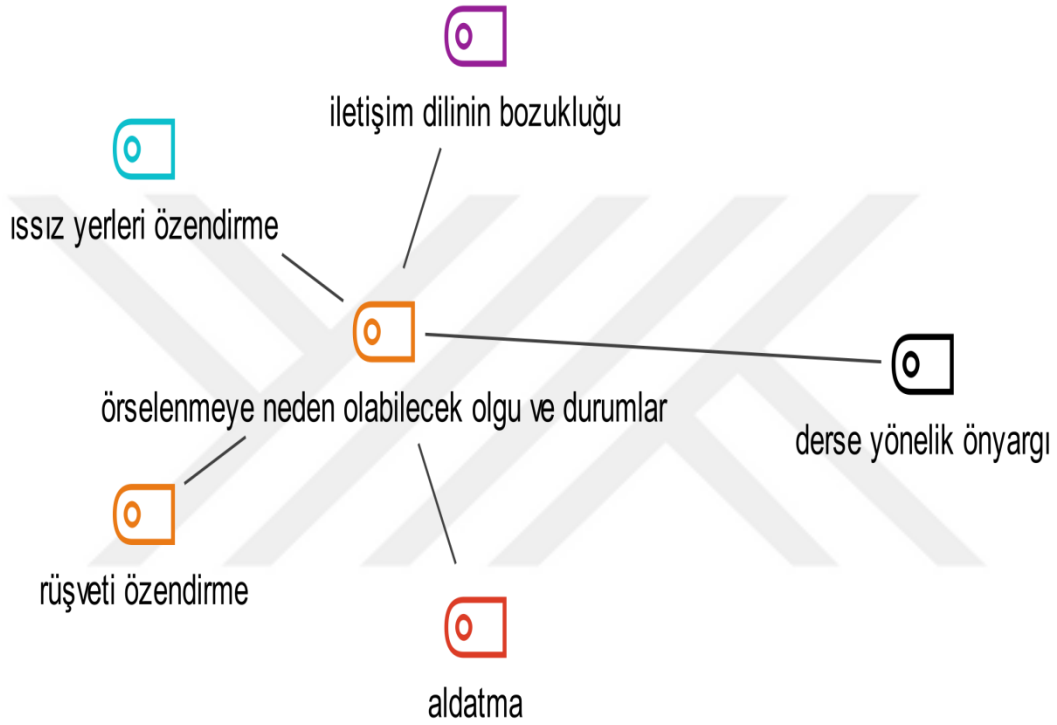
“Tren gözden kaybolduğunda istasyon yine sessizliğe gömülmüştü”
(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 18) (sessizlik)

“Akşan olmuştu, zaten sessiz olan istasyon daha da sessizleşmişti; sadece cır böceklerinin sesi duyuluyordu” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 51) (akşan vakti)

“Altı arkadaş, bütün yaz, ıssız tren istasyonunda bu duvarın üstünde otururlardı”
(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 13) (ıssızlık)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 24’te “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta çocuk okurda psikolojik örselenmelere neden olabilecek olgu ve durumlar verilmiştir:

Şekil 24. “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta çocuk okurda psikolojik örselenmelere neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekilde görüldüğü gibi “Şimendifer Çocukları (Macera Vagonu)” adlı yapıtta iletişim dilinin bozukluğu, derse yönelik önyargı, aldatma, rüşveti özendirme, ıssız yerleri özendirme olgu ya da durumlar çocuğun gelişimsel açıdan örselenmesi neden olabilir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Altı arkadaş, bütün yaz, ıssız tren istasyonunda bu duvarın üstünde otururlardı”
(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 13) (ıssız yerleri özendirme)

Şarlo kurabiyeleri görünce duraksadı. Bir tane alıp yemeye başladı. Bitirince bir tane daha aldı”(Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 81) (rüşvete özendirme)

“ ‘SÇ mi... O da ne?’ Ayşenaz bu kez daha keskin bir şekilde ‘Sana ne!’ dedi” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 85) (iletişim dilinin bozukluğu)

“ ‘Neyle ilgili, zor sorular var mı, matematikten sormayın ama..’ diye taleplerini ve sorularını sıraladı peş peşe” (Şimendifer Çocukları Macera Vagonu, 2019, s. 87) (derse yönelik önyargı)

7- “Göl Çocukları” Adlı Yapıtı İlişkin Bulgular

“Göl Çocukları” adlı yapıtta Selçuk’un çok yakın arkadaşı Duygu ile tarihi eser kaçakçısı bir turistin hain planlarını bir dedektiflik edasıyla ortaya çıkarması anlatılmaktadır.

Selçuk ve Duygu Gölüstü kasabasında yaşayan mutlu çocuklardır. Köylerinde ortaokul yapılması için tüm köylüyle beraber çalışmakta ve bu amaç için uğraşmaktadırlar. Bir gün köye gelen Goldman isimli bir turist onlara bu konuda yardımcı olacağı söyleyerek köylünün sevgisini kazanmaktadır. Fakat bu turistin asıl gayesi köyde gölün ortasında bulunan değerli tarihi eseri yurt dışına kaçırmaktır. Selçuk arkadaşıyla kimi zaman hayatlarını tehlikeye atarak Goldman’ı takip eder ve buldukları ipuçları sayesinde onun kötü niyetini ortaya çıkarır. Fakat bu sırada büyüklerin onlara inanmaması, olumsuz hava koşulları gibi birçok olumsuzluğu da göğüslemek zorunda kalırlar. Tarihi eserlerin kaçırılmasını önledikleri için kentin valisinden köylerine okul yapılması konusunda söz alırlar.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Ana karakter Selçuk ilkokul ya da en fazla ortaokul çağlarında bir erkek çocuktur. Yardımsever, sorumluluk bilinci gelişmiş, atılgan, cesur, duyarlı, uslanmayan, yoksul, aile bağlarını önemseyen biridir.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

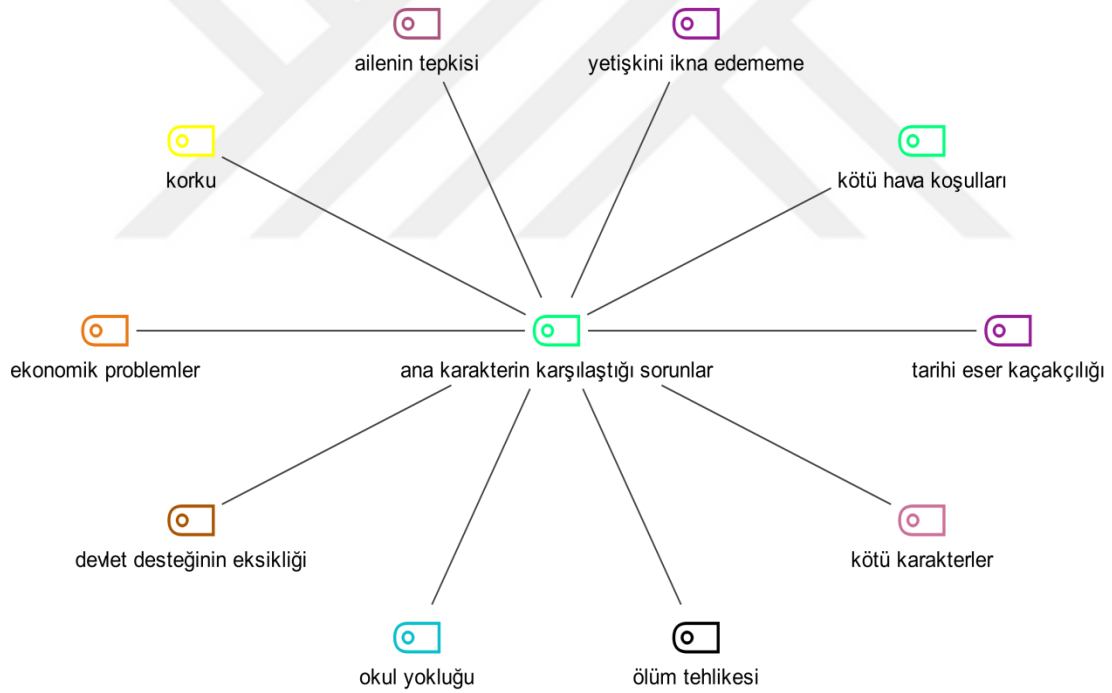
“Selçuk yoksul sayılabilecek, bir ailenin çocuğu idi. Köyde kulübeden farksız küçük, kerpiç evlerinin çevresinde üç dönüm kadar toprakları vardı. İki de

inekleri. Topraklarından aldıkları ürün, ineklerinden sağladıkları süt, geçimlerine yetmezdi. Kolay mı? Beş kişilik aileydiler. Annesi, babası, kendisi, iki de kardeşi. Kardeşleri henüz küçüktüler. Suat beş, Oya'ysa üç yaşındaydı” (Göl Çocukları , 2022, s. 24) (yoksulluk, aile yapısı).

“Selçuk, derslerinden zaman buldukça kardeşleri ile ilgileniyor, tarlada annesine yardım ediyor, inekleri otlatıyordu. Böylece, kimseye el açmadan geçinip gidiyorlardı. Selçuk'un kazandığı ödül, zar zor geçinen böyle bir aile için hatırı sayılır bir paraydı, hani. Bu nedenle kazandığı bu parayı Ortaokul Yaptırma Derneği'ne bağışlaması şaşırtıcı olmuştu. Hem köylüler hem de ailesi için” (Göl Çocukları , 2022, s. 24) (sorumluluk bilinci gelişmiş).

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 25'te “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir:

Şekil 25. “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

Şekilden de anlaşıldığı gibi ailenin tepkisi, yetişkini ikna edememe, kötü hava koşulları, tarihi eser kaçakçılığı, kötü karakterler, ölüm tehlikesi, okul yokluğu, devlet desteğinin eksikliği, ekonomik problemler, korku ana karakterin karşılaştığı sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ana karakterin karşılaştığı en önemli sorun tarihi eser kaçakçılığıdır. Kötü karakterin varlığı, çocuğu kandırması, para hırsı yapıttaki sorunlardandır. Ana

karakter ve arkadaşı kötü karakter nedeniyle ölüm korkusu yaşamaktadır. Ayrıca ana karakter ve köydeki çocuklar için çok önemli olan bir diğer sorun ise köyde bir ortaokul olmamasıdır. Maddi olanakları yetersiz olan, ekonomik olarak geçinemeyen ailelere sahip çocuklar bu sebeplerden kaynaklı olarak uzaktaki okullara da gidememektedirler. Devletin desteğinin buralara gelmemesi, geç kalınması dolaylı olarak belirtilen sorunlardandır. Ailelerin tepkisi ve onları gerçeklere inandıramama hatta bu yüzden şiddet görme sorunlardandır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Selçuk yoksul sayılabilecek, bir ailenin çocuğu idi. Köyde kulübeden farksız küçük, kerpiç evlerinin çevresinde üç dönüm kadar toprakları vardı. İki de inekleri. Topraklarından aldıkları ürün, ineklerinden sağladıkları süt, geçimlerine yetmezdi. Kolay mı? Beş kişilik aileydiler (Göl Çocukları , 2022, s. 24). (ekonomik problemler)

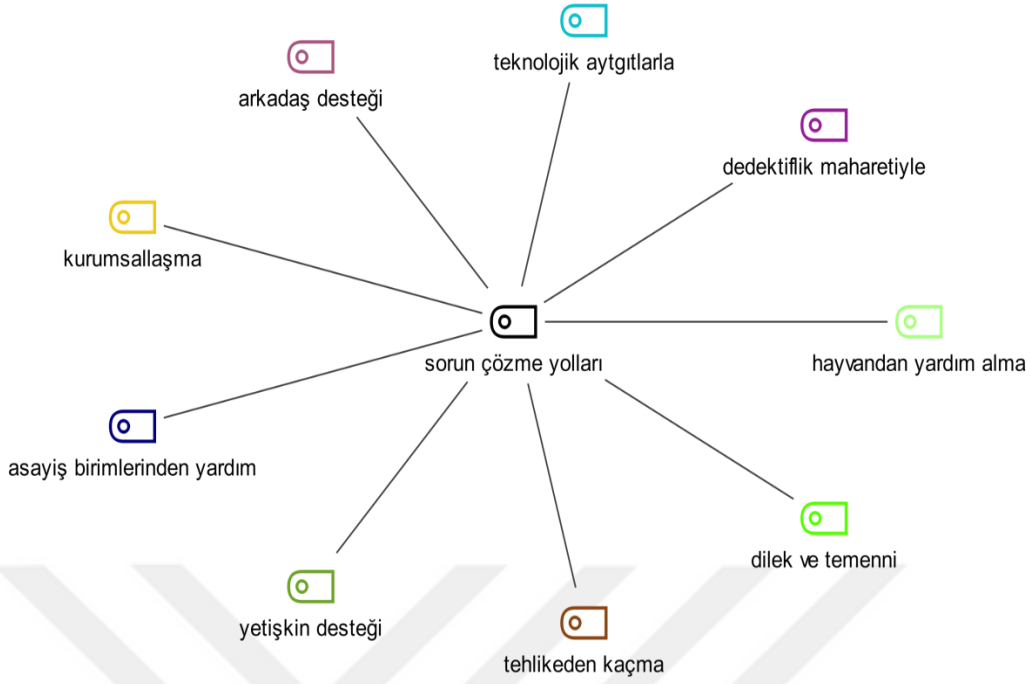
“Bunda, yavaş yavaş gölü kaplamaya başlayan sis tabakasının da etkisi vardı. Birden karşı dağların ardından kopup gelen siyah bulut yığınları da gölün üzerine, koyu bir gölge düşürmüştü” (Göl Çocukları , 2022, s. 40) (olumsuz hava koşulları)

“Gerçekten bu adam göl altında izinsiz tarihi eser arıyorsa, amacı bulacağı eseri kaçırmaktı. Bu da yasalara göre bir suçtu. Ağır bir suçtu hem de!” (Göl Çocukları , 2022, s. 51) (tarihi eser kaçakçılığı)

“Olmaz böyle bir şey dedi. Siz de biliyorsunuz, Kurt Goldman şimdi aramızda. Kötü bir amacı olsa burada aramızda olur mu? Doğrusu baktım çocuklarınızın bu düşlerinden. Çetin’le Selim Ağa ne denli üsteledilerse de kandıramadılar muhtarı. ‘Bizden söylemesi deyip çekip gittiler ’ (Göl Çocukları , 2022, s. 100) (yetişkini ikna edememe)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 26’da “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 26. “Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

“Göl Çocukları” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları teknolojik aygıtlarla, dedektiflik maharetiyle, hayvandan yardım alma, dilek ve temenni, tehlikeden kaçınma, yetişkin desteği, asayiş birimlerinden yardım, kurumsallaşma, arkadaş desteği gibi yollarla çözdüğü belirlenmiştir.

Ana karakter sorunları çözerken yakın arkadaşı Duygu’dan çok fazla destek görmektedir. Duygu olayın çözülmesinde arkadaşı Selçuk’u yalnız bırakmamaktadır. Ana karakter ve köylü okul olmaması sorununa, toplumsal kurumsallaşma ile kendi aralarında para toplayarak çözüm bulmaya çalışmaktadır. Ana karakter büyüklerden ve asayiş birimlerinden yardım almayı geç de olsa unutmamaktadır. Tehlikeden kaçarak uzaklaşmak, dilek/dua /temennilere sığınarak ve hayvan yardımı da sorunların çözülmesinde etkili olmaktadır

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Selçuk, bir ara, kendisini, kalabalığı yarıp yanına gelebilen Duygu’nun kollarında buldu. Duygu, en az Selçuk kadar sevinçliydi. Çok sevdiği arkadaşıyla köpeğini kutlarken yerinde duramıyor, ayakları üzerinde ip atlar gibi zıp zıp zıplıyordu” (Göl Çocukları , 2022, s. 21) (arkadaş desteği)

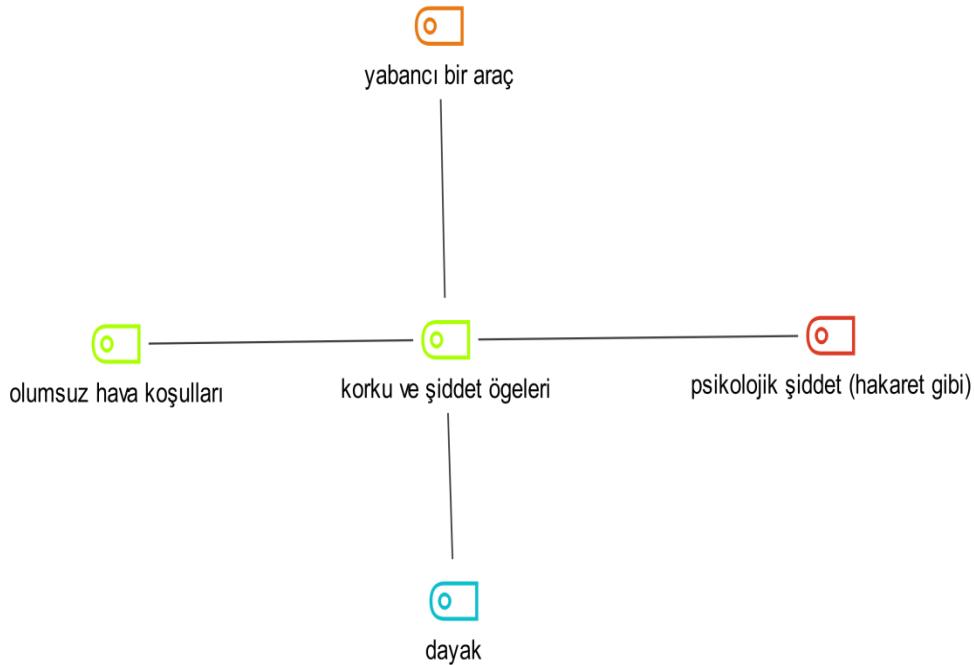
“Sayın köylüler! Şimdi size, ödül alan arkadaşlarımızın çok soylu bir davranışını haber vermek istiyorum! Bu arkadaşlarınız, aldıkları ödülleri, Ortaokul Yaptırma Derneği’ne bağışlamış bulunuyorlar. Bu davranış, hali vakti yerinde olup da keselerinin ağzını açmayanlara örnek olsun! Şimdi önünüzde Selçuk’a, Orhan’a, Metin’e teşekkür ediyorum. Varolsunlar, sağolsunlar!... Gerçi, üç yıl kadar önce Muhtarın başkanlığında bir ‘Ortaokul Yaptırma Derneği’ kurulmuştu” (Göl Çocukları , 2022, s. 28) (kurumsallaşma)

“Duygu’nun bir subay olan rahmetli büyük dedesinden kalma bir dürbünü vardı evlerinde. Bir ara dürbünü anımsadı ve Selçuk’a: ‘Bay Kurt Goldman’ı izlemek de belki işimize yarar,” dedi. ‘Ne dersin?’ (Göl Çocukları , 2022, s. 70) (teknolojik aygıt)

“...Arap’ın söylemek istediği bir şey vardı. ‘Benimle gel’ demek istiyordu. Nasıl mı? Selçuk’un pantolonunun paçasından çekip çekip bırakmak, birkaç metre koşup arkasına bakmak ve havlamak yoluyla” (Göl Çocukları , 2022, s. 114) (hayvanda yardım alma)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 27’de “Göl Çocukları” adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 27. “Göl Çocukları” adlı yapıtta tespit edilen korku ve şiddet öğeleri.

Şekilde görüldüğü gibi incelenen çocuk romanında yabancı bir araç, psikolojik şiddet, dayak, olumsuz hava koşulları korku ve şiddet ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta köye gelen yabancı araçlar, aniden gelişen olumsuz hava koşulları korku oluşturmaktadır. Ayrıca yapıtta çocuklar gerçeği söyledikleri halde hakarete uğramakta hatta dövülmektedir. Yani sözel ve fiziksel şiddete uğramaktadırlar.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Eski model, küçük bir otomobil, gelmiş ve kalabalığın yanı başında durmuştu. Yabancı plakalı bir otomobildi bu” (Göl Çocukları , 2022, s. 13) (yabancı bir araç)

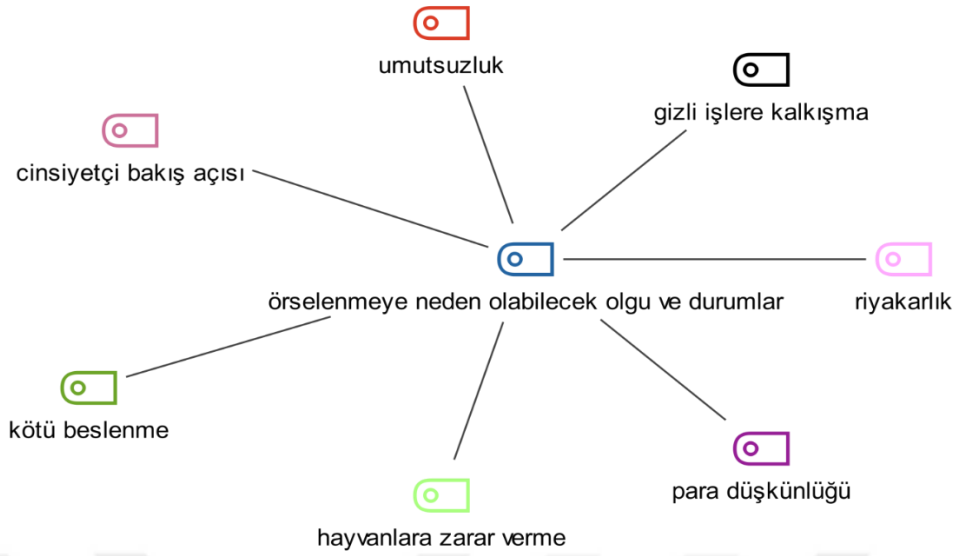
“Fakat babaları bırakmadılar ki sözlerini sürdürsünler, kendilerini savunsunlar. Ne alçaklıkları kaldı ne namussuzlukları. Söylemediklerini bırakmadılar çocukları için. Dövmeye bile kalkıştılar da bereket versin Muhtarla Selami Çavuş bırakmadılar. Yoksa her iki çocuğun da babalarının ayakları altında ezilmeleri işten bile değildi o sırada.”(Göl Çocukları , 2022, s. 66) (psikolojik şiddet)

Çetin, oğlunun omuzlarından tutmuş sarsıyor ve hâlâ ineklerin nerede olduğunu soruyordu.” (Göl Çocukları , 2022, s. 97) (dayak)

“ ‘Acaba fırtına mı çıkacak?’ dedi. ‘Dönsek mi dersin?’ ‘Yok canım!..’ karşılığını verdi Selçuk” (Göl Çocukları , 2022, s. 41) (olumsuz hava koşulları)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 28’de “Göl Çocukları” adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar verilmiştir:

Şekil 28. “Göl Çocukları” adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar.

Şekilde aktarıldığı üzere umutsuzluk, gizli işlere kalkışma, riyakârlık, para düşkünlüğü, hayvanlara zarar verme, kötü beslenme, cinsiyetçi bakış açısı gibi olgu ve durumların çocuk okuru psikolojik yönden örseleyeceği söylenebilir.

Yapıtta çocuklar gizlice tehlikeli olaylara atılmakta, hatta olumsuz hava koşulları yüzünden ölüm riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Sorunları kendi başlarına çözmekte ve en sona kadar büyüklerinden saklamaktadırlar. Fakat olayın sonunda yaptıkları takdir edilmekte ve adeta kahraman ilan edilmektedir. Bu durum çocuk okuru gizlice tehlikeye atılma konusunda cesaretlendirebilmektedir. Yapıtta kız çocuklarına karşı önyargıya sebep olabilecek ifadeler olduğunu görmekteyiz. Yapıtta umutsuzluk içeren, ikiyüzlülük olarak tanımlanabilecek ifadeler bulunmaktadır. Para beklentisi ile bir şeyler yapılması insani yönlerin zarara uğraması açısından dikkat edilmesi gereken durumlardır. Ayrıca hayvan yarışları ve köpek dövüşlerinin özendirildiği söylenebilir. Hayvan dövüşleri tüm köylünün izlediği eğlenceli bir şenliğe dönüştürülmektedir. Hayvanlar konusunda hassas olunması gerektiği çocuk okura sezdirilmelidir. Yarışlarda kazanılan para ile şeker ve tatlı yiyecekler alınması zararlı yiyeceklerin özendirildiğini göstermektedir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Siz kızlar hep böylesiniz. Duygusalsınız” (Göl Çocukları , 2022, s. 52)
(cinsiyetçi bakış açısı)

“ Yarış bitti. Arap birinci, Çomar ikinci, Tarzan üçüncü olarak sudan çıktılar ve ağızlarındaki tahta parçalarını sahiplerine teslim ettiler. Yorgundular. Soluk soluğa idiler. Etlerine yapışmış tüyleriyle uyuz hayvan görümü içindeydiler.”
(Göl Çocukları , 2022, s. 20) (hayvanlara zarar verme)

“ ‘Olmaz!.. diye karşı koydu. ‘Böyle bir yarışma ödüsüz olamaz! Ben koyuyor bu yarışa ödül! Birinciye 500, ikinciye 300, üçüncüye de 150 lira. Tamam mı?’ Alman’ın bu davranışı, Muhtarın ve yanındakilerin çok hoşuna gitmişti.”
(Göl Çocukları , 2022, s. 16) (para düşkünlüğü)

“Duyguların sandalı, yanı başlarındaydı. Hemen atlayabilirlerdi. Ama habersiz göle açıldıklarında anne ve babaları merak ederdi onları. ‘Gidip haber verelim,’ dedi Duygu. Selçuk’a göre, buna gerek yoktu. Zaman kaybederlerdi.”
(Göl Çocukları , 2022, s. 37) (gizli saklı işlere kalkışma)

8- “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” Adlı Yapıtın İlişkin Bulgular

“İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtın ana karakteri Bilgin Işıklı’dır. Bilgin Işıklı ablası Bilge, abisi Bora ve arkadaşları Onur ile daha önce tanıştıkları ve bir çetenin öldürme planlarından kurtardıkları Yıldız Abla’nın iş yerine ziyarete ve orada ünlü bir profesörle tanışmaya giderler. Fakat Karaltı Çetesi yine hain planlar peşindedir. Yapılacak olan hırsızlığı engellemek için onlara bir şans verdiklerini söyleyerek çözülmesi gereken bilmeceler göndermektedirler. İstanbul’un tarihi değerlerini koruma ve kurtarma çabasıyla ipuçlarını kullanarak bulmacayı çözen çocuklar, polis grubu olan Yıldız Abla ve ekibine yardım etmek isterler. Fakat en başından onları haberdar etmeleri gerektiğini gözden geçirirler. Neyse ki başlarına bir şey gelmeden bu olayı çözerek İstanbul’un değerli yerlerinde gerçekleşecek hırsızlık olaylarını engellemiş olurlar.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Ana karakter Bilgin Işıklı ilkokul çağlarında, heyecanlı, meraklı, kitap okumayı seven, saygılı, utangaç, yardımsever, cesur, bilgiç, bilmiş tavırları olan, bilgili, çalışkan, aile ilişkileri güçlü, kardeş sevgisi yoğun bir erkek çocuktur.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Yıldız ablanın ‘Profesör’ demesiyle beni yine bir heyecan sardı. Elim ayağıma dolaştı” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 16) (heyecanlı)

“Pansiyonda kahvaltı saat sekizde başlıyordu. O saate kadar kitap okudum” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 10) (kitap okumayı seven)

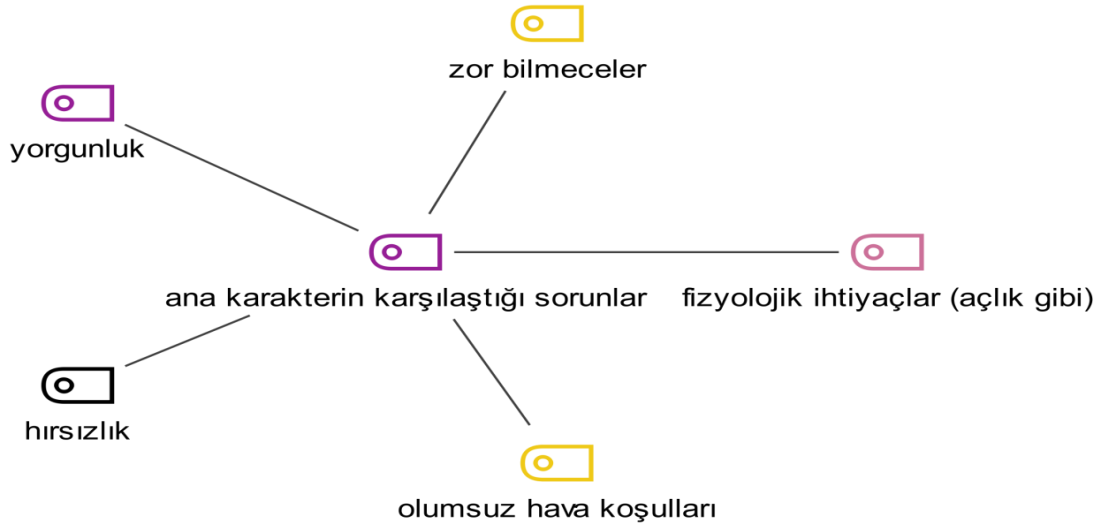
“Adı benle aynı olan Profesör’ü düşünüyordum. Kim bilir nasıl biriydi? En çok merak ettiğim şey de onun kim olduğuydu. Benimle aynı adı taşıyan, üstelik bana benzeyen biri... Sanırım diğerlerinden daha fazla heyecanlanma sebebim buydu” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 12) (meraklı, heyecanlı)

“Bu gençler benim hayatımı kurtaran kahramanlar. Onlar olmasa belki de ben burada olamazdım biliyorsunuz” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 16) (yardımsever)

“Bilgin, istersen bilgiçliği bırak da sadede gel sevgili ikizim, diye benim havamı söndürdü hemencecik” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 39) (bilgiç, bilmiş tavırları olan)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 29'da “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir:

Şekil 29. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

Şekilde de görüldüğü gibi “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakter zor bilmeceler, fizyolojik ihtiyaçlar, olumsuz hava koşulları, hırsızlık ve yorgunluk gibi sorunlarla karşılaşmaktadır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Son zamanlarda adını sıkça duyduğumuz Karaltı adındaki hırsızlık çetesi, her gün bir başka tarihi eserimizi çalıyor” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 12) (hırsızlık)

“Son mısrayı bilmeden çözemedik bilmeceyi” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 29) (zor bilmeceler)

“Umarım artık bilmece yoktur ve nereyi soyacaklarını söylüyorlardır. Ya bu stresten ya da yorgunluktan öleceğim, dedim” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 87) (bilmece, yorgunluk)

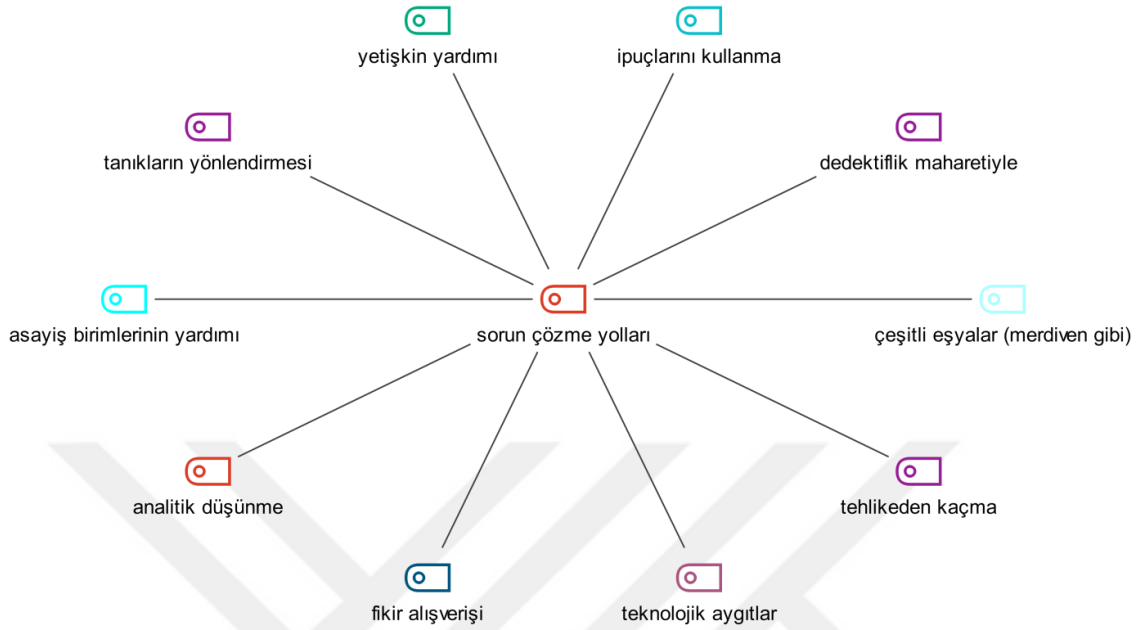
“Hava iyiden iyiye ısınmaya başlamıştı” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 37) (olumsuz hava koşulları)

“Kalabalık grupla beraber gezmeye başladı Rehber” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 40)(kalabalık)

“Ben acıktım da” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 88) (fizyolojik ihtiyaçlar)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 30'da “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 30. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilden de anlaşılacağı üzere “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları yetişkin yardımı, ipuçlarını kullanma, dedektiflik mahareti, çeşitli eşyalar, tehlikeden kaçma, teknolojik aygıtlar, fikir alışverişi, analitik düşünme, asayiş birimlerinin yardımı ve tanıkların yönlendirmesiyle çözmektedir.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Tarihi Eserleri Koruma Birimi. Burada İstanbul'daki tarihi eserleri takip ediyoruz, tarihi eser kaçakçıları ile mücadele ediyoruz. Edindiğimiz bilgileri polis ile paylaşarak da suçluların yakalanmasını sağlıyoruz” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 19) (asayiş birimlerinin yardımı)

“Bilge bilgisayarını açıp arama motoruna ‘On dördün sırrı’ diye yazdı, arattı ama herhangi bir sonuca ulaşamadı” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 31) (teknolojik aygıtlar)

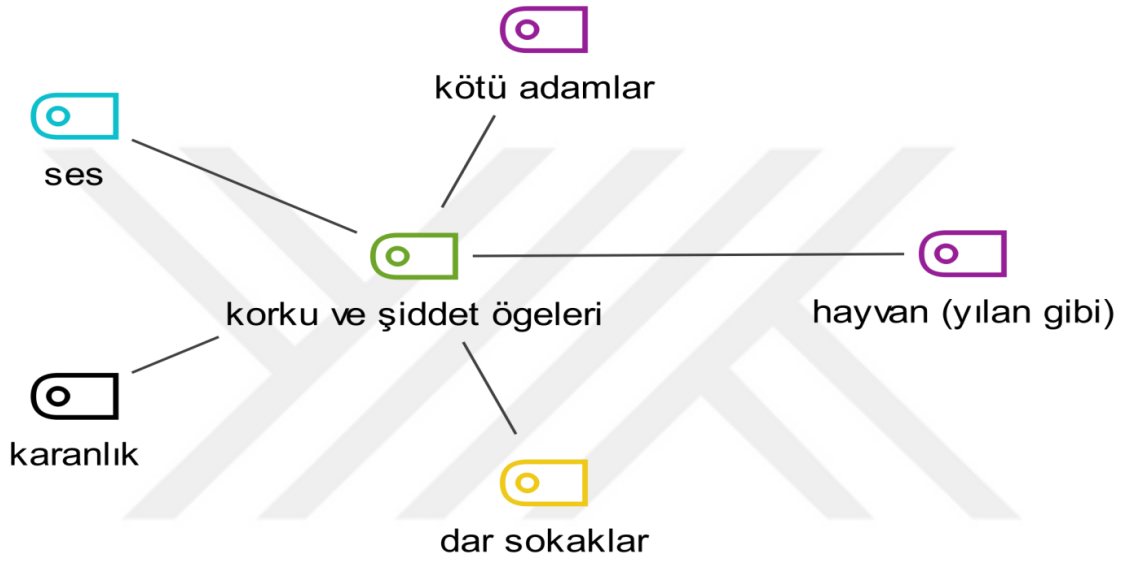
“Gidip olanı biteni Yıldız ablaya anlatalım. Belki kalan kısmı onlar çözer. Ne dersiniz” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 63) (yetişkin yardımı)

“Onur’la Dikilitaş’a merdiveni almaya gittik” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi’nin Peşinde, 2022, s. 66) (çeşitli eşyalar)

“Beyin fırtınası kısa sürmüş, hatta dinmişti” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi’nin Peşinde, 2022, s. 48) (analitik düşünme)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 31’de “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 31. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

Şekilde verildiği gibi “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi’nin Peşinde-1)” adlı yapıtta kötü adamlar, hayvan, dar sokaklar, karanlık, ses korku ve şiddet ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Sultanahmet Meydanı’ndan geçip bir ara sokağa daldık. Sabah okuduğumuz haberlerin etkisi ile bilmediğimiz bu sokaklarda tedirgin bir şekilde yürüyordum. Sanki bu dar sokağın köşesinden Karaltı’nın adamları çıkacak ve peşimizden koşacak gibi geliyordu” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi’nin Peşinde, 2022, s. 14) (dar sokaklar, kötü adamlar)

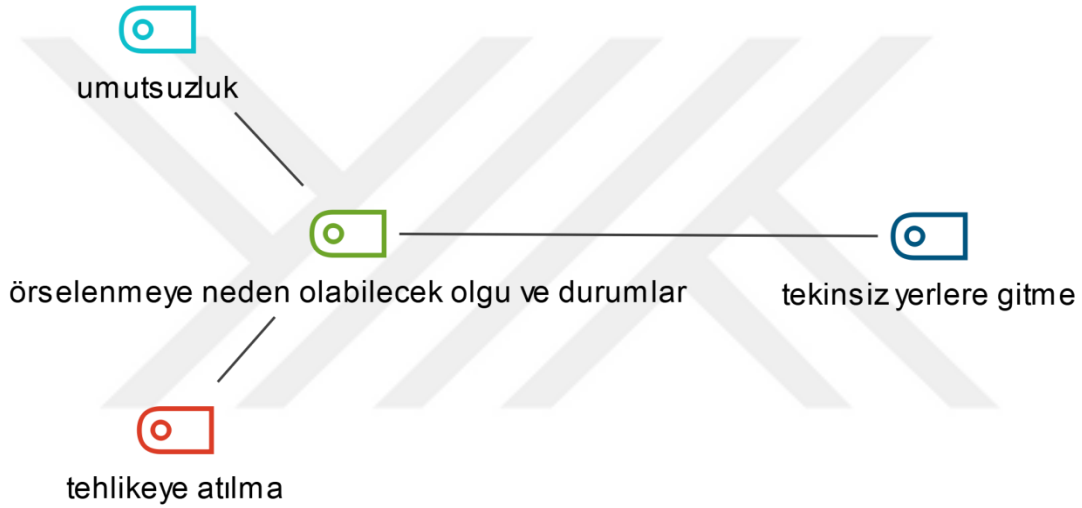
“Duyduğum ses yüreğimi ağzıma getirdi. Bir an kendimi yakalanmış gibi hissettim. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi’nin Peşinde, 2022, s. 23) (ses)

“Orası zaten karanlık... Zarf da siyah olunca onu nasıl bulacaktınız ki” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 47) (karanlık)

“Aslında Bora'nın yılanlardan korkması çok normaldi” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 57) (yılan)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 32'de “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar verilmiştir:

Şekil 32. “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta yer alan çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar.

Şekilden de anlaşılacağı üzere “İstanbul Dedektifleri-2 (Karaltı Çetesi'nin Peşinde-1)” adlı yapıtta umutsuzluk, tekinsiz yere gitme, tehlikeye atılma gibi olgu ve durumların çocuk okurun örselenmesine neden olabilecek ifadelerle aktarıldığı söylenebilir.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Ama nasıl Pers askeri gerçek değilse, yılanlar da değildir herhalde... Yani umarım” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 57) (tehlikeye atılma)

“Nereye gittiğimizi bilmeden yürüyorduk” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde, 2022, s. 78) (tekinsiz yerlere gitme)

“Dördümüz de umutsuzluğun ve yorulmuşluğun verdiği ümitsizlikle Burmalı Sütun’un korkuluklarına yaslandık” (İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi’nin Peşinde, 2022, s. 63) (umutsuzluk)

9- “Süper Gazeteciler” Adlı Yapıta İlişkin Bulgular

Evren ve Yener ortaokula giden çok iyi iki arkadaştır. Bu iki yakın arkadaş mahallelerinde Süper Gazete adını verdikleri bir gazete çıkarırlar. İlk röportajlarını da Oğuzcan Selimoğlu’yla yaparlar. Oğuzcan Selimoğlu’na gittiklerinde onun kaçırılmasına şahit olurlar. Bu olay ile alt üst olurlar. Yanlarında sınıf arkadaşları Selin de vardır. Polise haber vermeyip bu olayı çözmeye çalışırlar. Daha sonra olayı çözmek için Altan Şen ile röportaj yapmaya giderler. Fakat aynı adamlar bu sefer onu kaçırmaya gelirler. Sınıf arkadaşları Elif ve Selin’in babasının şoförü Sedat Amca Süper Gazetecilere yardım eder. Fakat yine ipuçlarından yararlanarak olayın peşine düşerler. En sonunda Evren kaçırılıp başları belaya girince polise haber verirler. Böylece Altan Şen’e benzeyen adamın sanatçının tüm parasını almak için onu kaçırp yerine geçme planlarını çözmüş olurlar.

1. Ana karakterin sahip olduğu temel nitelikler

Romanda Evren ve Yener adlı iki ana karakter karşımıza çıkmaktadır. Evren; sabırsız, aile baskısı sevmeyen, sinirli, zekidir. Görünüş olarak sarışın ve sevimlidir. Sihirbazlık numaraları yaparak herkesi eğlendiren, gitar çalan, judo dersleri alan, okulda tiyatro ve bilgisayar kulübü başkanı olan sosyal bir çocuktur. Elif isimli sınıf arkadaşına âşık, duygusal ve kıskançtır.

Yener ise şakacı, arkadaş canlısı, macera sever bir gençtir. Bilgisayar işlerinden çok iyi anlamaktadır. Annesiyle güzel ilişkileri olmakla beraber babasından yapıtta çok bahsedilmemektedir. Sadece annesiyle babasının ayrı olduğu bilinmektedir. Babasının sorumsuzluğu ve ilişkilerinin kopuk olması Yener’i daha da olgunlaştırmış gibidir.

Ana karakterin temel niteliklerini somutlaştırmak için aşağıdaki örnekler verilebilir:

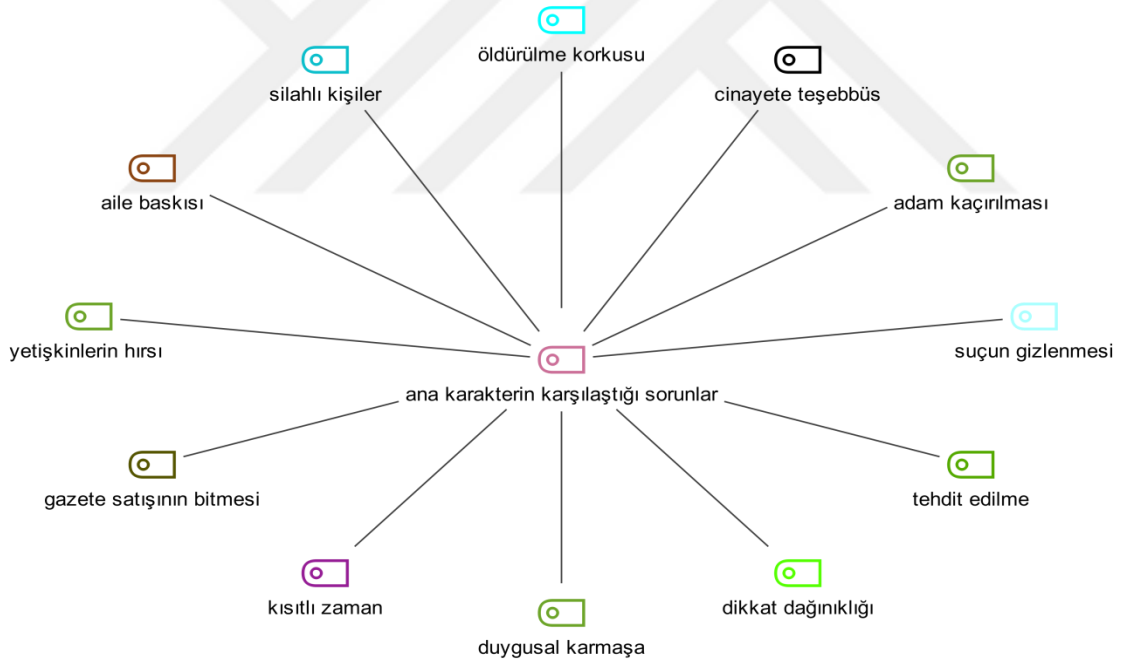
Evren: Arkadaşı Yener’in parlak fikirlerini uygulamaya geçirmekte usta. Bilgisayarı iyi kullanıyor, fotoğraf çekmeyi seviyor ve sihirbazlık numaraları yapmaya bayılıyor. Yan yana geldiklerinde hemen kızardığından Elif’e karşı

olan duygularını anlatmakta zorlanıyor. Bu nedenle Yener'in alaylarına katlanmak zorunda kalıyor. babası doktor, annesi ev hanımı. Ergenlik çağına girip girmediği konusunda epeydir annesinin takibinde (**Süper Gazeteciler-1, s. 6**)(**Evren'in özellikleri**)

Yener: Anne baba yıllar önce ayrılmış. Banka müdürü olan annesiyle yaşıyor. Arkadaşları arasında ilginç fikirleri ve esprileriyle tanınıyor. Bilgisayarı iyi kullanıyor ve grafik işleri yapmayı seviyor; bu nedenle Süper Gazete'nin düzenlenmesini o yapıyor. Annesi ile aralarında güven dolu bir ilişkileri var. Süper Gazete fikri ondan mı çıktı yoksa Evren'den mi hatırlamasalar da ileride gazeteci olmak düşüncesi iki arkadaşın da aklından geçiyor (**Süper Gazeteciler-1, s. 7**) (**Yener'in özellikleri**)

2. Ana karakterin karşılaştığı sorunlar

Şekil 33'te "Süper Gazeteciler" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar verilmiştir:

Şekil 33. "Süper Gazeteciler" adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunlar.

Şekilden anlaşılacağı üzere "Süper Gazeteciler" adlı yapıtta ana karakter öldürölme korkusu, cinayete teşebbüs, adam kaçırılması, suçun gizlenmesi, tehdit edilme, dikkat dağınıklığı, duygusal karmaşa, kısıtlı zaman, gazete satışının bitmesi, yetişkinlerin hırsı, aile baskısı, silahlı kişiler gibi sorunlarla karşılaşmışlardır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları ve bunların nedenlerini somutlaştırmak için şu örnekler verilebilir:

“Annesi karışmıyor görünüyordu ama her haliyle, her sözüyle gazete işine karşı olduğunu belli ediyordu. Bir gün olsun gazeteyi eline alıp okuduğu görülmemiştii”
(Süper Gazeteciler-1, s. 29) (aile baskısı)

“Yeni fikirler üretmeyecek olurlarsa gazeteleri çok yakında iflas bayrağını çekerdii”
(Süper Gazeteciler-1, s. 27) (gazete satışının bitmesi)

“Aslında avazı çıktığı kadar, ‘Benim notlarım bana yeter. Derece almak gibi bir sıkıntım yok, halimden memnunum, beni rahat bırakın’ diye bağıırıp odasına koşmak geçiyordu aklından, ama annesinin böyle bir davranışa çok kırılacağını biliyordu. Nermin Hanım’ın tek istediğı, çocuklarının girdiğı okullarla ve onların notlarıyla övünüp duran arkadaşlarına karşı söyleyecek bir şeyler bulmaktii”
(Süper Gazeteciler-1, s. 30) (büyüklerin hırsı)

“Kadın ise Evren’i kolundan yakalamış, dik dik bakışlarıyla onu korkutarak onu konuşturmaya çalışıyordu. Öt bakalım civciv”
(Süper Gazeteciler-1, s. 49) (silahlı kişiler)

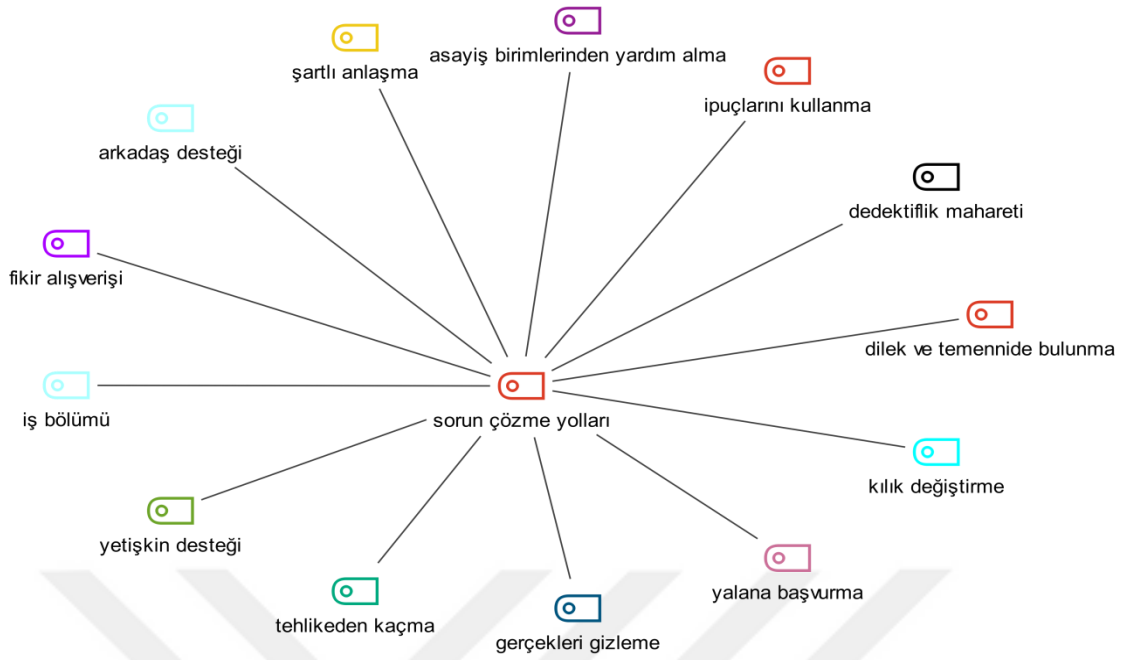
“Yine koşuyorsunuz! Nedir bu telaşlı haliniz sizin böyle? Yetişeceğız, korkmayın. Daha çok zamanımız var, dedi Sedat Amca gülerek”
(Süper Gazeteciler-1, s. 70) (kısıtlı zaman)

“Ver şu filmi bana! Yoksa üçünüzü de öldürürüz”
(Süper Gazeteciler-1, s. 74)

“Neden ama? En azından polise bildirmek zorundayız. Güpegündüz gözümüzün önünde adam kaçırdılar”
(Süper Gazeteciler-1, s. 77) (adam kaçırılması)

3. Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları

Şekil 34’te “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları verilmiştir:

Şekil 34. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yolları.

Şekilde görüldüğü gibi ana karakterler asayiş birimlerinden yardım alma, ipuçlarını kullanma, dedektiflik mahareti, dilek ve temennide bulunma, kılık değiştirme, yalana başvurma, gerçekleri gizleme, tehlikeden kaçma, yetişkin desteği, iş bölümü, fikir alışverişi, arkadaş desteği, şartlı anlaşma yollarıyla sorunları çözmeye çalışmışlardır.

Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarını somutlaştıran şu ifadeler örnek verilebilir:

“Bu anlaşmanın şartları arasında Süper Gazete’nin her sayısından kapıcılara bedava vermek de vardı” (Süper Gazeteciler-1, s. 21) (şartlı anlaşma)

“Her şeyi arkadaşıyla birlikte hazırladıklarından, bu değişikliğe de birlikte karar vermeleri gerekirdi” (Süper Gazeteciler-1, s. 26) arkadaş desteği)

“Türkçe öğretmeni Yasemin Hanım bu konuya çok önem verirdi. Bu gazetenin yalnızca onu hazırlayan çocukların değil, haberleri dinleyen öteki öğrencilerin de Türkçelerini geliştireceğine ve onları da yazı yazmaya heveslendireceğine inanırdı” (Süper Gazeteciler-1, s. 59) (yetişkin desteği)

“Askıdaki eşyalar yerinde yok” (Süper Gazeteciler-1, s. 75) (dedektiflik mahareti, ipuçlarını kullanma)

“Polis yoksa biz varız. Olayı biz çözeriz. Delilleri bulup polise teslim ederek bizim suçsuzluğumuzu da anlaşılar, başımız belaya girmeden eve döneriz” (Süper Gazeteciler-1, s. 78) (*dedektiflik maharetiyle*)

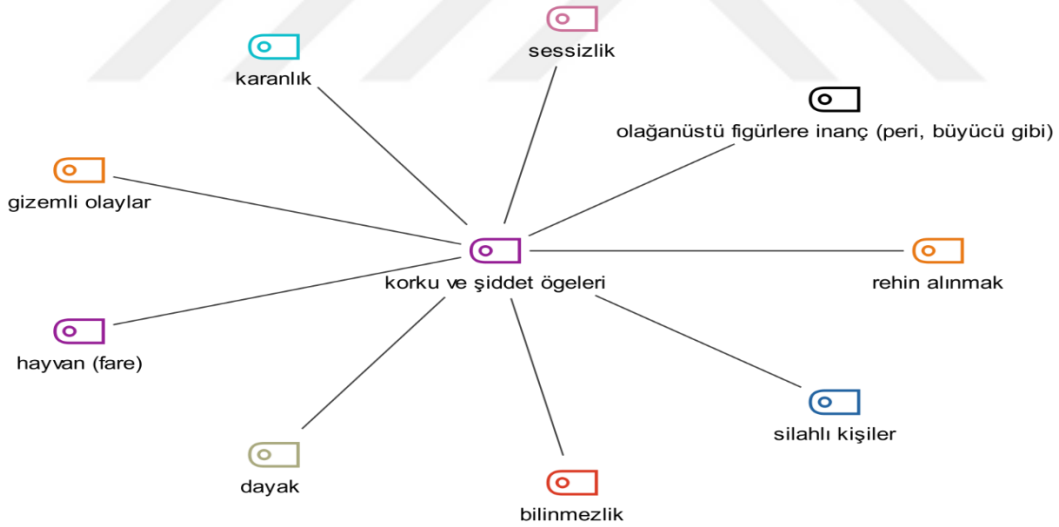
“Hep birlikte düşünelim. Mutlaka bir yerlerde ipucu vardır” (Süper Gazeteciler-1, s. 78) (*ipuçlarını kullanma, işbirliği*)

“Nasıl böyle bir şey söylersin? Ya yalan olduğu ortaya çıkarsa” (Süper Gazeteciler-1, s. 84) (*yalana başvurma*)

“Torpedo gözünü izinsiz karıştırıp şapkayı aldığı için kızmayacağını umarak kasketi eliyle düzeltti ve başına taktı. Böylece kolay kolay tanınmayacağını umuyordu. Torpidoyu biraz daha karıştırdı. Güneş gözlükleri buldu” onu da hemen taktı. İşte, harika olmuştu. Bu haliyle babası yolda görse onu tanıyamayacağına göre, artık araştırmasını rahatça yapabiliirdi” (Süper Gazeteciler-1, s. 140) (*kılık değiştirme*)

4. Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri

Şekil 35’te “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri verilmiştir:

Şekil 35. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta yer alan korku ve şiddet öğeleri.

Şekilden anlaşılacağı üzere incelenen yapıtta sessizlik, olağanüstü figürlere inanç, rehin alınmak, silahlı kişiler, bilinmezlik, dayak, hayvan, gizemli olaylar, karanlık korku ve şiddet öğesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerini somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Perili evin karşısına taşınacak kadar düşüncesiz olamazdı annesi” (Süper Gazeteciler-1, s. 15) (olağanüstü figürlere inanç)

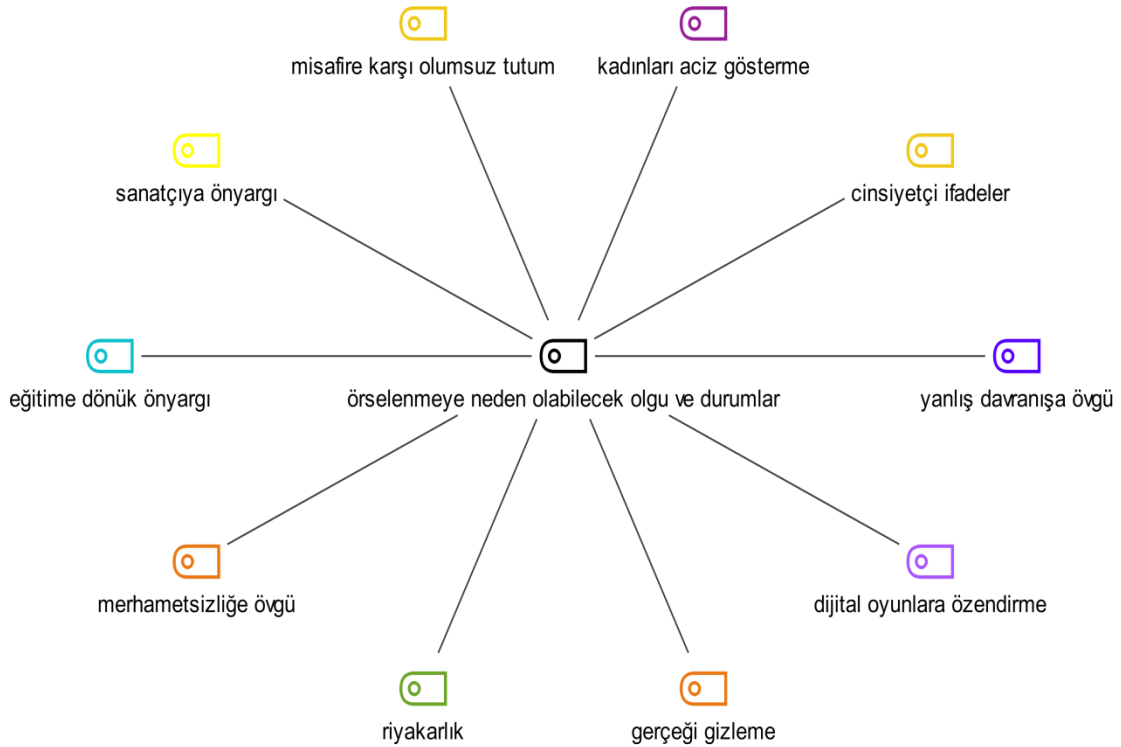
“Çıplak ayaklarla ses çıkarmadan aşağıya süzüldü. Son birkaç merdivene geldiğinde birden mutfaktan ışık sızdığını fark etti. Bu saatte mutfakta kim olabilirdi” (Süper Gazeteciler-1, s. 33) (sessizlik, gizemli olaylar)

“Evren gözlerini açtığı anda önce nerede olduğunu anlayamadı. Çevre kapkaranlıktı. Karanlığın nedenini çözmekte gecikmedi. Gözleri bağlıydı. Ellerini, kollarını oynatmaya çalıştı: o zaman onların da bağlı olduğunu fark etti. Üstelik ses çıkarmaması için ağzını da bantlamışlardı! Neyse, hiç olmazsa hayattaydı, buna sevindi” (Süper Gazeteciler-1, s. 152) (karanlık, rehlin alınma)

“Evren nerede olduğunu, yanındaki adamın kim olduğunu bilmiyordu. Tek bildiği, eğer Yener’in annesi o gün parayı teslim ederse, kendinin ve yanındaki kişinin öldürüleceğiydi” (Süper Gazeteciler-1, s. 155) (bilinmezlik)

5. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar

Şekil 36’da “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta yer alan çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar verilmiştir:

Şekil 36. “Süper Gazeteciler” adlı yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar.

Şekilden de anlaşılacağı gibi kadınları aciz gösterme, cinsiyetçi ifadeler, yanlış davranışa övgü, dijital oyunlara özendirme, gerçeği gizleme, riyakârlık, merhametsizliğe övgü, eğitime dönük önyargı, sanatçıya önyargı, misafire karşı olumsuz tutumların çocuk okurun örselenmesine neden olabilecek ifadelerle aktarıldığı söylenebilir.

Yapıtta en çok dikkat çeken yanlışlık, gerçekleri gizlemenin doğru davranış gibi gösterilmesidir. Gerçekleri güvenlik güçlerine söylememek gerektiğine inanma, gerçekleri inkâr etme veya gerçekleri gizleme, kaçırılma gibi ciddi bir suçla karşılaşp bunu saklama, ihbar etmeme, aileden gizli işler yapma sıklıkla görülmektedir. Gerçekleri söylemede karşılaşılan güçlükler ve ailelerin tutumu da bu durumların çocuk okurda kahramanlara hak vermelerini sağlayacak şekildedir. Bu nedenle çocuk okur gerçekleri gizlemek ya da açıklamak konusunda ikileme düşebilecek hatta olumsuz örnek alabilecektir. Çünkü gerçekler saklansa da sonra bir şekilde sorun çözülmektedir. Yapıtta iletişim dilinin olumsuzluğu, ego özsaygı zedeleyici dil kullanıldığı görülmektedir. Olumsuz insan ilişkileri sıklıkla göze çarpmaktadır. Anneye karşı olumsuz ifadeler kullanılması, kızlara karşı olumsuz ifade ve olumsuz tutumun sıklıkla yinelenmesi, kadınları aciz gösterilmesi yapıtta olumsuz örnekler olarak görülmektedir. İnsan ilişkilerinin olumsuzluğunun sıradanlaştırılması, eve gelen misafirden rahatsız olunması, misafire karşı olumsuz tutum sergilenmesi toplumun değer yargıları ile örtüşmemektedir. Çocuk okura devamlı bu tarz olumsuzlukların sunulması bu olumsuzlukları normalleştirmektedir. Sanatçılara önyargı ve onların acımasızca eleştirilmesi çocuk okurda sanata, sanatçıya saygı oluşmasını engelleyebilmektedir. Eğitime bakış açısı ise çoğunlukla olumsuz olarak sergilenmektedir. Sınavlarda kopya çekilmesini özendiren ifadeler, yaşlı öğretmenin kopya çeken fark etmemesinden duyulan memnuniyet ve onunla bu konu hakkında dalga geçilmesine özendirecek söylemler olarak görülmektedir. Ayrıca yapıtta acıma duygusunun olmamasını övme, ikiyüzlülük gibi olumsuzluklar görülmektedir. Bilgisayar oyunlarının oynanması ve özendirilmesi gibi ifadeler de yapıtta yer almaktadır.

Yapıtta çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek yaşantıları somutlaştıran şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Evren’in en nefret ettiği anlardan biri, üzerine dikilmiş onlarca göz onu izlerken, o gözlerin sahipleriyle el sıkışmak ve kimsenin anlamayacağı kadar yavaş, ancak önemli bir şeyler söylediği izlenimi bırakacak bir sesle birkaç sözcük gevelemek zorunda kaldığı böyle zamanlardı” (Süper Gazeteciler-1, s. 30) (misafire karşı tutum)

“Boş ver kafana takma. Sanatçılar böyledir. Bir gülerler, bir somurturlar. Duygularını saklamayı beceremezler. Biz şimdi ikinci dersteki sınavı düşünelim” (Süper Gazeteciler-1, s. 40) (sanatçılara önyargı)

“Para saymayı sonraya bırakın da şu baş belası okuldan bir an önce çıkalım. Burası bana çocukluğumu hatırlatıyor. Bu zavallı çocuklar bu iğrenç okulda bir sürü işe yaramaz kitaplara, ıvır zıvır bilgilere nasıl dayanıyorlar acaba”

Bak, seni mutlu etmek için akşam bizim bara gider eğleniriz. Şimdi sesini kes de sabret. Amcamın sınıfına girmek zorundayım” (Süper Gazeteciler-1, s. 48) (eğitime dönük önyargı)

“Hayret, kızlar her zaman mızızlık ederler, bu nasıl oldu da böyle sessizce şartlarına razı oldu” (Süper Gazeteciler-1, s. 60) (cinsiyetçi ifadeler)

“Bakın çocuklar, Sedat Amca bu olayla ilgili en küçük bir şey duymasın. Yoksa bir daha bizi hiçbir yere götürmez. Hele babamın kulağına gidecek olursa... Bir daha cipe yalnız başıma binmeyi rüyamda bile göremem” (Süper Gazeteciler-1, s. 77) (gerçeği gizleme)

“Gökhan’ın ağzından bildiklerini alabilmek için onu pohpohlamaya giriştiler” (Süper Gazeteciler-1, s. 157) (riyakârlık)

“Bakar mısın, koskoca adam oyun oynuyor! Bir de bizim Simcity oynamamızı bile eleştirir şu büyükler” (Süper Gazeteciler-1, s. 168) (dijital oyunlara özendirme)

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın sonuçları alanyazını ışığında tartışılmış ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

1- Ana karakterin sahip olduğu temel niteliklere ilişkin sonuç ve tartışma

Çalışmada incelenen yapıtlarda ana karakterler genellikle çocuk yaşlarda ve erkek karakterlerdir. Dokuz(9) erkek ana karakter, iki(2) kız ana karakter görülmektedir. Kız karakterler yapıtlarda sıklıkla yardımcı ve pasif karakterler olarak çizilmiştir. Yapıtlarda yalnızca Y5'te ana karakter tek başına bir kız karakterdir. Diğer kız ana karakter Y1'de yer alan Arinna, ana karakter rolünü sütkardeşi ve aynı zamanda sevgilisi olan Himuli ile paylaşmaktadır. Genel olarak kadınların dedektif ve kurtarıcı olmaktan çok kurtarılmayı bekleyen, savunulmaya muhtaç karakterler olduğu görülmüştür. Erkek karakterler kurtarıcı, kahraman ve dedektif özellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Ana karakterler çocuk okurun özdeşim kurabileceği yaş ve özelliklere sahip olmakla beraber, birtakım olumsuz örnekler de göze çarpmaktadır. Özgürbüz (2020) de polisiye romanlar kaleme alarak cinsel politika, ırk, sınıf ayrımı gibi eşitliksiz uygulamalarla kurgulanmış kadınlık ve kadınlık deneyimi arasındaki derin uçurumu ortaya çıkarmayı amaçlayan yazarların üretimlerini analiz etmiştir. XX. yüzyılla beraber kadınların hak arayışının yaygınlaşması ve cinsiyetler arasındaki sınırların geçmişe oranla belirsizleşmesiyle erkeklerin edebiyattaki hâkimiyetlerinin kırılarak kadınların yeteneklerini kanıtlamaları için onlara fırsatlar sunulduğunu belirtmiştir. Ayrıca yazarın araştırmasında polisiye yapıtlarda erkeksi kurgusuyla erkek dedektiflerin öne çıkarıldığı; türün kaybedeni kabul edilen suçlu ve kurbanın ekseriyetle kadınlaştırıldığı belirtilmiştir.

Göl (2011) erkek ve kadın yazarları incelediği araştırmasında yapıtlarda cinsiyet rollerine atfedilen belirgin rol ve modellerin yazarın cinsiyetine göre farklılık göstermediğini belirtmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin insan hayatına çok fazla nüfuz etmesi sebebiyle cinsiyetin, eğitim seviyesi, statüsü ne olursa olsun her kesimden insanı etkilediğine dikkat çekmektedir. İki farklı cinsiyetten

yazarın çocukluktan edindiği cinsiyet rollerini, cinsiyet farkı gözetmeksizin eserlerinde sundukları sonucuna ulaşmıştır. Kadın yazarın (Çınaroğlu), anne rolündeki karakteri sadece ev işlerinden ve çocuklardan sorumlu kılması, doktor gibi toplumda çok kabul gören popüler bir mesleğin temsilcisinin erkek olması bu açıdan örnek olarak sunulmaktadır. Erkek yazar (Şirin) açısından da durumun çok farklı olmadığını ifade etmektedir. Kadının hep ikinci planda, evle ilgilenen çocukların sorumluluğunu üstlenmiş bir karaktere işaret ettiği sonucuna varmaktadır. Ayrıca yazar masallarda anlatılan erkek kahramanların bile güçlü, mücadeleci, sonunda hep kazanan, zor durumdaki sevgilisini hep kötülüklerden kurtaran kişiler olduğunu; kadınlarınsa, genellikle zayıf, bir kurtarıcı bekleyen bunun yanında hep iyi niyetli ve şefkatli olduğunu ifade etmektedir. Çocuk kitapları incelediğinde, erkeklerin kadınlardan daha fazla resmedildiği gözlemlendiğini eklemektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen yapıtlarda, cinsiyet rolleri için benzer ifadelerden söz etmek mümkündür. Söz konusu bulguların gerçekleştirilen çalışmanın bulgularıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. İncelenen romanlarda da erkek egemenliğinin izleri, cinsiyetçi söylemin ağır bastığı söylenebilir.

Bay (2012) polisiye yapıtlar kaleme alan iki farklı cinsiyetin (kadın: Pınar Kür, erkek: Ahmet Ümit) kadına ve erkeğe bakış açısını karşılaştırarak ele almaktadır. Pınar Kür'ün feminist yaklaşımlardan kurtulamadığını belirtmektedir. Öyle ki suç karşısında kadının takınacağı tavrın, suça sebep olan olayların erkek ve erkek egemen dünya olduğu sonucuna varmaktadır. Ayrıca Pınar Kür'ün "Bir Cinayet Romanı" adlı yapıtının tamamen kadın erkek ilişkileri etrafında döndüğünü belirtmektedir. Ahmet Ümit'in "Beyoğlu Rapsodisi" 'nde ise olayların cinayetler etrafında döndüğünü, yapıtın öncelikle polisiye yapıt daha sonra bir erkek yazarın romanı olduğunu düşünmektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen yapıtların, yazarlarının cinsiyetlerine göre şekillenmediği genel olarak cinsiyet açısından erkeklerin daha ön plana alındığı görülmektedir.

Polat (2021) polisiye romanın formülünde; anlatının kapanışında erkek dedektifin rasyonel düşünme yetilerinin ağırlıklı olduğu belirtmektedir. Bu sayede katilin tespit edilmesi, düzenin yeniden sağlanması ve okuyuculara adaletin sağlanacağına dair güvence verildiği ifade etmektedir. Bu çalışma

kapsamında incelenen yapıtlarda da ana karakterlerin çoğunlukla erkek karakterler olduğu görülmektedir. Erkek dedektiflerin kurtarıcı rolleri aracılığıyla sorunların çözüme kavuştuğu düşünülmektedir. Bu açılarından iki çalışmanın erkek dedektif konusuna bakış açısı bakımından örtüştüğünden kısmen söz etmek mümkündür.

Arat (2023)'ın 20. yüzyıl çocuk edebiyatı yazarlarından Roald Dahl'ın "Revolting Rhymes" adlı kitabında, en bilinen masallarda yer alan bazı toplumsal cinsiyet rollerini nasıl yıktığını ve karakterleri itaatkâr stereotipler olmaktan çıkarıp kendini gerçekleştiren bireylere dönüştürerek nasıl yeniden anlattığını ortaya koymaktadır. Yapılan bu çalışmada karakterlerin cinsiyetlerine bakıldığında erkek egemenliğinin yoğun olarak hissedildiği görülmektedir. Kadın karakterlerin özellikle Y4'te kurtarıcı bekleyen, ev işi ve yemek yapması gereken karakterler olarak resmedildiği görülmektedir.

Özbaşı (2020) yaptığı inceleme sonucunda, Sevim Ak romanlarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını destekleyen bulgularla karşılaşılsa da yazarın karakterleri geleneksel kodlar ve roller dışında da geliştirdiği; kadın ve erkek karakterleri çağdaş rollerle yapılandırarak geleneksel ve çağdaş olanı dengelediği; gerek sayısal anlamda gerek cinsiyet rolleri bakımından gerekse toplumsal cinsiyetin etkili olduğu diğer ögeler (meslek, eğitim, sosyal yaşam vb.) açısından dengeli ve eşitlikçi bir tutum içerisinde olduğu; böylelikle kadın ve erkek karakter çerçevesini çağdaş bir düzlemde verdiği belirlemiştir. Toplumsal cinsiyet farkındalığı kazanmaları bakımından çocukların eğitsel süreçlerde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından arındırılmış ve çağdaş yaşamın gereklerine uygun bir biçimde yapılandırılmış çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşturulması; Türkçe eğitimi için seçilen/kullanılan metinlerde çocuklara toplumsal cinsiyet olgusuna ilişkin eğitsel, istendik, empatik, eşitlikçi, demokratik vb. yönlendirmelerin yapılması gerektiği önermektedir. Yapılan bu araştırma kapsamında aynı eşitlikçi bakış açısının bulunmadığını söylemenin yanlış olmayacağı düşünülmektedir.

Kılıçoğlu (2016), yaptığı incelemede Ayla Kutlu'nun çocuk romanlarında kadın ve erkek kimliğine yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri "cinsiyet farklılaşmasından" kaynaklanan bir sorun olarak değerlendirdiği sonucuna

varmaktadır. İncelediği çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumun bir gerçeği olan ataerkil zihniyetin kadını ikinci plana attığını vurgulamış, incelenen yapıtlarda kadın ve erkek eşitsizliğinin ortaya çıkışının önüne geçilmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu sebeple yazarın çocuk okuyucuların zihnine toplumsal cinsiyet rollerinin eşit dağılımını yerleştirme çabasını ön planda tuttuğu saptanmıştır. Yapılan bu araştırma kapsamında incelenen yapıtlarda böyle bir durumdan söz edilemeyeceği düşünülmektedir. Yapıtlarda çoğunlukla erkek egemen ifadelerin varlığı ve böyle bir algının söz konusu olduğu görülmektedir. Ayrıca bu algıyı yıkmaya yönelik ifadelerin varlığı görülmemektedir.

Yapıtlarda ana karakterlerin fiziksel özellikleri değişkenlik göstermektedir. Fakat psikolojik olarak ortak noktalar olduğunu söylemek mümkündür. Çoğu ana karakter tehlikeye atılmada cesur ve kararlı davranmakta, dedektif gibi ipuçlarını kullanarak sorunları çözmeye çalışmaktadır. Ayrıca gizli işler çevirmekle kalmayıp aileden bazı gerçekleri saklamaktadırlar. Kuşkucu, hayal gücü yüksek, çoğunlukla kitap okumanın önemini kavramış ya da kitap okumadığı için cahil kalarak mahcup olmuş karakterlerle karşılaşmaktadır. İncelenen ana karakterler hayal güçleri yüksek, meraklı küçük dedektifler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların tehlikeye atılma konusunda fazla cesur hatta kimi zamanlarda tedbirsiz davrandıkları görülmektedir.

Bayraktar (2023), Miyase Sertbarut'un öykü ve roman türünde on üç kitabını incelediği araştırmasında karakterlerin meraklı, iletişim becerileri ve sorumluluk bilinci yüksek olan karakterler olarak işlendiğini açıklamaktadır. Karakterlerin çevrelerinde yaşananlardan haberdar ve farkındalığı yüksek, doğaya karşı duyarlı, sorumluluk bilinci yüksek, iş birliğine yatkın, yaratıcı, araştıran, sorgulayan, teknolojiyi ve medyayı etkin kullanan ve öğrenen kişiler olarak işlendiği belirtilmektedir. Çocuk karakterlerin karşılaştıkları problemler sonucunda çözüm üretme çabasındaki olan, yaratıcı, çözüme arkadaşları ve çevrelerindeki yetişkinlerin desteği ile ulaşan güçlü, kararlı çocuklar olduğunu tespit ettiğini vurgulamaktadır. Yapılan araştırmada incelenen polisiye yapıtların çoğunun da ana karakterlerin bu olumlu özelliklere sahip oldukları söylenebilmektedir. Çocuk karakterlerin oldukça kararlı ve güçlü çocuklar olmakla birlikte eleştirel düşünme, problem çözme becerileri gelişmiş, yaratıcı,

araştırmacı, analitik düşünebilen, iş birliği ve yardımlaşma konularında rol model olduğu tespit edilmiştir. Bazı yapıtlarda iletişimsel, sosyal ve duygusal çarpıklıklar gözlemlendiği dikkat çekmektedir.

İspir (2019)'in yaptığı incelemelerden elde edilen sonuçlara bakıldığında yapıtlardaki kahramanların çocukların özdeşim kurabileceği karakterler olduğu belirlenmiştir. Konularının hayatı ve insanı anlamlandırabilme açısından okura yön verdiği, iletileri açısından çocuk edebiyatına elverişli oldukları görülmüştür. Yapılan araştırmada incelenen ana karakterlerin çocuk okurun özdeşim kurabileceği özellikler taşıdığı düşünülmektedir. Bu açıdan yapılan araştırmaların paralel özellikler taşıdığını düşünmek mümkündür. Ayhan(2023), çocuk kitaplarında yer alan şahıs ve varlık kadrosunun, çocuk okurlar tarafından rol model olarak alınabildiğini ifade etmektedir. Bu nedenle kitaplarda yer alan kahramanların çocuklar için çocuk gerçekliğine ve duyarlılığına uygun davranışlar sergileyerek, doğru tepkiler vererek onlara örnek olması gerektiğini açıklamaktadır. Yazar incelediği yapıtlarının şahıs ve varlık kadrosunun temel kişilerinde çocuklara yer verildiği kadar, insan dışındaki varlıklar olan hayvanlara, bitkilere yer verildiğinin görüldüğü sonucuna ulaşmaktadır. Yapılan bu araştırmada ana karakterlerin insan dışındaki varlıklar olmadığını söylemek mümkündür. Ayhan araştırmasında Gündüz'ün kitaplarında karakterlerin genellikle olumlu davranış özellikleri gösteren, çocukların özdeşim kurabileceği kişiler olarak ele alındığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırma kapsamında incelenen romanlarda yer alan ana karakterlerin zaman zaman hatalı ve tasvip edilmeyen davranışlar sergiledikleri de görülmektedir. Çocuk okurun karakterlerle özdeşim kurma olasılığı yüksek olan polisiye türünde yapıtların bu konuda daha özenli olması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışmada ana karakterlerin çocuk okurun özdeşim kurabileceği karakterler olduğu görülmektedir. Çoğunlukla dedektif olan ana kahramanların; güçlü, atılgan, sorgulayan, araştıran, analitik düşünme becerileri gelişmiş, ipuçlarından ve delillerden faydalanarak tümevarımsal bir yöntemle sorunları ya da suçları çözüme kavuşturabilen, hayal gücü gelişmiş, empati ve özdeşim kurabilen karakterler olduğu görülmektedir. Konu bakımından en fazla tarihi eser kaçakçılığının işlendiği gözlenmektedir. Konu

çeşitliliği bakımından yapıtlarda bu açıdan bir konu tekrarının olduğu, farklı konuları işlemenin çocuk okura katkı sağlayabileceğinden bahsetmek mümkündür. Ayrıca incelenen yapıtların kimi zaman pedagojik eksiklikleri olsa da çoğunlukla çocuk okuru bilinçlendirebilecek yapıda olduğunu söylemek mümkündür.

Gökmen (2017)'in yaptığı incelemelerden elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında, ödül almış çocuk edebiyatı yapıtlarının karakterlerinin çocukların özdeşim kurabileceği kahramanlar olarak kurgulandığı; konularının çocuk okurun yaşamı ve insanı anlamlandırmasına katkıda bulunabileceği; iletilerinin okura insan yaşamını erdemli kılan anlamlı değerleri sezdirebileceği belirlenmiştir.

Alaca (2022) yaptığı araştırmada XIX. yüzyıl çocuk edebiyatının kendi boyutlarını net bir şekilde belirlediği dönem olduğunu, çocuk kavramının anlaşılması ile birlikte doğrudan çocuğu merkeze koyan eserler oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Çağdaş çocuk edebiyatında çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği kavramının net olarak anlaşıldığını belirtmektedir. İncelediği çalışmada Roald Dahl, Micheal Ende, Christine Nöstlinger, Erich Kaestner gibi yazarların çocuğun kitapta kendi yaşamını bulduğu, karakterle özdeşim kurabildiği, eleştirel düşünce ve sorgulama yönünü geliştirdiği yapıtlar ortaya koydukları sonucuna varmaktadır. Çocuk edebiyatındaki yoğun didaktik öğretilerden ayrılarak çocuk gerçekliğine önem verildiği ve saygı duyulduğu, çocuk edebiyatı kavramının sorgulandığı, çocuğa özgü edebiyat ilkelerinin net olarak belirlendiğini ifade etmektedir. Yapılan bu çalışma kapsamında ana karakterler ve pedagojik işlev açısından incelenen yapıtların yazarlara göre büyük farklılıklar gösterdiğini ifade etmek mümkündür. Varılan bu yargıdan hareketle çocuk edebiyatında polisiye türünde yapıtlar kaleme alan yazarların hayata bakışının yapıta yansımalarının gözlemlendiğini ve pedagojik açıdan kendilerini geliştirmelerinin bir zorunluluk olduğunu belirtmek gerekmektedir. Çocuk gerçekliğine uygun olarak farklı konuları ele alan, ticari kaygı gütmeyen, pedagojik kaygıdan ödün vermeyen yazarların artması ile çocuklara seslenen polisiye türünde nitelikli yapıtların artacağı düşünülmektedir.

2- Ana karakterin karşılaştığı sorunlara ilişkin sonuç ve tartışma

Yapıtlarda ana karakterler birçok sorunla karşılaşmaktadır. Kötü karakterler ve onların yaptıkları kötülükler sıklıkla görülmektedir. Her yapıtta en az bir kötü karakterle mücadele edilmektedir. Bu kötü karakterler çoğunlukla yaşları büyük, zalimlikleri suç sayılan kişilerdir. Bunlar tarihi eser kaçakçılığı başta olmak üzere adam kaçıрма, adam öldürmeye teşebbüs, hırsızlık, dünyanın dengesine müdahale, tehdit, şantaj gibi birçok suç işlemektedir. Yapıtların çoğunda asıl konunun ve asıl sorunun tarihi eser kaçakçılığı konusu olduğu görülmektedir. Polisiye yapıtların konu alanının suç ve suçlu olması sebebiyle geniş olduğu düşünülmektedir.

Yapıtlarda cinayet olgusunun işlenmediği görülmektedir. Bu durum, yapıtların çocuk edebiyatı alanında yazılması sebebiyle yazarların konuya hassasiyet gösterdiğini düşündürmektedir.

Olumsuz insan ilişkileri ve kopuk aile iletişimi yapıtlarda sıklıkla karşılaşılan bir sorundur. Bu ana sorunlar beraberinde başka sorunlara neden olmaktadır. Kopuk aile ilişkileri nedeniyle çocuklar ailelerinden gizli işler çevirmekte ve başlarını belaya sokmaktadır. Yaşadıkları korkularla kendi başlarına mücadele etmekte, kimi zaman yaşadıklarına büyükleri inandıramamaktadırlar. Bazı zamanlarda ise korkudan gerçekleri inkâr etmektedirler. Yapıtlarda çocukların kitap okumamaları sonucunda bilgisiz ve cahil oldukları, karşılaştıkları zorlukları çözmede yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Dursun (2022)'un araştırmasında iki farklı yazarın aileleri farklı şekillerde ele aldıkları görülmektedir. Yapılan araştırma kapsamında ana karakterin en yakın sosyal çevresi olarak ailesi ele alınmıştır. Farklı yazarlarca farklı işlenen aile yapıları görülmektedir. Genellikle kentsel yaşamı benimseyen, orta gelirli, kopuk aile ilişkilerine rastlanıldığı söylenebilmektedir. Aile yaşantısının çocuğun kimlik ve kişilik gelişimine olan katkısı yapıtlar aracılığıyla olumlu ve olumsuz örnekler göz önünde bulundurularak değerlendirilebilmektedir.

Ekonomik şartların yetersizliği önemli bir sorun olarak görülmektedir. Korkular, can sıkıntısı, yakalanma korkusu, savaş, arkadaşsız kalma, kalabalık, depresyon korkusu, ana karaktere zarar veren kişilik özellikleri, anlamama

sorunları, şifreler, sırlar, yorgunluk, temizlik, olumsuz hava şartlarının etkileri, fizyolojik ihtiyaçları karşılayamama, dikkatsizlik, başarısızlık gibi daha birçok durum ana karakterleri olumsuz etkileyen diğer sorunlar olarak görülmüştür.

Çangur (2020) çocuk ve gençler için yazılan polisiye eserlerin toplumun içinde bulunduğu ekonomik kriz, ırkçılık, yabancı korkusu, madde bağımlılığı, çocuk istismarı gibi konular hakkında çocuk ve gençlerin rahatlıkla anlayabileceği heyecan dolu bir kurgu ile anlatılmaya çalışıldığını vurgulamaktadır. Bu çalışma kapsamında incelenen yapıtlarda bu konulardan ekonomik sorunlar, maddi yetersizlik, yabancı korkusunun ortak olduğu görülmektedir. Irkçılık, madde bağımlılığı, çocuk istismarı konularına ise rastlanmamaktadır.

3- Ana karakterin karşılaştığı sorunları çözme yollarına ilişkin sonuç ve tartışma

Ana karakterlerin karşılaştıkları sorunları, çoğunlukla dedektiflik özelliklerini kullanarak çözdükleri görülmektedir. Ana karakterler, dedektiflik yetenekleri sayesinde ipuçları ve şifreleri çözerek olayların, sorunların peşine düşmektedirler. Bu durum yapıtların polisiye türü olmasının getirdiği bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

Ana karakterler arkadaş desteği, yardımı ve dayanışmayla sorunların üstesinden gelmektedir. Kimi zaman aile büyüklerinden, görgü tanıklarından, komşulardan, çevredeki diğer insanlardan yardım alındığı göze çarpmaktadır. Çoğu zaman en sona bırakılmakla beraber asayiş birimlerinden yardım alınarak sorunlar çözülmektedir. Teknolojik aygıtlardan ve çevredeki araç gereçlerden faydalanarak da sorunlar çözülmektedir. Ana karakterler; eğitim sayesinde, kitap ve ansiklopedileri kullanarak bazı çıkmazlardan kurtulmaktadır. Analitik düşünme ve sorun çözme yeteneğiyle başarılı çözüm yolları keşfedilmekte, farklı seçeneklere ulaşılmaktadır.

Yapıtlarda sorunların tasvip edilmeyen yanlış davranışlarla çözüldüğü de görülmektedir. Yalan söyleme, gerçekleri saklama ya da inkâr etme gibi yanlış davranışlara başvurulduğu görülmektedir. Bunların dışında hayvanların yardımı, ağlamak, dilek, dua ve temenniler gibi çözüm yollarına rastlamaktayız.

Yakar'ın (2017) "Türk Çocuk Edebiyatına Yansıyan Suç Olgusu: Tarihî Eser Kaçakçılığı" başlıklı çalışmasında tarihi eser kaçakçılığını konu alan yedi yapıt incelemiştir. İncelediği yapıtlarda suçu ortaya çıkaran ve suçluyu yakalayanların tamamının 8-12 yaş aralığında çocuklar olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen yapıtlarda da ana karakterlerin yaş gruplarının Yakar'ın (2017) çalışması ile paralellik gösterdiği saptanmıştır. Yapılan bu çalışmada cinsiyet noktasında hassasiyetin gösterildiği düşünülmemektedir. Yakar'ın (2017) "Türk Çocuk Edebiyatına Yansıyan Suç Olgusu: Tarihî Eser Kaçakçılığı" başlıklı çalışmasında incelediği eserlerde olayların işbirliği içerisinde çözüldüğü sonucuna varmaktadır. Yazarların olayların çözümünde farklı karakterlere yer vermesinin, işbirliği ve yardımlaşmanın önemini vurgulama çabası olarak değerlendirmektedir. Ayrıca yazarların çocuklara suçluların yakalanmasında yetişkinlerden ve güvenlik güçlerinden yardım alması noktasında uyarıcı ileti vermek istedikleri belirtilmektedir. Yapılan çalışmada da aynı durumdan söz etmek mümkündür. Çocukların sorunları çözmek için işbirliği, dayanışma gibi olumlu yöntemleri tercih etmeleri gerektiği sezdirilmektedir. Aile bireylerinden ve asayiş birimlerinden yardım alınması gerektiği hissettirilmektedir. Yakar (2017) araştırmasında tarihi eser kaçakçılığını işlemenin çocuk okur açısından faydalı olduğunu belirtmektedir. Çocukların kültürel değerleri koruma bilinci, yabancılara karşı her zaman temkinli olma ve suçluların yakalanmasında yetişkinlerden yardım isteme konularında teşvik ettiklerini belirtirken bu yapıtların çocukların merak ve ilgisine hitap ederek onlarda okuma isteği uyandıracağını vurgulamaktadır. İncelenen yapıtlarda tarihi eser kaçakçılığını konu edinen romanlarda da bu yargıları destekleyen çıkarımlardan söz etmek mümkündür.

Yıldırım (2021) yaptığı incelemede elde ettiği bulgular sonucunda incelenen eserler arasında, kök değerlerin eşit ya da birbirine yakın oranda yer almadığını belirtmektedir. Toplam değer ifadesi sayıları ve bu ifadelerin eserlere dağılımlarına bakıldığında değer ifadelerinin eserler arasında büyük farklarla yer alabildiğini göstermektedir. Araştırma sonucunda adalet değerinin, hem yerli hem yabancı eserlerde toplamda en az ifade edilen değer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hatta incelediği yapıtlar içerisinde adalet değer ifadesi bulunmayan

dört eser bulunduğunu belirtmektedir. Bu araştırmada kapsamında incelenen yapıtlarda adalet değerinin en çok değinilen değerler arasında olduğu rahatlıkla ifade edilebilmektedir. Konu bakımından suç ve suçluyu ele alan polisiye yapıtlar aracılığıyla adalet kavramının çocuk okura sezdirilebileceği düşünülmektedir. İncelenen yapıtlarda da suçlular asayiş birimlerine teslim edilmekte, sorunlar son olarak adaletle çözüme kavuşmaktadır.

Öncü (2023), eleştirel düşünen bireyler yetiştirmenin en önemli şartının; bireylere fikirlerini çekinmeden dile getirecekleri, sorgulayacakları, farklı bakış açılarını tartışabilecekleri demokratik eleştirel bir ortam hazırlamak olduğunu ve öğrenciler açısından bunun uygulanabileceği en elverişli ortamın okul olduğunu vurgulamaktadır. Türkçe dersinin öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirebilecekleri bir ders olarak eleştirel düşünme ortamını sağlayabilecek nitelikte olduğunu belirtmektedir. Çalışmasında öğrencileri çocuk edebiyatından nitelikli farklı eserler ile tanıştırmının hem onların okuma alışkanlıklarını kazanmaları bakımından hem de okuduklarını sorgulamaları açısından değerli olduğu sonucuna varmaktadır. Yapılan bu çalışma kapsamında polisiye yapıtların eleştirel düşünme becerilerine katkısı da düşünülerek benzer amaçlara doğrudan katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında polisiye yapıtlara yer verilmesi düşünülmesi gereken bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Erşahin (2009), çocuk edebiyatı ürünlerine Türkçe ders kitaplarında yer verilmesini olumlu bir gelişme olarak değerlendirmektedir. Öte yandan seçilen metinlerin özellikle çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa görelilik özelliklerini içeren metinler olması gerektiğini belirtmektedir. Türkçe ders kitaplarına seçilmiş metinler için geliştirilecek yaratıcı etkinliklerin öğrencilerin dil ve bilişsel gelişimini hızlandıracaklarını çocukların eleştirel okuma alışkanlığı kazanmasını sağlayacağını düşünmektedir. Yapılan bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; Türkçe ders kitaplarına polisiye türünde metinlerin eklenmesinin, etkinlikler aracılığıyla bu türün faydalarının öğrencilerle buluşturulmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

4- Yapıtta yer alan korku ve şiddet öğelerine ilişkin sonuç ve tartışma

Yapıtta fiziki ortamın korkutucu unsurları olan karanlık, ses, sessizlik gibi etkenlerle korkunun sağlandığı görülmüştür. Yapıtlarda zaman ve mekân unsurlarının korku oluşturmada etkili olduğu görülmüştür. Fırtına, sis gibi hava olayları, olumsuz hava koşulları, çaresiz durumlarda daha ürkütücü olmaktadır. Garip olağanüstülükler, gizemli olaylar, büyü, peri, zehir, tılsım gibi durumlar korku oluşturmaktadır. Hayvanların insanlara karşı korku uyandıran tavırları, yaptıkları olumsuz hareketlere ana karakterin maruz kalması durumları yapıtlarda görülmüştür.

Şen (2020)'in Pertev Naili Boratav'ın yayımladığı masallarda yer alan şiddet eylemine ilişkin grotesk öğeleri tespit ettiği çalışmasında masallarda öldürme eyleminin dağılım açısından ilk sırada yer aldığını belirtirken boyun kesme, cinayete teşebbüs, yutulma, yenilme, ateşe atılma, kendine zarar verme, bıçaklanma, hançerlenme, şişlenme ve karın yırtma gibi olayların da yaşandığını belirtmektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen yapıtlarda cinayet, adam öldürme gibi şiddet unsurlarına rastlanmamaktadır. Masallarda şiddet olayları yoğun olarak işlenirken incelenen polisiye yapıtlarda böyle bir yoğunlukla karşılaşılmamıştır. İşlenen suçların çocuk duyarlılığı dikkate alınarak işlendiği ifade edilebilir. Adam kaırma, tarihi eser kaçakçılığı, cinayete teşebbüs, dünyanın dengesine müdahale gibi konular işlenmekte ve çocukta psikolojik olarak derin korku ve kaygı uyandıran söylemler bulunmamaktadır. Genellikle sözel şiddet ve kırııcı ifadeler kullanılmakla beraber, fiziki ortamla ilgili korku unsurları kullanılmaktadır. Şen (2020) incelediği masalların çocukta travmatik bir korku yaratmadığını tam tersine onun kendi korku ve kaygılarını fark ederek bunlarla başa çıkabilme becerisini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Polisiye yapıtlarda da bu sonuca paralellik gösteren bir durumdan söz etmek mümkündür. Korku ve kaygılarla baş edebilmek için onların farkına varmak gerekmektedir. Yapıtlar aracılığıyla oluşabilecek benzer sorunlarda çocuk okurun dedektif rolüne bürünerek çözüm yoluna ulaşması hedeflenmelidir. Bu nedenle çocuk okurun polisiye türünden uzaklaştırılması yerine bu türün seçkin yapıtlarıyla buluşturulması amaçlanmalıdır.

Çocuk edebiyatının ihtiyaçları, düşünceleri, beklentileri, psikolojileri, yorumlama yetenekleri yetişkinlerden farklı olan çocuklar için oluşturulduğunu vurgulayan Çalık (2022) gerçekleştirdiği bir araştırmada en çok karşılaşılan korku unsurunun yirmi yedi yerde geçen masal ve efsane unsurları ve yirmi dört yerde geçen korku uyandıran hayvanlar olarak belirlemiştir. Ebeveynler ve bazı araştırmacılar tarafından zararlı olduğu düşünülen korkunun çocuk psikolojisi ve çocuk bakış açısına riayet edilerek dikkatli ve sanatsal bir şekilde hazırlanması durumunda faydalarının olacağını belirtmiştir. Çocuğun her yerde rahatlıkla karşılaşabileceği korku unsurlarının bulunduğu kitaplarda amacın, çocuğa her korkunç bilinenin aslında mücadele edebileceği bir kavram olduğunu göstermek ve o korkunçluğu giderecek bir yöntemle çocuğun korku duygusunu ortadan kaldırmak olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunu yaparken çocuğun merak ve heyecanını artırarak çocuğa kitap okumayı sevdirmesinin, temanın bir başka kazanımı olarak görüldüğünün altını çizmektedir. Yapılan araştırma kapsamında incelenen polisiye yapıtlarda korku unsurunun en fazla kötü karakterler aracılığıyla oluşturulduğu dikkat çekmektedir. Korkuyu oluşturan unsurlar bakımından farklılıklar gösterse de korkunun işlenmesi gerektiği konusunda yazarla aynı sonuca varan çıkarımlarda bulunmaktadır. Çünkü çocuk okurun iyi kadar kötüyü de bilmesi gerekmekte ve korku unsurlarıyla karşılaştığında daha sakin ve akılcı davranabilmesi amacıyla yapıtlar aracılığıyla deneyim kazanmasının, korkunun baş edilebilecek bir duygu olduğunu çocuk okurun içselleştirmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

5- Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlara ilişkin sonuç ve tartışma

İncelenen dokuz yapıtta psikolojik örselenmelere sebep olabilecek birtakım durumlar tespit edilmiştir. Yapıtlarda ana karakterlerin sıklıkla ve gizlice tehlikeli işlere atıldıkları görülmüştür. Kimi zaman yanlış davranışlarda ısrarcı olunmuştur. Bu durum çocuk okur için olumsuz örnek teşkil edebilecek örneklerle karşımıza çıkmaktadır. İncelenen yapıtlarda büyüklerin doğruyu söyleme karşısındaki kırıncı söylemleri şiddete başvurdıkları tavırlarıyla karşılaşılmaktadır. Gerçekleri söyleme karşısında verilen tepkilerin yanlışlığı nedeniyle çocuk okur gerçekleri inkâr etme yanlışına yönelmektedir. Hatta

güvenlik güçlerinden ve büyüklerden yardım alma konusunda geç kalmalar yaşanmaktadır.

Koçak (2022), çocuk eğitimi bağlamında yaptığı yapıt incelemelerinde çocuk kitaplarında sezdirme yoluyla mesajların iletilmesinin yansımalarının çocuk okur açısından faydalı olduğu kanısındadır. Çocukların parmak sallayarak kendisine öğüt veren kitaplardan hoşlanmayacakları gerçeğinden hareketle incelediği yapıtların bir söylev olmadığını, ders kitabı değil ama eğitime yardımcı ürünler olduğunu dile getirmektedir. Çocuğun doğru olana kendi kalbiyle ve iradesiyle yönelmesini sağlama amacının gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu yöntemi çocuk eğitiminde en kalıcı olan yöntem olarak değerlendirmektedir. Yazarın özellikle öykücülük yıllarının başlarında yazdığı öykülerinin doğrudan çocuklara yönelik olmadığını, argo ifadelerin çocuklar için uygun olmadığını belirtmektedir. Bu araştırma kapsamında incelenen yapıtlarda da pedagojik değerler ve iletiler; doğrudan öğüt vermek yerine dolaylı olarak sezdirme şeklinde sunulmaktadır. Ayrıca incelenen yapıtlarda ego zedeleyici ifadeler, olumsuz iletişime neden olabilecek yargılar, argo söyleyişler göze çarpmaktadır. Yapılması arzu edilen çocuklara seslenen yapıtlarda hedef kitleye en olumlu örnekleri sunabilmek, onların yaş gruplarını dikkate almak olması gerektiği düşünülmektedir. Yapıtlar aracılığıyla iletişim becerilerine olumlu yönden katkı sağlamak mümkün olabileceği gibi birtakım olumsuz örneklerle, ifade edilmesi tasvip edilmeyecek söylemlerin çocuk okurun diline bulaşabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ve varılan sonuçlar; incelenen her kitabın çocuk edebiyatı ve pedagojik işlev yönünden birbirinden farklı olarak az ya da çok geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğudur. Sonuç olarak polisiye türünün pedagojik açıdan faydaları göz önünde bulundurularak yazarların pedagojik açıdan ince eleyip sık dokuyan bir titizlik sergilemeleri gerekmektedir.

Yakar (2014), hedef kitlesi çocuk ve ilk gençlik yılları olan yapıtlarda çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerine mutlaka uyulması gerektiğini, aksi takdirde polisiye romanların içerdikleri şiddet unsurlarının çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Yapılan çalışma ve incelenen yapıtlar kapsamında da bu konulara özen gösterilmesi gerektiği

düşünülmektedir. Çocuk okurun psikolojik örselenmelerine neden olabilecek olgu ve durumlar konusunda yazarların gerekli hassasiyeti göstermeleri gerekmektedir. Hedef kitlenin önemi nedeniyle seslenen yazarların pedagojik yönden kendilerini geliştirmeleri önem kazanmaktadır.

Avcı (2022), yaptığı araştırmada incelediği yapıtlarda seçilen konuların çocuğun ilgi, ihtiyaç ve gereksinimlerine seslenmesi, konunun yapılandırılışında merak ögesinden ve çatışmalardan sıklıkla yararlanması, başkişilerin çocukların özdeşim kurabileceği yaş ve özelliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Yapıtların iletilerinin, çocuklarda evrensel değerlere karşı duyarlık oluşturabilecek iletiler olduğunu tespit etmiştir. Ele alınan yapıtların tüm özellikleri düşünüldüğünde Türkçe öğretiminde yararlanılabileceği belirlenmiştir. Yapılan araştırma kapsamında incelenen polisiye yapıtların Türkçe öğretiminde kullanılmasının uygun olacağı fakat yapıtlarda bazı pedagojik düzenlemelere, hassasiyetlere, değerler eğitimi konusunda bazı gizil ifadeler, milli ve evrensel değerler konusunda rol model olacak anlatımlara ve daha bilinçli bireyler yetiştirmeyi hedefleyen ifadelerin metinlere işlenmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Furedi (2017) yaşadığı ortamın yapılandırılması ve denetlenmesinin çocukların inisiyatif ve girişim yeteneklerini geliştirmeyeceğini savunmaktadır. Bu totaliter güvenlik rejiminin, çocuğun potansiyelinin gelişimine en büyük zararı verdiğini düşünmektedir. Oyun oynamanın, hayal kurmanın ve hatta yaramazlık yapmanın tarihte toplumun ilerlemesini sağlamış olan macera duygusunu geliştirdiği belirtilmektedir. Macera duygusunu ve azmini yitiren bir toplumun bundan büyük zarar gördüğü ve çocuğun toplumsallaşmasından anlaşılan şeyin çocuğun belirli korkuları öğrenmesi olduğu bir toplumda bunun gerçekleşmesinin zorluğu oldukça haklı tespitlerdir.

Yetersiz ve çaresiz bir varlık olarak resmedilmeye çalışılanın aksine güçlüklerle mücadele edebilen, her türlü zorluğa rağmen ümit ışığı asla sönmeyen bireyler yetiştirmek için çocuk okuru nitelikli polisiye yapıtlarla tanıştırmak gerektiği söylenebilir. Çünkü engellerin, iniş çıkışın olabileceği hayat mücadelesi karşısında çocukların asla pes etmemeleri gerektiği gerçeğini özümsemeleri ve hayat felsefelerine yerleştirmeleri bir zorunluluktur.

Öneriler

1. Yetişkinlere seslenen polisiye yapıtlarla çocuklara seslenen yapıtlar arasında karşılaştırmalara dayalı (karakter, olay, eylem) çeşitli akademik çalışmalar yapılabilir.
2. Çocuklara seslenen polisiye yapıtlar dil ve anlatım özellikleri, söz varlığı, değerler eğitimi, karakterlerle özdeşim, içerdiği şiddet unsurları, cinsiyet rolleri gibi açılardan analiz edilebilir.
3. Polisiye çocuk yapıtlarının üst düzey düşünme becerilerinin (eleştirel düşünme, sorgulama, analitik düşünme...) gelişimine etkisi üzerine deneysel çalışmalar yapılabilir.
4. Çocuklara seslenen polisiye yapıtların pedagojik değer ve işlevine dönük olarak öğretmenlere, eğitimcilere hizmet içi eğitimler verilebilir ya da bu yazınsal türü seminerlerle tüm ayrıntılarıyla tanıtılabilir. Bu tür yapıtların seçimine ilişkin ölçütler hakkında muhataplara bilgi verilebilir.
5. Türkçe ders kitapları, sınıf kitaplıkları nitelikli ve çocuğun gelişim özelliklerine uygun polisiye türündeki yapıtlar zenginleştirilebilir. Böylece eğitim öğretim ortamlarında çocuğun farklı kurgusal türlerle buluşturulması sağlanabilir.

İncelenen Yapıtlar

Adalı, B. (2023). Kralın Adaleti. İstanbul: Can Çocuk.

Akal, A. (2023). Süper Gazeteciler-1. İzmir: Tudem .

Çakman, K. A. (2020). Uyuyan Topaç. İstanbul: Can Çocuk.

Erdoğan, F. (2000). Ayşegül'e Ne Oldu? İstanbul: Mavibulut.

Kıral, G. (2022). İstanbul'u Çalışıyorlar! Ömer Hepçözer Dedektiflik Bürosu 1. İstanbul: Günışığı Kitaplığı Yayıncılık.

Kireçci, E. A. (2019). Şimendifer Çocukları Macera Vagonu. İstanbul: Timaş Yayınları.

Orakçı, M. (2022). İstanbul Dedektifleri 2 Karaltı Çetesi'nin Peşinde. İstanbul: Timaş Yayınları.

Örs, İ. (2022). Göl Çocukları . İstanbul: Masalperest Yayınları.

Yener, M. (2022). Mavi Zamanlar. İzmir: Tudem.

Kaynakça

- Akbay, E. (2023). Polisiye roman iyi edebiyattır. *Notos 96- Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 52-55.
- Akbulut, R. (2020). *Türkiye’de çocuk edebiyatı alanında hazırlanan tezlerin incelenmesi* . Düzce Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aksun, Z. (2018). *Çocuk edebiyatı kapsamında Enver Naci Gökşen’in hikâyeleri ve bunların eğitim değeri*. Erzincan Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aktaş, M. C. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. (ed. Haluk Özmen ve Orhan Karamustafaoğlu). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Akyol, E. (2014). İlle de polisiye! *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 52-53.
- Alaca, J. (2022). *Çocuk, sinema ve çocuk edebiyatı: çocuk edebiyatı ürünlerinin beyaz perdeye aktarımı*. Giresun Üniversitesi : Yüksek lisans tezi.
- Aral, T. (2019). *1980 sonrası Türk edebiyatında polisiye romanın toplumsal gelişimi:Ahmet Ümit ve Osman Aysu romanları* . Mersin Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Arat, M. (2023). *Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının toplumsal cinsiyet rollerinin tasvir edilmesindeki rolü: Roald Dahl'ın Revolting Rhymes başlıklı eseri*. Dumlupınar Üniversitesi :Yüksek lisans tezi.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk edebiyatı ve duyarlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Avcı, B. (2022). *Koray Avcı Çakman'ın kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi : Yüksek lisans tezi.
- Aydemir, M. (2012). Tarihsel bir polisiye roman: İstanbul hatırası. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7(3)*, 351-367.
- Ayhan, Y. (2023). *Doğan Gündüz'ün eserlerinin çocuk edebiyatı ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Aytaş, G ve Yalçın A. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Aytekin, E. (2021). *Dünya edebiyatı tercüme sahasında polisiye roman: Mickey Spillane'in ve Kemal Tahir'in Mike Hammer romanlarıyla Amerikan ve Türk edebiyatları arasında bir karşılaştırma* . Bilkent Üniversitesi-Yüksek lisans tezi.
- Bay, Ö. (2012). Kadın-erkek söylemi:cinayeti yazan kadın Pınar Kür, "Bir Cinayet Romanı" ve cinayeti itiraf eden erkek Ahmet Ümit;"Beyoğlu Rapsodisi" . *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume*, 345-364.
- Bayraktar, P. (2023). *21. yüzyıl becerilerinin çocuk edebiyatı eserlerine yansması: Miyase Sertbarut örneği* . Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Çalık, B. (2022). *Türkiye'de çocuk edebiyatı hikâye ve romanlarında korku teması (2000-2020 yılları arası)*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Chesterton, G. K. (2023). Polisiye hikayelerin savunması. *Notos 96- Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 61-63.
- Çangur, M. Y. (2020). Çocuk ve gençler için İspanyol polisiyesi. *Molesto Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 203-212.
- Demirkol, G. (2009). *Türkiye'de tefrika polisiye romanlarda siyasal kültür motiflerinin irdelenmesi: "Ümit Deniz" örneği*. Gazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Doğan, A. (2023). "Arabada Kim Var?" polisiyenin zihinsel yolculuğu. *Notos96- Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 56-60.
- Dursun, Y. Y. (2022). *Çocuk edebiyatı eserlerinde aile kurumu (Sevim Ak ve Üzeyir Gündüz örneği)*. Yıldız Teknik Üniversitesi: Yüksek lisans tezi .
- Ergelen, B. N. (2021). *Polisiye romanlarda kurgu ve gerçeklik ilişkisi olarak cinayet: Bir örnek okuma olarak Ayşe Erbulak'ın romanları*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Erşahin, I. U. (2009). *Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve eğitsel öneriler*. İstanbul Üniversitesi : Yüksek lisans tezi.
- Fuentes, M. V. (2014). *Edebiyata övgü*. İstanbul: Notos Kitap.

- Furedi, F. (2017). *Korku kültürü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gökmen, B. (2017). *Ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*. Ankara Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Göl, M. (2011). *Çocuk edebiyatında cinsiyet rolleri: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun eserleri*. Kocatepe Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Gümüş, S. (2023). En önemli 40 polisiye roman. *Notos 96-Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 40-44.
- Günay, T. (2014). Suç meğer polisiyedeymiş. *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 3.
- Gürel, Z. Temizyürek, F. ve Şahbaz N.K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- İspir, K. E. (2019). *Michael Ende'nin çeviri çocuk edebiyatı kitaplarının çocuk edebiyatına uygunluğu ve çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi :Yüksek lisans tezi.
- Kanad, F. (1947). *Pedagoji*. Ankara : Ankara Basımevi.
- Karagöz, M. (2013). Çocuk yazınında ihmal edilen bir tür: Polisiye Gülsevin Kırıl'ın Ablamı Nereye Kaçırdılar? romanı. (ed. Seval Şahin, Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman) *Edebiyat İzinde Polisiye Edebiyat*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, E. B. (2016). *Ayla Kutlu' nun çocuk edebiyatı ürünlerinde toplumsal cinsiyet rolleri*. Kırklareli Üniversitesi:Yüksek lisans tezi.
- Kıraç, R. (2014). Evet ama yetmez: Daha çok öldüreceğiz. *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 60-65.
- Koçak, E. (2022). *Necati Güngör'ün eserlerinin çocuk eğitimi ve çocuk edebiyatı açısından incelenmesi*. Uludağ Üniversitesi; Yüksek lisans tezi
- Koçak, O. K. (2003). Sözlü kültürden yazılı kültüre anlatı geleneği ve popüler bir mit olarak polisiye roman. Marmara Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Moran, B. (2001). *Türk romanına eleştirel bir bakış*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moretti, F. (2005). *Mucizevi göstergeler- Korkunun diyalektiği*. İstanbul: Metis Eleştiri.
- Osman, S. T. (2020). *Polisiye roman çevirisi: Georges Simenon örneği*. Gazi Üniversitesi: Doktora tezi.

- Öncü, M. (2023). *Çocuk edebiyatı kitaplarının eleştirel düşünme bağlamında incelenmesi*. Osmangazi Üniversitesi : Yüksek lisans tezi.
- Özbaşı, S. (2020). *Türk çocuk edebiyatında Sevim Ak romanları ve toplumsal cinsiyet algısı*. Gazi Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Özdemir, R ve Kaya, A. (2022). *221B 3 Aylık Polisiye Dergi*, 86-90.
- Özgürbüz, M. E. (2020). *Polisiye edebiyatın geleneksel yapısını bozan kadın yazarların romanları üzerine postyapısalcı yaklaşım (1985-2015)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi: Doktora Tezi.
- Polat, M. E. (2021). Kendine özgü bir polisiye denemesi: Haberci Çocuk Cinayetleri'nde klasik polisiye kurgunun yapıbozumu. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 259-282.
- Rapee, R.M. Spence, S.H. Cobham, V. ve Wignall, A. (2022). *Çocukta özgüven- Kaygılı çocuğa yardım*. (çev. Rasim BAYDAKLI). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayın Grubu.
- Şahin, S. (2013). Giriş. (ed. Seval Şahin, Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman) *Edebiyat İzinde Polisiye Edebiyat*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Şen, E. (2020). *Çocuk edebiyatında kurmaca gerçeklik*. Ankara: Nobel-Bilimser Eserler.
- Şen, E. (2020). Pertev Naili Boratav'ın derleyip yayımladığı masalların grotesk öğeler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9 (1), 166-179.
- Şimşek, T. (2020). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tunaboğlu, A. (2014). Metin Çakır kimdir? Niye? *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 69-70.
- Turğuter, E. A. (2018). *Türkiye'de yeni muhafazakârlığın polisiye romanlar üzerinden analizi*. Sıtkı Koçman Üniversitesi: Doktora tezi.
- Ümit, A. (2014). Bir edebiyat izleği olarak cinayet. *Notos 46-İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 19-23.

- Ümit, A. (2014). Yaşadığımız acı günlerden bir edebiyat izleği olarak cinayete. *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 2.
- Üyepazarcı, E. (2014). Harf Devrimi'nden günümüze polisiye edebiyatı(1928-2014). *Notos 46- İyi Polisiye İyi Edebiyattır*, 26-28.
- Üyepazarcı, E. (2023). Polisiye roman üzerine. *Notos 96- Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 45-47.
- Varım, S. (2023). Dedektif hikayeciliğinin klasik dönemi. *Notos 96-Notos'un 17. Büyük Soruşturması En Önemli 40 Polisiye Roman*, 48-51.
- Yakar, Y. M. (2014). Türk çocuk ve ilk gençlik edebiyatında polisiye . *Türk Dili*, 675-681.
- Yakar, Y. M. (2017). Türk çocuk edebiyatına yansıyan suç olgusu: Tarihî eser kaçakçılığı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19(3), 154.
- Yazıcı Çangur, M. (2020). Çocuk ve gençler için İspanyol polisiyesi. *Molesto: Eğitim Araştırmaları Dergisi* 3 (1),203-212.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. O. (2021). *Çocuk edebiyatında değer aktarımı*. Mustafa Kemal Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Yılmaz, O. (2016). Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı özel sayısı üzerine. *Türk Dili* 756, 173-181.

EK-A: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

04/04/2024

Alev TÖRÜN ÇAM

EK-B: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü	07/05/2024
Tez Başlığı ÇOCUKLARA SEŞLENEN POLİSİYE TÜRÜNDEKİ YAPITLARIN ANA KARAKTER VE PEDAGOJİK İŞLEV AÇISINDAN İNCELENMESİ		
Yukarıda başlığı belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 105 sayfalık kısmına ilişkin, 07/05/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından TURNITIN intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 (on sekiz)dir.		
Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir: - Kabul ve onay sayfası hariç, - Teşekkür hariç, - İçindekiler hariç, - Simge ve kısaltmalar hariç, - Gereç ve yöntemler hariç, - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - Tezden çıkan yayınlar hariç, - 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)		
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.		
Gereğini bilgilerinize arz ederim.		
07/05/2024 Alev TÖRÜN ÇAM		
Adı Soyadı : Alev TÖRÜN ÇAM Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Statüsü : Y. Lisans ☒ Doktora ☐		
DANIŞMAN Doç. Dr. Erhan ŞEN 07/05/2024	ENSTİTÜ ONAYI UY G U N D U R /...../20.... Refik GÜRBÜZKOL Enstitü Sekreteri	